

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи магістерського рівня вищої освіти
на тему:

***«Комплексна система забезпечення фінансово-
економічної безпеки підприємства (на прикладі
ТОВ «БСК Трейдинг»))»***

Виконав:

студент 6-го курсу
за спеціальністю
073 «Менеджмент» (Управління
фінансово – економічною безпекою)
Кушнірук Віталій Сергійович

Керівник:

к.е.н., доцент
Кондрацька Наталія Миколаївна

Рецензент

д.е.н., професор
Мельник Леонід Васильович

Магістерська робота: «Комплексна система забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства (на прикладі ТОВ «БСК Трейдинг»)/ Кушнірук В.С. Рівне: НУВГП, 2024. – 114 с.

АНОТАЦІЯ

Представлена кваліфікаційна робота магістерського рівня вищої освіти присвячена запровадженню системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. У даній роботі послідовно викладено сутність категорії «фінансово-економічна безпека підприємства», визначено елементи її механізму та досліджено методичні підходи щодо її оцінки. Основна частина присвячена аналізу діяльності ТОВ «БСК Трейдинг» та показникам фінансово-економічної безпеки. Запропоновані та обґрунтовані напрямки щодо її підвищення.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека підприємства, внутрішні загрози, зовнішні загрози, фінансова стійкість, управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Master's thesis: «A comprehensive system of ensuring the financial and economic security of the enterprise (LLC «BSK Trading» taken as an example)» / Kushniruk V.S. Rivne: NUWEE, 2024. - 114 p.

ANNOTATION

The presented qualification work of the master's level of higher education is devoted to the introduction of a system for ensuring the financial and economic security of the enterprise. In this work, the essence of the category "financial and economic security of the enterprise" is consistently outlined, the elements of its mechanism are defined, and methodical approaches to its assessment are explored. The main part is devoted to the analysis of the activity of BSK Trading LLC and indicators of financial and economic security. Proposed and substantiated directions for its increase.

Keywords: financial and economic security of the enterprise, internal threats, external threats, financial stability, management of financial and economic security of the enterprise.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Економічна сутність системи фінансово-економічної безпеки підприємств	8
1.2. Комплексна система забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.....	14
1.3. Методичні підходи до оцінки показників фінансово-економічної безпеки підприємства.....	31
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТОВ «БСК ТРЕЙДИНГ»	46
2.1 Фінансово-економічна характеристика діяльності ТОВ «БСК Трейдинг»...	46
2.2. Аналіз фінансово-економічного стану ТОВ «БСК Трейдинг»	60
2.3. Оцінка системи забезпечення фінансово-економічної безпеки та ймовірність банкрутства ТОВ «БСК Трейдинг»	72
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	82
3.1. Напрямки зміцнення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки ТОВ «БСК Трейдинг»	82
3.2 Економічне обґрунтування доцільності реалізації запропонованих заходів	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:	105
ДОДАТКИ	114

ВСТУП

Сьогодні економіка України зазнає втрату стабільності в усіх своїх сферах діяльності. Основною умовою стійкого розвитку для підприємства виступає його економічна безпека. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства дозволяє провести аналіз результативності роботи компанії, віднайти вразливі питання та заздалегідь попередити про загрози, які можуть очікувати в майбутньому.

Ринкова економіка це середовище невизначеності та нестабільності для будь-якого підприємства. Тут з'являються багато загроз для діяльності бізнесу такі як: недобросовісна конкуренція, зниження виробництва, рейдерство, криміналізація суспільства, недосконале комерційне законодавство, шахрайство, корупція та інше. Тому для запобігання вищезазначених проблем потрібно сформувати систему економічної безпеки як на державному рівні так і на рівні окремих суб'єктів господарювання.

Система забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності та проблеми її функціонування досліджуються в працях багатьох зарубіжних і українських науковців, таких як: Подольчак Н.Ю., Карковська В.Я., Мойсеєнко І.П., Марченко О.М., Єпіфанов А.О., Пластун О.Л., Кириченко О.А., Варналій З.С., Бондаренко О.О., Сухецький В.А., Череп О. Г., Доценко Д.В., Іващенко О. В.

Об'єктом роботи процес забезпечення фінансово-економічної безпеки ТОВ «БСК Трейдинг».

Предметом дослідження є фінансово-економічні відносини, що виникають у ході забезпечення фінансово-економічної безпеки досліджуваного підприємства. Поглиблений аналіз проведений за матеріалами діяльності ТОВ «БСК Трейдинг».

Отже, метою даної дипломної роботи виступає обґрунтування теоретичних та практичних рекомендацій щодо створення комплексної системи

фінансово-економічної безпеки та пошук напрямів для його підвищення у товаристві з обмеженою відповідальністю «БСК Трейдинг».

Для досягнення поставленої мети в дипломній роботі вирішувались наступні завдання:

- визначити сутність системи фінансово-економічної безпеки підприємств;
- дослідити комплексну систему забезпечення системи фінансово-економічної безпеки підприємства;
- розглянути методичні підходи до оцінки показників фінансово-економічної безпеки підприємства;
- здійснити оцінку фінансового стану ТОВ «БСК Трейдинг»;
- оцінити систему управління фінансово-економічною безпекою та визначити ймовірність банкрутства ТОВ «БСК Трейдинг»;
- запропонувати основні напрямки зміцнення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки ТОВ «БСК Трейдинг»;
- здійснити економічне обґрунтування доцільності запропонованих заходів;
- провести моделювання показників економічної безпеки ТОВ «БСК Трейдинг».

Наукова новизна отриманих результатів та сформованих висновків є такою:

систематизовано наукові підходи щодо визначення категорії «фінансово-економічна безпека підприємства», під яким ми розуміємо такий фінансово-економічний стан, який сприяє забезпеченню захищеності його фінансово-економічних інтересів від негативних чинників внутрішнього і зовнішнього середовища та створення необхідних фінансово-економічних умов для безперервної успішної діяльності та стійкого розвитку підприємства.

Практичне значення магістерської роботи наступне: дослідженні підходи, теоретичні узагальнення розширюють економічну теорію з питань фінансово-

економічної безпеки підприємства, а наданні рекомендації допоможуть запровадити ці заходи у діяльність суб'єкта господарювання в сучасних умовах.

Методичний інструментарій дослідження становлять наступні методи наукового пізнання: аналіз, синтез, моделювання, системний підхід, графічний метод тощо. Дослідження проводились із застосуванням діалектичного підходу до явищ, що вивчалися, згідно з яким всі сторони життя суспільства як єдиного організму повинні розглядатись у взаємозв'язку, в процесі розвитку, відмирання старих і виникнення нових форм зв'язку. Економічні явища в даному дослідженні розглядаються у взаємозв'язку і розвитку.

Інформаційною базою дослідження слугували Закони та інші нормативно-правові документи України, наукові праці та публікації вчених з проблематики дослідження, статистична інформація, а також фінансові звітні документи ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021 – 2023 роки.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 114 сторінок комп'ютерного тексту, у тому числі, 38 таблиці, 17 рисунків та 4 додатки. Список використаних джерел містить 96 найменувань.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність системи фінансово-економічної безпеки підприємств

Сьогодні рівень розвитку ринкової економіки України вимагає проведення більш детального вивчення питань фінансових проблем суб'єктів господарської діяльності, а саме створення та ефективного використання фінансового капіталу, що є основною ланкою для фінансового забезпечення основної діяльності та підтримки економічної безпеки підприємства в загальному. Через бар'єр фінансового капіталу підприємство не має змоги повноцінно проводити свою інвестиційну діяльність в такому розмірі який зміг би забезпечити відповідний рівень економічного розвитку. Таким чином, це призводить до зменшення можливостей суб'єкта господарювання до розширеного відтворення, забезпечення конкурентоздатності на товарних і фінансових ринках [15].

Дослідження процесу створення та запровадження результативної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки найперше вимагає розпізнавання самої суті даного терміну. В таблиці 1.1 відображено підсумок вивчення думок різних вчених з приводу вивчення категорії «фінансово-економічна безпека підприємства».

Таблиця 1.1.

Визначення терміну «фінансово-економічна безпека підприємства»

Автор	Визначення
Подольчак Н.Ю., Карковська В.Я	Захищеність потенціалу підприємства у різних сферах діяльності від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення [73].
Мойсеєнко І.П., Марченко О.М	Такий фінансово-економічний стан підприємства, який забезпечує захищеність його фінансово-економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах [59]

Продовження табл. 1.1.

Єпіфанов А.О., Пластун О.Л.	Стан підприємства, що:1) дозволяє забезпечити фінансову рівновагу, стабільність, платоспроможність і ліквідність у довгостроковому періоді;2) забезпечує достатню фінансову незалежність; задовольняє потреби підприємства у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення;3) здатен протистояти існуючим і виникаючим небезпекам, що прагнуть завдати фінансової шкоди підприємству або змінити всупереч бажанню структуру власного капіталу, або примусово ліквідувати підприємство. [28]
Кириченко О.А.	Стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості і рентабельності бізнесу, якості управління, використання основних і оборотних засобів підприємства, структури його капіталу, норми дивідендних виплат по цінних паперах підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів. [38]
Варналій З.С	Результат комплексу складових, орієнтованих на усунення фінансово-економічних загроз функціонування та розвитку підприємства і забезпечення його фінансової стійкості й незалежності, високої конкурентоспроможності технологічного потенціалу, оптимальності та ефективності організаційної структури, правового захисту діяльності, захисту інформаційного середовища, комерційної таємниці, безпеки персоналу, капіталу, майна та комерційних інтересів [27].
Бондаренко О.О., Сухецький В.А.	Є поняттям складним і комплексним і її визначають: сукупність робіт, які забезпечують платоспроможність підприємства та ліквідність його оборотних активів; організація контролю усіх видів діяльності підприємства з метою підвищення його ефективності; кваліфікація, компетентність та активність менеджерів; ефективність використання усіх видів ресурсів; процес попередження можливих збитків через внутрішні та зовнішні загрози тощо [6]

Джерело: [створено автором на основі 73, 59, 28, 38, 27,6]

Фінансово-економічна безпека підприємства представляє собою складну систему, яка охоплює сукупність внутрішніх характеристик, спрямованих на ефективне управління та використання матеріальних, трудових, інформаційних і фінансових ресурсів.

Виокремлюють наступні дефініції фінансово-економічної безпеки підприємства: функціональний, статичний та ресурсний (рис. 1.1).

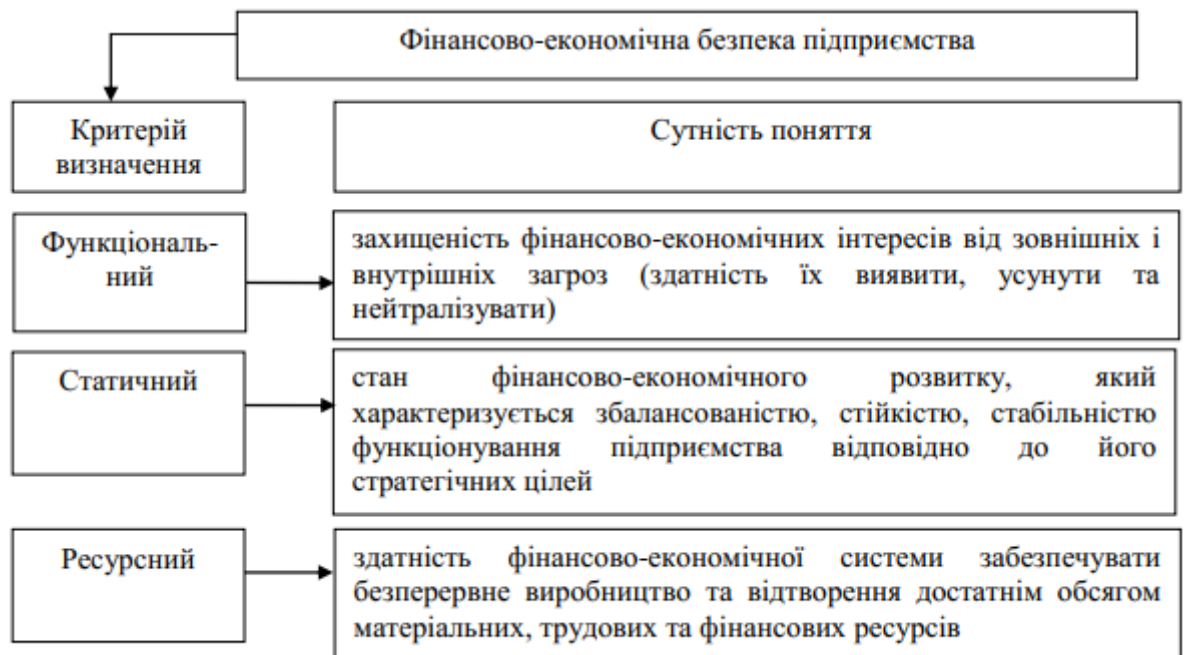

Рис. 1.1. Підходи до визначення сутності поняття фінансово-економічна безпека підприємства [65]

Фінансово-економічна безпека підприємства – це стан який служить для досягнення захисту фінансово-економічних інтересів компанії від загроз збоку зовнішніх на внутрішніх факторів впливу та формування потрібних фінансово-економічних умов, що забезпечать ефективну діяльність та стійкий рівень розвитку підприємства.

Основною метою забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства виступає здобуток найбільшої результативності та незмінності його роботи, а також забезпечення умов для стійкого розвитку за допомогою попереднього виявлення та запобігання загроз та небезпек із зовнішнього та внутрішнього середовищ[17].

Також варто зазначити, що фінансово-економічна безпека підприємства залежить основним чином від впливів факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Роль фінансово-економічної безпеки проявляється у наступному (рис. 1.2).

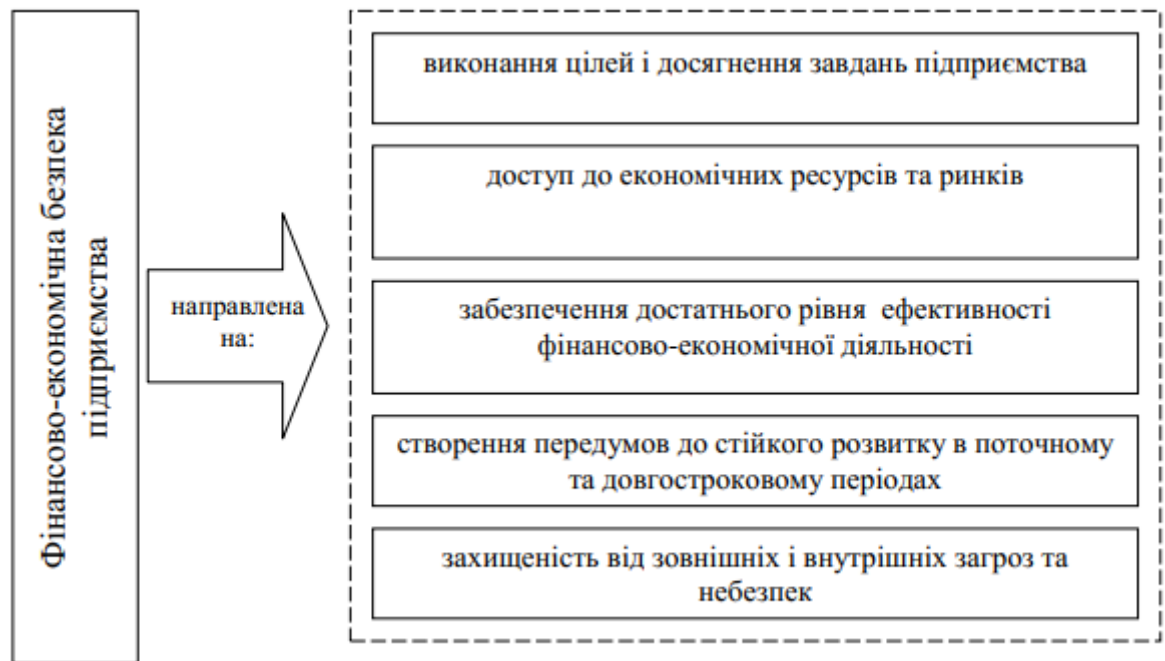

Рис. 1.2. Роль фінансово-економічної безпеки підприємства [45]

Фінансово-економічна безпека підприємства є досить складним та багатогранним явищем. Воно складається із комплексу системи внутрішніх і зовнішніх фінансово-економічних факторів, які відображається на чисельності її видів (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Складові фінансово-економічної безпеки підприємства

Критерій	Вид	Елемент
За об'єктами захисту фінансова безпека	економічна безпека	матеріально-сировинна; техніко-технологічна; кадрова; інформаційна; зовнішньоекономічна; ринкова
	фінансова безпека	бюджетна; банківська; страхова; інвестиційна; фондова; грошово-кредитна; валютна
За видами діяльності підприємства	операційна	пов'язана із здійснення основної та іншої операційної діяльності з виробництва та реалізації продукції, товарів, робіт, послуг
	інвестиційна	пов'язана із реалізацією інноваційної та інвестиційної політики підприємства (купівля-продаж необоротних активів, створення та продаж дочірніх підприємств, тощо)
	фінансова	пов'язана із емісією цінних паперів та залученням і поверненням кредитів

Джерело: [28]

За об'єктами (ресурсами) захисту класифікують: економічну та фінансову безпеки.

Частинами економічної безпеки виступають:

- матеріально-сировинна, що показує здатність до безперервного перебігу виробництва та реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, а також гарантує постачання сировини, комплектуючих та матеріалів потрібної якості;
- техніко-технологічна, яка показує відображає присутність на підприємстві потрібної матеріально-технічної бази, застосування у своїй діяльності нових прогресивних технологій (описується показниками руху та ефективності використання необоротних та оборотних активів);
- кадрова, що показує присутність та забезпеченість підприємства трудовими ресурсами, а саме відображає наявність, достатність та рівень руху показників трудових ресурсів;
- інформаційна, яка характеризує рівень захищеності від посягань на комерційну таємницю підприємства, об'єкти його інтелектуальної власності, дотримання конфіденційної інформації працівниками підприємства;
- зовнішньоекономічна, що ґрунтується на відносинах підприємства із зовнішніми контрагентами під час реалізації ним експортно-імпортних операцій;
- ринкова, що гарантує захист від загроз зовнішніх та внутрішніх факторів у сегменті ринку діяльності підприємства, такі як недобросовісна конкуренція, імідж фірми, торгова марки та будь-які інші явища, що можуть вплинути на зниження частки підприємства на ринку [28].

В загальному фінансова безпека ґрунтується на гарантії достатньої наявності фінансових ресурсів підприємства потрібних для проведення простого та розширеного відтворення і виконання фінансових зобов'язань, а також забезпеченості захисту від загроз внутрішнього та зовнішнього середовища, що тим самим підтримує фінансово-економічні інтереси підприємства.

Фінансова безпека підприємства складається із:

- бюджетної, що показує відносини між підприємством та бюджетами різних рівнів стосовно сплати податків, зборів та обов'язкових платежів, проведення бюджетного фінансування, отримання податкового кредиту, відшкодування податку на додану вартість та інше;

- банківської, що характеризується створенням взаємовідносин підприємства з банками з приводу формування кредитних та депозитних операцій, відкриття поточних рахунків, здійснення безготівкових розрахунків та іншого;

- страхової, яка відображає відносин підприємства з страховими компаніями щодо захисту його майнових, фінансових чи підприємницьких інтересів;

- інвестиційної, що базується на ймовірності залучення, вкладення та використання інвестиційних ресурсів у розвиток діяльності підприємства;

- фондової, що відображає ринкову привабливість цінних паперів підприємства, можливість його виходу на фінансовий ринок з метою вкладення коштів у фінансові активи;

- грошово-кредитної – щодо дотримання розрахунково-платіжної та кредитної дисциплін на підприємстві;

- валютної, яка характеризує рівень захисту валютних операцій під час зовнішньоекономічної діяльності підприємства [39].

Отже, фінансово-економічна безпека є одним із ключових елементів забезпечення захисту діяльності підприємства від негативного впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, а також показник рівня результативності та стійкості діяльності суб'єкта господарювання в теперішній та майбутній перспективі.

1.2. Комплексна система забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

Основною умовою яка впливає на фінансово-економічну діяльність підприємства є фактори зовнішнього середовища, що постійно змінюються за рахунок трансформаційних, інтеграційних та глобалістичних процесів. У першу чергу, збільшення рівня невизначеності відбувається за рахунок зростання конкуренції на певних сегментах ринку, зменшення тривалості життєвого циклу продукції, інфляційних процесів, нестабільність податкового законодавства, відсутність розвинутого сектора доступного банківського кредитування, зниження ділової активності фондового ринку та реструктуризація власності стратегічно-важливих галузей національної економіки тощо.

Першочерговою проблемою виступає існування великої кількості загроз, що в свою чергу потребує від підприємства формування та втілення заходів для забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Вони мають здійснювати перевірку зовнішніх і внутрішніх загроз, аналіз результату їх впливу на фінансово-економічну діяльність підприємства та розробка запобіжних заходів, які допоможуть підприємству підвищити свою гнучкість під впливами зовнішнього середовища [50].

Внутрішні загрози фінансово-економічної безпеки підприємництва поділяються на: незаконна або інша негативна поведінка персоналу, що загрожує роботі організації; недотримання встановленого режиму захисту інформації з обмеженим доступом для сторонніх осіб; порушення порядку використання технічних засобів; інші порушення правил режиму безпеки, діловодства тощо, які формують передумови для реалізації незаконних цілей злочинних елементів чи інших зацікавлених осіб; низький рівень кадрового, організаційного, інформаційного забезпечення управління потенціалом підприємства у контексті внутрішніх, такі зовнішніх загроз.

Загрози зовнішнього характеру у сфері підприємницької діяльності можна вивести такі: робота іноземних спецслужб з приводу отримання інформації про

економічні процеси у сфері підприємницької діяльності для проведення антиконкурентних заходів; діяльність служб безпеки вітчизняних та іноземних суб'єктів господарської діяльності, щодо відсторонення конкурентів, заволодіння ринками збуту чи майном конкурентів; незаконна діяльність організованих злочинних формувань та окремих осіб з метою заволодіння майном суб'єктів підприємницької діяльності.

Ризики потенційних загроз за напрямками діяльності можна умовно розподілити на дві основні групи – економічні та режимно-охоронні [25].

У сфері підприємницької діяльності поділ загроз за джерелами виникнення та напрямками діяльності сприятиме надалі виявити їх зародок та потужність загрози на системному рівні, що в свою чергу дозволить створити методи для їх вчасного розпізнавання, запобігання та усунення [43].

У класифікації складових системи фінансово-економічної безпеки виокремлюються такі ознаки: загрози (їх види), об'єкти і суб'єкти безпеки – джерела, методи й засоби захисту від них.

Таким чином, загроза фінансово-економічної безпеці підприємства – це стан певного фактору зовнішнього або внутрішнього середовища (або їх сукупності), який має змогу негативно вплинути на фінансовий стан та/або фінансові інтереси підприємства, що в свою чергу призводить до зменшення його фінансової стійкості або завадити фінансовому розвитку. Іншими словами, загроза фінансової безпеці підприємства, що здатна фактично чи допустимо знизити її рівень. В таблиці 1.3 показана системна класифікація загроз.

Загрози інтелектуальній та інформаційній безпеці поділяються на три основні групи: антропогенні, техногенні й стихійні.

Група антропогенних джерел загроз представлена наступними:

- кримінальними структурами, рецидивістами й потенційними злочинцями;
- несумлінними партнерами й конкурентами;
- персоналом підприємства (банку і його філій).

Таблиця 1.3.

Класифікація загроз фінансово-економічній безпеці підприємства

Класифікаційна ознака	Види загроз
1. Безпосередність впливу	прямі; непрямі
2. Ступінь сформованості	реальні; потенційні.
3. Можливість виявлення	явні; приховані
4. Джерела виникнення	зовнішні (ті, що створюють чинники зовнішнього середовища); внутрішні (ті, що виникають у внутрішньому середовищі підприємства)
5. Об'єктами, яким вони загрожують	фінансовим операціям; активам; інформації; технологіям; персоналу
6. Масштабом можливого впливу на підприємство	фінансовій безпеці підприємства в цілому; фінансовим інтересам окремих структурних підрозділів підприємства («центрам відповідальності»); фінансовим інтересам окремих операцій підприємства
7. Впливом на певний вид діяльності	операційній діяльності; інвестиційній діяльності; фінансовій діяльності
8. Видом фінансових інтересів, яким вони загрожують	поточним фінансовим інтересам підприємства; довгостроковим фінансовим інтересам підприємства
9. Тривалістю	тимчасові; постійні загрози
10. Ймовірністю реалізації	з високим; середнім; низьким рівнем ймовірності реалізації
11. Розміром ймовірних збитків	з допустимим розміром збитків; з критичним розміром збитків; з катастрофічним розміром збитків
12. Можливістю передбачення	прогнозовані; непрогнозовані
13. Причинами виникнення	природні (об'єктивні) штучні (суб'єктивні)
14. Ступенем сприйняття	неусвідомлені; уявні; адекватні

Джерело: [55]

Злочинні дії персоналу підприємства зі свого боку діляться на наступні категорії:

— переривання — зупинка опрацювання інформації, наприклад внаслідок руйнування обчислювальних засобів; це може призвести до серйозних наслідків для безпеки функціонування підприємства, навіть якщо інформація не буде серйозно перекручена;

- крадіжка – читання або дублювання інформації, викрадання носіїв інформації для того щоб одержати дані, що можна використати проти інтересів власника (власника) інформації;
- модифікація інформації – внесення в дані несанкціонованих змін, спрямованих на заподіяння збитку власникові інформації;
- приховування даних або необхідної для прийняття рішень інформації;
- руйнування даних – безповоротна зміна даних, що призводить до неможливості їх використання.

Техногенними джерелами загроз виступають неякісні технічні й програмні засоби обробки інформації, засоби зв'язку, охорони, сигналізації, інші технічні засоби, а також глобальні техногенні загрози (небезпечні виробництва, мережі енерго-, водопостачання, транспорт тощо) [62].

Перевагами стратегічного планування фінансово-економічної безпеки підприємства є встановлення можливостей та загроз, сильних та слабких сторін діяльності підприємства, що в свою чергу допомагає зважити їх при формування цілей та розробки стратегій для забезпечення впливу на ці деталі діяльності.

У таблиці 1.4 відображено цілі безпеки, що сформульовані відповідно до видів стратегії.

Таблиця 1.4

Визначення цілей стратегії фінансово-економічної безпеки

Вид стратегії	Цілі безпеки
1. Фінансова стратегія	Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності. Збереження та примноження власності.
2. Конкурентна стратегія (підприємства, продукту)	Використання технічного та технологічного потенціалу підприємства. Захист інтелектуальної власності підприємства та продукту
3. Стратегія безпеки	Використання правових основ безпеки функціонування та життєдіяльності підприємства. Формування інформаційної безпеки на основі системи управління знаннями про безпеку. Визначення інтелектуального капіталу безпеки: людського, ринкового, інфраструктурного.

Джерело: [9]

Для створення ефективної та адекватної забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства потребується здійснити аналіз теоретико-методологічних та функціонально-організаційних завдань. Вони поділяються за такими видами:

- структура моделі стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки;
- характеристика основних факторів, що визначають параметри стратегії;
- основні кількісні показники, що використовуються в стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства;
- використання комплексних методів аналізу в процесі аналізу стратегії забезпечення [31, 37].

Процес забезпечення фінансово-економічної безпеки враховує: аналіз ризику економічній безпеці політико-правового характеру; аналіз нинішнього рівня забезпечення фінансової безпеки; аналіз результативності попередження ймовірній шкоді від негативних дій; планування сукупності дій із забезпечення фінансової безпеки і створення рекомендацій щодо їх здійснення; бюджетне планування практичної реалізації пропонованої сукупності дій; планування корпоративних ресурсів; оперативне виконання запланованих дій у процесі проведення суб'єктом господарювання фінансово-господарської діяльності [62].

Загрози фінансової безпеці підприємницької діяльності відзначаються великою різноманітністю та класифікуються за багатьма ознаками: за джерелом виникнення загрози поділяються на зовнішні та внутрішні; залежно від рівня тяжкості наслідків: загрози бувають з високою, значною, середньою і низькою тяжкістю наслідків; за рівнем ймовірності загрози бувають маловірогідними і високовірогідними; загрози можуть розрізнятися за проявом на певному етапі підприємницької діяльності. Існують загрози найвірогідніші та найнебезпечніші, що виникають на етапі утворення фірми, а також ті, які характерні для її подальшої роботи; загрози можуть розрізнятися за об'єктом посягань; за суб'єктами загроз; за формою збитку [24].

Таким чином, ми бачимо, що велика кількість небезпек, які здатні водночас зачепити роботу майже всіх сфер діяльності підприємства, потребує створення та впровадження низки дій для покращення економічних механізмів управління фінансово-економічною безпекою суб'єкта господарювання. Стійкий фінансовий стан суб'єкта підприємницької діяльності в теперішній період часу та на майбутнє виступає об'єктом системи забезпечення фінансової безпеки

Реальними об'єктами захисту є наступні ресурси: фінансові, матеріальні, інформаційні, кадрові. Зважаючи, що об'єкт захисту має багатоаспектний характер, то результативне забезпечення фінансової безпеки має спиратися на системний підхід до управління даним процесом.

Загрози сьогодення вимагають від підприємств нових підходів для створення та проведення діяльності систем їх безпеки. Щоб ефективно опиратися теперішнім небезпекам та ризикам система безпеки має запроваджувати в свою роботу новітні технології, методи та методики для активного протистояння реальним та можливим загрозам та ризикам. Тому основною метою системою управління фінансово-економічною безпекою підприємства є гарантування вірного проведення всіх захисних заходів щодо мінімізації (або недопущення) негативного впливу небезпек, загроз та ризиків.

Механізм управління виявляється переважно через управлінські відносини, які проводяться за допомогою застосування відповідних методів на основі принципів управління.

Фінансово-економічну безпеку розглядають як стан соціально-технічної системи підприємства, який дає можливість уникати зовнішніх загроз і протидіяти внутрішнім чинникам дезорганізації за рахунок присутніх ресурсів, підприємницьких здібностей менеджерів, а також ефективної організації та взаємодії в управлінській структурі [94].

Ще одним трактуванням фінансово-економічної безпеки є стан ефективного використання ресурсного потенціалу підприємства та його структури фінансових відносин у рамках фінансової системи України, що

гарантує ухвалення ефективних рішень для зниження ризиків функціонування та виходу з кризового становища. З іншої точки зору, економічна безпека підприємства – це стан коли інтереси підприємства захищені від внутрішніх та зовнішніх загроз (джерел небезпеки), який побудований за допомогою проведення компетенцій правового, економічної безпеки і наведено на рис. 1.3 [22].

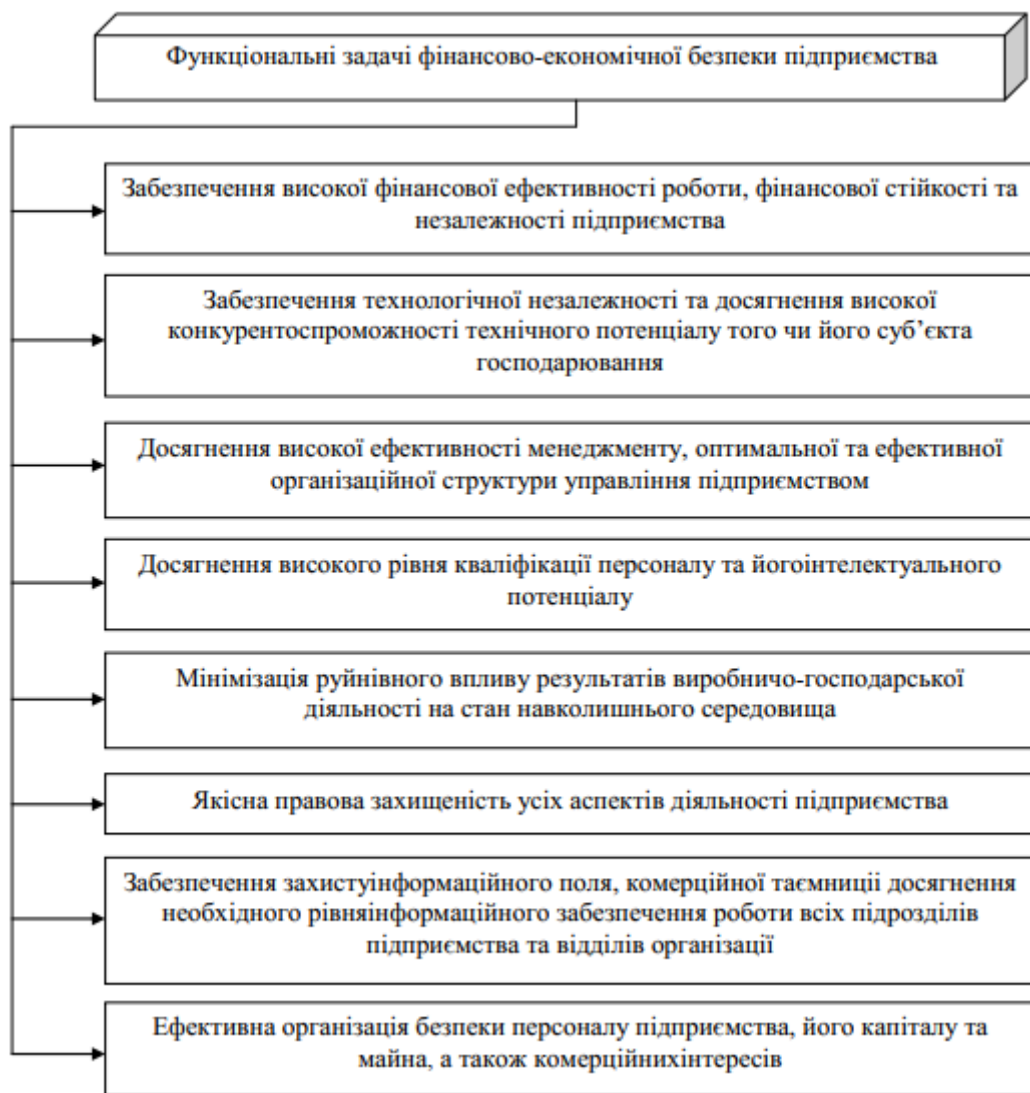

Рис. 1.3 Функціональні задачі фінансово-економічної безпеки підприємства [22]

Функціональні цілі визначають створення потрібних структуро-утворювальних елементів та загальної схеми організації економічної безпеки, в межах якій якої фінансово-економічна безпека є ключовим елементом і

основним фактором забезпечення безпеки життєдіяльності підприємства. Завданнями системи фінансово-економічної безпеки виступають:

- моніторинг, прогнозування, вчасне виявлення та знешкодження загроз безпеці підприємств, причині умов, які сприяють нанесенню фінансового й матеріального збитку, порушенню їх нормального функціонування й розвитку;
- формування механізму та умов швидкого реагування на загрози безпеці й прояву негативних тенденцій у роботі суб'єктів господарювання;
- аргументування та побудова організаційної системи комплексного забезпечення;
- ефективне знешкодження загроз персоналу й зазіхань на ресурси підприємства у випадку використання правових, організаційних та інженерно-технічних заходів та засобів досягнення необхідного рівня безпеки;
- формування нормативно-правового механізму для того щоб максимально локалізувати й компенсувати завдані збитки незаконними діями фізичних і юридичних осіб, зменшення негативного впливу наслідків порушення безпеки, направленою на поновлення діяльності підприємства за допомогою його стратегії;
- розробка ефективних механізмів взаємодії державних структур із підприємством у питаннях безпеки;
- побудова системи підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації персоналу безпеки підприємства;
- опанування та запровадження позитивного досвіду в сфері безпеки, набутого в країнах ближнього й далекого зарубіжжя;
- організація єдиної інформаційної бази даних про стан загроз, бази знань для прийняття управлінських рішень [25].

Складність і суперечливість процесів, що трапляються у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства, широкий спектр загроз і ризиків,

які супроводжують його ринкову діяльність, зумовлюють необхідність формування комплексної системи забезпечення економічної безпеки [13].

На наш погляд, комплексна система безпеки підприємства – сукупність взаємозалежних організаційних, правових і технічних дій направлених на зменшення та опір реальним і можливим, внутрішнім і зовнішнім ризикам та загрозам діяльності підприємства, що мають можливість спричинити досить великі економічні втрати, зупинити або загальмувати розвиток підприємства.

Об'єктом комплексної системи забезпечення економічної безпеки є стійкий економічний стан і розвиток підприємства в поточний період часу і у перспективі [53]. Особливості об'єкта захисту значною мірою впливає на формування та головні характеристики системи забезпечення його економічної безпеки. При цьому важливо відзначити, що об'єкт захисту, зазвичай, є досить складним і багатоаспектним, в той час як загрози є багатовекторними. Тому для створення ефективної економічної безпеки потрібно застосувати комплексний підхід. Це стосується, зокрема, розробки політики, концепції й стратегії безпеки, тактичного й оперативного планування, організації внутрішньої й зовнішньої взаємодії, а також загального забезпечення діяльності системи безпеки.

Комплексний підхід дозволяє доєднати до системи безпеки всі корпоративні ресурси підприємства, а також хист зовнішніх взаємодіючих державних і недержавних організацій. Головну роль у комплексній системі безпеки займає служба безпеки підприємства. Вона виконує плануючу, організуючу, координуючу й інформаційно-забезпечувальну функції. На рисунку 1.4 запропонована модель комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства..

Місія підприємства допомагає правильно організувати цілі комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства, враховуючи також її стратегію, тактичними й оперативними планами. Дані цілі направлені на запобігання та зниження рівня небезпеки і ризиків, активний опір їм, обмеження та знешкодження негативних наслідків у разі їх виникнення. Та

опираючись на все це забезпечення придатних зовнішніх і внутрішніх умов для ефективної ринкової діяльності й стійкого розвитку компанії.

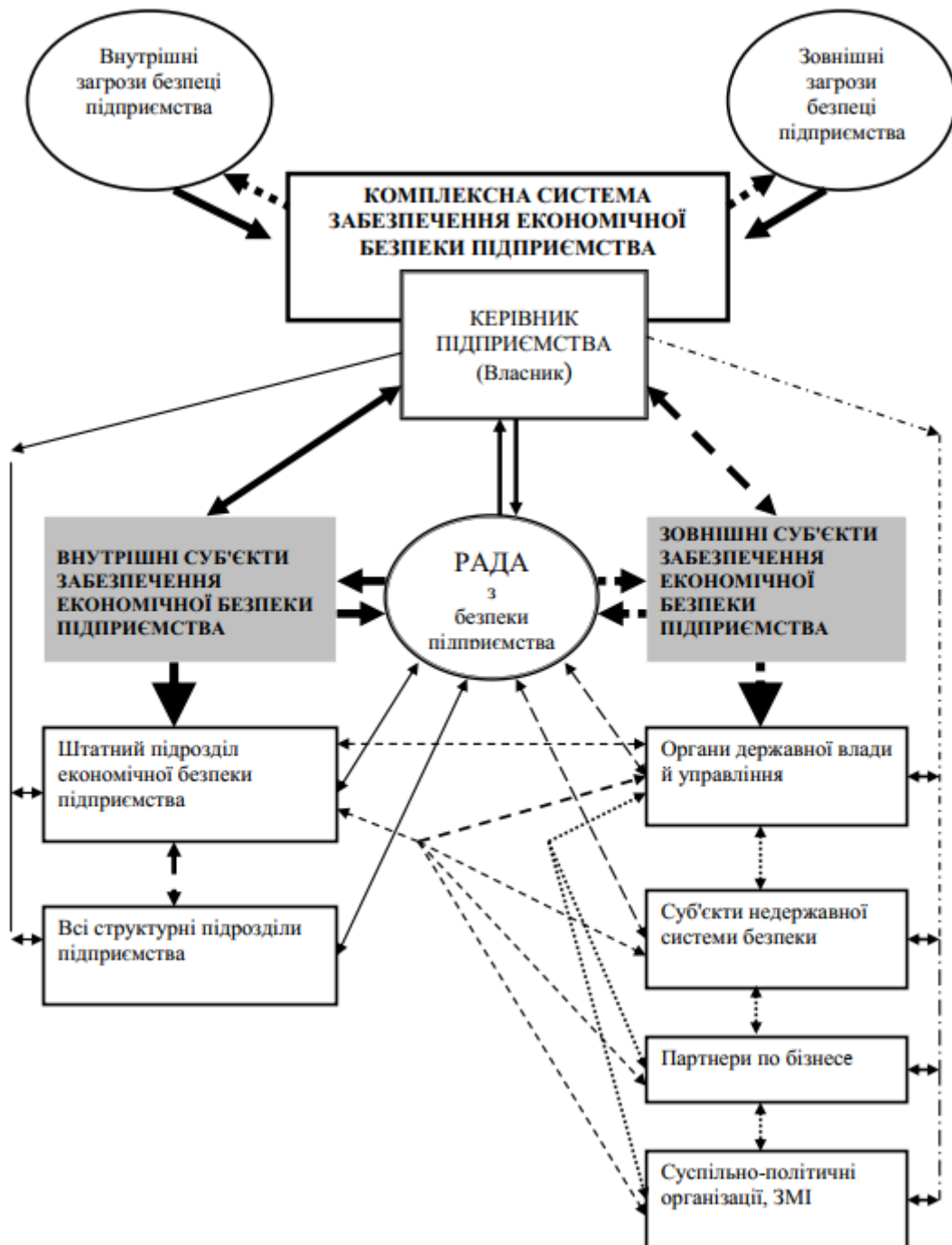

Рис. 1.4. Модель комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства [43]

Рекомендована модель комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства складається із внутрішніх та зовнішніх суб'єктів

забезпечення безпеки. Внутрішніми суб'єктами забезпечення економічної безпеки підприємства виступають його власники, керівники всіх рівнів, а також провідні спеціалісти та весь персонал підприємства. Визначальне місце серед внутрішніх суб'єктів забезпечення безпеки посідає служба економічної безпеки підприємства (Рис. 1.5).

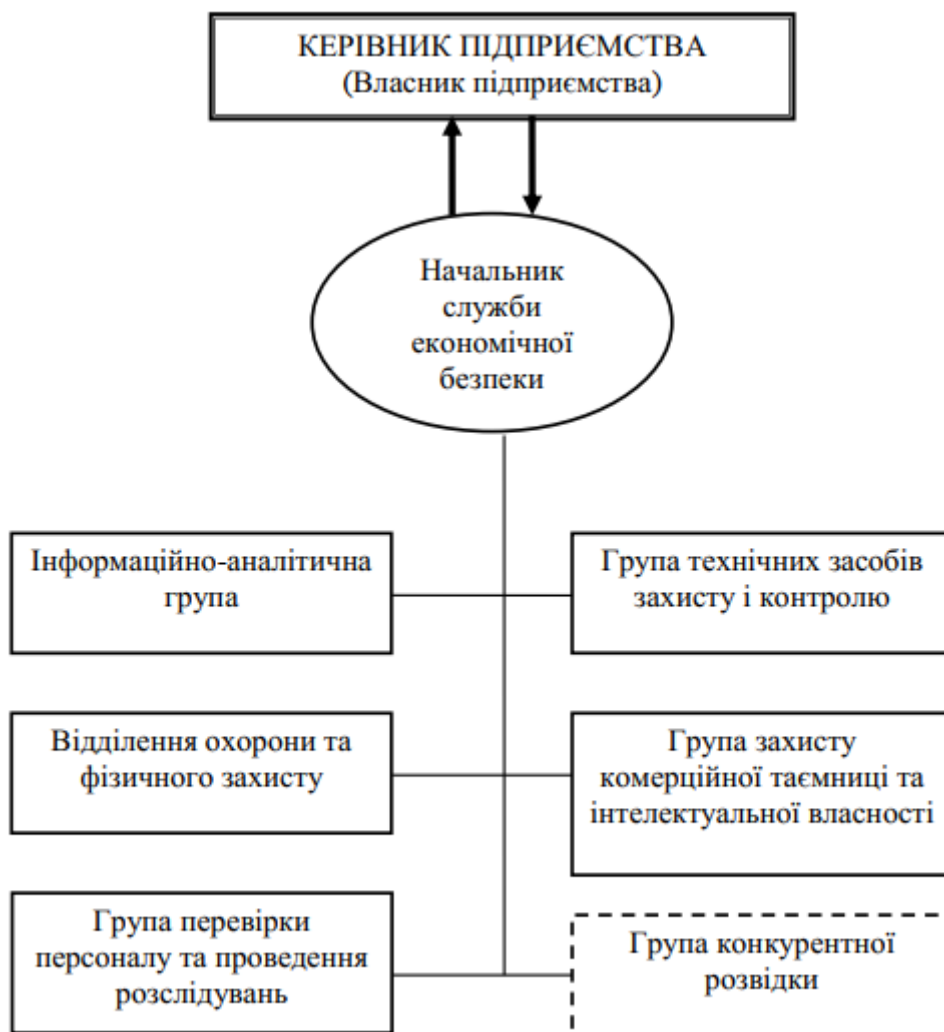

Рис 1.5. Структура служби економічної безпеки підприємства [51]

Даний підрозділ займається плануванням, підготовкою та проведенням заходів з приводу опору небезпекам, загрозам і ризикам, захисту комерційної таємниці й інтелектуальної власності, проведення інформаційно-аналітичної роботи, протидії організованій злочинності й конкурентній розвідці, надання методичної допомоги всім структурним підрозділам підприємства по здійсненню заходів із безпеки та інші.

Тоді як органи державної влади і управління, суб'єкти недержавної системи безпеки, ЗМІ, суспільно-політичні організації та інші відносяться до зовнішніх суб'єктів забезпечення безпеки.

Рівень створення взаємодії у цьому питанні відіграє чи не найважливішу роль у ефективній діяльності по забезпеченню економічної безпеки підприємства. Механізм взаємодії мусить містити внутрішні й зовнішні складові, правову основу їхньої спільної роботи, систему інформаційного забезпечення, систему керування, всі види планування заходів для забезпечення безпеки, питання координації спільних дій, матеріально-технічного забезпечення, фінансування й ін.

Внутрішня складова механізму взаємодії в системі забезпечення економічної безпеки складається із керівників (власників) підприємства і його структурних підрозділів, керівника й фахівців служби безпеки, накази, розпорядження й інструкції з безпеки, систему керування підприємством і його структурними підрозділами, систему зовнішніх зв'язків підприємства, система фінансування й матеріально - технічного забезпечення.

Зовнішня складова механізму взаємодії в системі забезпечення економічної безпеки підприємства включає механізми керування органами державної влади й керування, МВС, СБУ, суб'єктами недержавної системи керування, суспільно - політичними організаціями, підприємствами партнерами та інші [51].

Керівник (власник) підприємства прямо впливає на рівень результативності механізму взаємодії в системі забезпечення економічної безпеки цього ж підприємства.

Головними цілями комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства виступають:

- гарантування стабільного функціонування й розвитку організації в умовах завжди існуючих ризиків і загроз ринкової економіки;

- захист законних інтересів організації від протизаконних замахів корумпованих чиновників, недобросовісних конкурентів і організованих злочинних угруповань;
- гарантування схоронності й захисту території, будинків, споруд, фінансових і матеріально-технічних засобів організації від злочинних зазіхань;
- захист комерційної таємниці й інформаційних ресурсів організації;
- забезпечення захисту від несанкціонованого доступу й надійної роботи засобів зв'язку, автоматизованих систем управління, персональних комп'ютерів та інших електронних носіїв інформації, які застосовуються в організації;
- досягнення техніко-технологічної переваги над конкурентами;
- отримання переваг на першочергових напрямках розвитку сучасних технологій, пришвидшення вивчення новітніх наукових досягнень, зміцнення інтелектуального потенціалу й створення умов для інноваційного розвитку організації;
- створення зручного внутрішнього й зовнішнього середовища організації;
- інформаційно-аналітичне забезпечення всіх сфер діяльності організації;
- побудова злагоджених відносин з діловими партнерами організації й споживачами її продукції й послуг. Отримання надійності кооперованих зв'язків і недопущення односторонньої залежності від випадкових і недобросовісних партнерів;
- створення взаємовигідних відносин з органами державної влади й управління, громадськими організаціями й ЗМІ;
- підтримка в організації необхідного рівня трудової, виконавської, технологічної дисципліни й організованості;
- забезпечення надійності персоналу організації, створення стимулів і умов для підвищення його творчої активності й захист від злочинних зазіхань.

Досягнення внутрішньої й зовнішньої організаційної стабільності підприємства.

Головними завданнями комплексної системи забезпечення безпеки діяльності підприємства в умовах існуючих небезпек, загроз і ризиків є:

- постійне здійснення досліджень процесів, які трапляються в суспільно-політичному житті країни, світовій і вітчизняній економіці, сегменті ринку, де працює організація, у зовнішньому і внутрішньому середовищі організації;
- вчасне викриття реальних і можливих загроз і ризиків для діяльності організації, вивчення їх джерел та рівня вірогідності реалізації;
- формування ефективної конкурентної розвідки в інтересах організації;
- побудова продуктивних механізмів по зменшенню ступеня небезпек, запобігання загроз, ризиків, а також активного опору їм у випадку їхньої реалізації;
- створення системи захисту комерційної таємниці в організації;
- створення ефективних механізмів попередження, зниження рівня й протидії загрозам і ризикам підприємницької діяльності;
- організація взаємодії із зовнішніми організаціями (органами державної влади, МВС, СБУ й т.д.) при проведенні спільних заходів задля гарантування безпеки організації;
- розробка й впровадження інноваційних технологій по протидії загрозам і ризикам діяльності організації;
- забезпечення інформаційної безпеки організації [38].

Створення та подальша робота системи комплексного забезпечення безпеки організації ґрунтується на основі переліку принципів, які встановлюють головні вимоги для побудови ефективної системи захисту. До них відносяться:

Принцип законності. Система безпеки організації мусить розробляти і проводити свою діяльність виключно в правовому полі на основі норм

українського права із використанням тільки дозволених законодавством України методів і засобів забезпечення безпеки.

Принцип економічної доцільності. Система безпеки має створюватися зважуючи на ймовірність втрат організації через впровадження реальних або можливих загроз і ризиків, а також при існування фінансових й інших ресурсів.

Витрати які понесло підприємство на побудову системи безпеки має окупитися за рахунок заходів які були впровадженні для опору із загрозами та ризиками. Витрати на формування системи безпеки не мають негативно вплинути на економічних показників діяльності організації.

Принцип комплексності. Комплексна система безпеки організації має складатися із штатної служби безпеки та її структурні підрозділи. Робота щодо протидії загрозам і ризикам має проводитися ґрунтуючись на створеній на підприємстві стратегії безпеки, тактичних і оперативних планів із залученням всіх існуючих на підприємстві фінансових, матеріально-технічних, інтелектуальних, інформаційних й інших ресурсів

Принцип своєчасності. Даний принцип визначає невідкладну реакцію системи безпеки підприємства на будь-які прояви небезпеки, загрози й ризики. В той же час першість приділяється превентивним діям з метою недопущення реалізації потенційно можливих, але небажаних для стабільної роботи й розвитку підприємства дій, явищ і подій у зовнішньому і внутрішньому середовищі.

Принцип безперервності. Робота системи безпеки організації має бути безперервною, оскільки, в умовах сучасної ринкової економіки небезпеки, загрози й ризики є постійним та незникаючим явищем.

Принцип активності. Система безпеки підприємства має постійно працювати в активному режимі та скеровувати свої заходи на опір насамперед найнебезпечнішим для підприємства загрозам і ризикам. Тому це потребує постійного й активного маневрування присутніми силами й засобами з метою зосередження їх задля вирішення найбільш важливих завдань по гарантуванню безпеки діяльності підприємства та формування вигідних умов для її розвитку.

Принцип обґрунтованості. За даним принципом кошти які підприємство вкладає у створення, зміст та підтримання роботи системи безпеки мають відповідати рівню реальних і можливих небезпек, загроз і ризиків, а також рівню своїх фінансово-економічних і інших ресурсів. Рекомендовані заходи щодо захисту мають бути аргументованими з точки зору встановленого рівня безпеки, ступеня небезпеки й матеріальних витрат, іншими словами вони мають приносити прибуток у вигляді запобігання.

Принцип самостійності й відповідальності. Служба безпеки має право залучати всі наявні ресурси підприємства для провадження своєї діяльності, але при цьому витрати мають відповідати прибутку, який досягається.

Принцип удосконалювання. Даний метод визначає, що підприємство повинне оновлювати свої заходи захисту за рахунок виникнення новітніх технологій при цьому враховуючи зміни у засобах і методах розвідки й промислового шпигунства, нормативно-технічних вимог, накопиченого вітчизняного й закордонного досвіду.

Принцип централізації управління. Принцип який характеризується централізацією управління системою безпеки. Головний керівник підприємства (власник) має бути тим хто прямо керує створенням політики та стратегії безпеки, призначати завдання керівникові штатного підрозділу безпеки на формування тактичних і оперативних планів, приймати рішення для фінансування й усестороннього гарантування діяльності системи безпеки, а також бути постійно проінформованим про її діяльності.

Принцип взаємодії й координації. Всі запровадженні заходи безпеки мають ґрунтуватися на міцних зв'язках і координації своєї діяльності штатного підрозділу безпеки з іншими структурними підрозділами підприємства та зовнішніми організаціями, такими як органами державного управління, МВС, СБУ й іншими.

Принцип спеціалізації й професіоналізму. Даний принцип передбачає наявності на у службі безпеки працівників високого рівня кваліфікації й спеціальної підготовки в різних сферах гарантування безпеки.

Принцип конспірації й гласності. Система безпеки має працювати прозоро та відкрито. Це означає, що працівники служби безпеки повинні інформувати дирекцію підприємства та керівників всіх структурних підрозділів, а також весь персонал підприємства про потенційні небезпеки і ризики та проводити інструкції із протидії їм. В деяких моментах робота по забезпеченню безпеки може бути таємною, при цьому розробляється порядок спостереження таких дій першим керівником (власником)[68].

Отже, з цього ми можемо зробити висновок, що ефективну та комфортну діяльність підприємства у постійно змінному економічному середовищі можна забезпечити на основі комплексного підходу. Тільки за допомогою комплексної системи безпеки підприємство зможе своєчасно виявляти, проаналізувати та результативно чинити опір небезпекам, загрозам і ризикам, які виникають в різних сферах його внутрішнього й зовнішнього середовища.

Ключовою складовою комплексної системи безпеки виступають корпоративні ресурси підприємства та ресурси інших зовнішніх організацій, пов'язаних із забезпеченням протидії небезпекам, загрозам і ризикам діяльності підприємств.

Запропонована модель комплексної системи безпеки сприяє створенню ефективної системи економічної безпеки підприємства, яка зможе простояти теперішнім і майбутнім загрозам як із зовнішнього так із внутрішнього середовища. За її допомогою підприємство зможе гарантувати собі стабільну роботу та сталий розвиток в умовах високої невизначеності процесів що відбуваються у глобальному масштабі.

1.3. Методичні підходи до оцінки показників фінансово-економічної безпеки підприємства

Визначення економічної безпеки підприємства має в собі наступні складові: фінансову, інтелектуальну, кадрову, технологічну, правову, екологічну, інформаційну та силову складові. До них також слід додати ринкову, а також інтерфейсну. Вони показують певність відносин підприємства з його економічними контрагентами.

Гарантування економічної безпеки передовсім проводить розділення, аналіз та оцінку наявної загрози за рахунок всіх функціональних складових та створення на основі цього систему опору та превентивних заходів.

1) Фінансова складова визначає наскільки підприємство фінансово забезпечене. Основними ознаками зниження фінансової безпеки є: зменшення ліквідності; зростання дебіторської та кредиторської заборгованості; зменшення фінансової стійкості та інші. Відповідальність за цю складову економічної безпеки несуть економічні та фінансові служби підприємства. За рахунок аналізу фінансової стійкості підприємства ми можемо оцінити його фінансову безпеку. А рівень фінансової стійкості впливає із розміру наявних обігових коштів (власних або позикових) для проведення своєї основної діяльності [21].

Основну увагу варто приділити для визначення факторів (груп) та часткових показників фінансової безпеки. Вони мають показувати стан фінансової системи підприємства та бути підґрунтям для внесення, за необхідності, відповідних коректив в його розвиток. При виборі таких показників варто звернути увагу на те, що вони всі визначати економічну безпеку підприємства. Фактори економічної безпеки підприємства систематизовані за допомогою експертного методу. Таким чином, основними показниками факторів економічної безпеки підприємства виступають показники: ліквідності; фінансової стійкості; рентабельності; ділової активності [57].

Ефективні математичні моделі управління економічною безпекою потребують комплексного врахування факторів невизначеності, які пов'язані з особливостями роботи підприємства в сучасних ринкових умовах. Ці фактори дуже ускладнюють прийняття правильних і раціональних рішень, що підкреслює важливість обробки нечітких даних і необхідність використання підходу нечітких множин.

Багатофакторна нечітка модель аналізу рівня економічної безпеки підприємства дозволяє розрахувати інтегральний показник економічної безпеки на основі нечіткої системи груп факторів

Економічну безпеку підприємства (I) можна оцінити за допомогою значень узагальнених груп показників:

$$I = f_Z(Y_1, Y_2, Y_3, Y_4) \quad (1.1)$$

де Y_i – відповідна i -та група показників.

Водночас, комплексне значення кожної із вибраних груп показників було обраховане за коефіцієнтами поданими у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5.

Групи показників економічної безпеки підприємства

Назва групи	Назва показника	Позначення
Оцінка ліквідності активів (Y_1)	Коефіцієнт покриття	X1
	Коефіцієнт швидкої ліквідності	X2
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	X3
Оцінка фінансової стійкості (Y_2)	Коефіцієнт фінансової стабільності	X4
	Коефіцієнт незалежності (автономії)	X5
	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	X6
Оцінка рентабельності (Y_3)	Коефіцієнт рентабельності активів	X7
	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	X8
	Коефіцієнт рентабельності діяльності	X9
	Коефіцієнт рентабельності продукції	X10
Оцінка ділової активності (Y_4)	Коефіцієнт оборотності основних засобів	X11
	Коефіцієнт оборотності активів	X12
	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	X13

Джерело: [18]

Далі проводиться обрахунок значимості факторів за правилом Фішберна. Результат подано у таблиці 1.6

Після того як ми визначили вагу кожного із коефіцієнтів проводимо обрахунок інтегральних показників по групах коефіцієнтів Y1-Y4 та інтегрального показника оцінки економічної безпеки підприємства І.

Таблиця 1.6.

Групи показників економічної безпеки підприємства

Назва групи	Вага групи	Назва показника	Вага показник
Оцінка ліквідності активів (Y1)	0,32	Коефіцієнт покриття	0,107
		Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,107
		Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,107
Оцінка фінансової стійкості (Y2)	0,24	Коефіцієнт фінансової стабільності	0,08
		Коефіцієнт незалежності (автономії)	0,08
		Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	0,08
Оцінка рентабельності (Y3)	0,16	Коефіцієнт рентабельності активів	0,04
		Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,04
		Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,04
		Коефіцієнт рентабельності продукції	0,04
Оцінка ділової активності (Y4)	0,08	Коефіцієнт оборотності основних засобів	0,027
		Коефіцієнт оборотності активів	0,027
		Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,027

Джерело: [18]

Для кожного моменту часу за всіма групами показників отримаємо згортання цих показників в межах своїх груп за рівнями відповідно:

$$A_j^l = \sum_{i=1}^n X_j^l r_{ij} \quad (1.2.)$$

де l – нечіткий рівень відповідної групи показників, $l \in \{\text{«ДН»}; \text{«Н»}, \text{«СР»}; \text{«В»}; \text{«ДВ»}\}$;

n – кількість показників відповідної групи;

X_j^l – показники відповідної групи; r_{ij} – ваги показників відповідної групи.

Інтегральну оцінку фінансової безпеки підприємства розраховано за формулою:

$$I = \sum_{i=1}^N A_j^l r_i \quad (1.3.)$$

Для проведення оцінки інтегрального показника рівня економічної безпеки підприємства необхідно спочатку визначитися з послідовною методикою оцінки рівнів, за якою буде формуватися комплексний рейтинг підприємства. На основі різних типів фінансової стійкості, через які вчені досліджують питання економічної безпеки підприємства, для комплексної оцінки її рівня можна виділити нечіткі підмножини [18]:

1) Економічна небезпека («ДН») термін, який використовується для опису підприємства, яке має надзвичайно низьку фінансову стійкість і знаходиться на межі банкрутства. У такому стані запаси та витрати підприємства перевищують наявні кошти для повсякденної діяльності та суму кредитів під товарно-матеріальні цінності.

2) Хитлива економічна безпека («Н») – ситуація, за якої виникає, коли є порушення фінансової ліквідності підприємства, але можливість відновити баланс між наявними коштами та зобов'язаннями існує за рахунок тимчасової наявності додатково залучених фінансових ресурсів.

3) Нормальна економічна безпека («СР») – забезпечується платоспроможність підприємства, іншими словами це середня фінансова стабільність.

4) Висока економічна безпека («В») – підприємство характеризується високою фінансовою стабільністю, має високий запас конкурентоспроможності.

5) Абсолютна економічна безпека («ДВ») – підприємство має стабільний і швидко зростаючий фінансовий стан, що характеризується високим рівнем ліквідності порівняно з іншими підприємствами.

На рисунку 1.6 показано класифікатор інтегрального показника оцінки рівня економічної безпеки за виділеними нечіткими рівнями.

За допомогою зображеного класифікатора можна визначити рівень економічної безпеки підприємства.

Дуже низький				Середній								Дуже високий			
A ₁	A ₂	A ₃	A ₄	A ₅	A ₆	A ₇	A ₈	A ₉	A ₁₀	A ₁₁	A ₁₂	A ₁₃	A ₁₄	A ₁₅	A ₁₆
Низький						Високий									

Рис. 1.6. Класифікація інтегрального показника оцінки рівня економічної безпеки підприємства [13]

2) Ринкова складова показує рівень наскільки внутрішні можливості розвитку підприємства відповідають зовнішнім, що формуються в ринкових умовах. Про спад ринкової безпеки можуть говорити такі фактори: зменшення частки підприємства на ринку; зниження конкурентоздатності підприємства на ринку; зниження можливості підприємства підлаштовуватися до змінних умов на ринку, відставання від вимог ринку тощо. Служба маркетингу відповідає за цю складову економічної безпеки підприємства.

Для оцінки ринкової безпеки підприємства потрібно провести аналіз рівня відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім, які створюються ринковим середовищем. Як і в SWOT-аналізі, фактори ринкового середовища можна розділити на дві групи: можливості та загрози, а внутрішні можливості бізнесу можна розділити на сильні та слабкі сторони [21].

Сила впливу кожного з факторів, чи то зовнішнього середовища, чи то внутрішні можливості, на ринкову безпеку підприємства оцінюється за рахунок коефіцієнтів довіри, які вимірюються в діапазоні від -1 (дуже негативно) до +1 (дуже позитивно). Оцінка кожного фактору розглядається як індикатор присутності чи відсутності будь-яких ризиків для ринкової безпеки підприємства. В той же час можливості та сильні сторони аналізують в межах від 0 до +1, а загрози і слабкі сторони – від 0 до -1. Визначення коефіцієнта довіри показує рівень впевненості в тому, що вплив розрахованого їм фактору збільшує (+) або зменшує (-) рівень ринкової безпеки підприємства. Значення коефіцієнтів довіри (оцінки) факторів

розраховується за допомогою попереднього досвіду діяльності або експертним методом. Експертом в такій роботі може бути керівник і кваліфіковані працівники підприємства. Отримані оцінки послідовно комбінують (до отриманої підсумкової оцінки двох факторів додають оцінку наступного фактору і т. д.) за відомими правилами [13]:

$$K_0 = K_1 + K_2 * (1 - K_1) \quad (1.4.)$$

Якщо $K_1 > 0$ і $K_2 > 0$;

$$K_0 = -(|K_1| + |K_2| * (1 - |K_1|)) \quad (1.5.)$$

Якщо $K_1 < 0$ і $K_2 < 0$;

$$K_0 = \frac{K_1 + K_2}{1 - \min(|K_1|, |K_2|)} \quad (1.6.)$$

Якщо K_1 і K_2 мають різні знаки.

За допомогою даних відображених у таблиці 1.7 відбувається порівняння інтегральної оцінки всього комплексу та виноситься висновок про рівень ринкової безпеки підприємства. Важливо також зазначити, що при проведенні оцінки рівня безпеки ринку слід враховувати не лише поточні фактори, пов'язані з поточною діяльністю підприємства та зовнішнім середовищем, а й потенційні фактори, пов'язані з його майбутнім зростанням та розвитком. Таким чином, оцінка проводиться з: наявного рівня ринкової безпеки; майбутнього, який буде досягнутий, якщо підприємство реалізує розглянутий варіант розвитку.

Таблиця 1.7.

Рівні ринкової безпеки підприємства

Значення інтегральної оцінки	Висновок щодо рівня ринкової безпеки
$K_0 \leq -0,8$	Кризовий стан
$-0,8 < K_0 < -0,6$	Критичний рівень безпеки
$-0,6 < K_0 < -0,3$	Передкритичний рівень
$-0,3 < K_0 < 0,3$	Ситуація невизначеності
$0,3 \leq K_0 < 0,6$	Нестійкий стан
$0,6 \leq K_0 < 0,8$	Нормальний рівень безпеки
$K_0 \geq 0,8$	Абсолютна безпека

Джерело: [21]

3) Інтерфейсна складова показує рівень надійності відносин підприємства з його економічними контрагентами. Потенційною загрозою цієї складової економічної безпеки підприємства постає можливі несподівані зміни в умовах взаємовідносин (аж до їх розриву) з економічними партнерами такими як: постачальниками, торговими і збутовими посередниками, інвесторами, споживачами тощо. Відповідальність за дану складову економічної безпеки несе служба маркетингу [85].

Обрахунок оцінки за порядковою шкалою у відносній кількості визначається за наступною формулою:

$$O_{ji} = \frac{O_i}{O_{max}} \quad (1.7.)$$

де O_{ji} - відносна оцінка j -го контрагента по i -му критерію; O_i - бальна оцінка j - го контрагента по i -му критерію;

O_{max} - максимально можлива оцінка.

$$P_u = \sum_{i=1}^n O_{ij} * B_i \quad (1.8.)$$

Загальну оцінку надійності j -го контрагента визначають за формулою, (1.8.) де B_{ji} – вагомість i -го показника для j -гр контрагента. Оцінку взаємодії з усією сукупністю контрагентів N_{zag} розраховують як середньоарифметичну N_j (середньозважену, якщо вагомості контрагентів істотно різняться). В таблиці 1.8 висвітлено рівні економічної безпеки.

Таблиця 1.8.

Рівні економічної безпеки підприємства

Показник	Стан
$N_{zag} = 1$	Абсолютна безпека
$-0,75 \leq N_{zag} < 1$	Нормальна безпека
$0,50 \leq N_{zag} < 0,75$	Нестабільне положення
$0,25 \leq N_{zag} < 0,50$	Критичний стан
$0,00 \leq N_{zag} < 0,25$	Кризовий стан

Джерело: [85]

Варто звернути увагу, що на перелік критеріїв впливає специфіка економічного партнера. У таблиці 1.9 показано приклад, як проводиться оцінка

надійності контрагентів. Оцінки проводиться методом виставляння відміток (наприклад "1") у рядках з назвами критеріїв проти стовпців з оцінками.

4) Інтелектуальна складова показує інтелектуальний потенціал працівників підприємства. До негативних факторів, які впливають на цю складову та знижують економічну безпеку підприємства, належать: втрата провідних висококваліфікованих працівників, що призводить до ослаблення інтелектуального потенціалу підприємства; зменшення частки інженерно - технічних і наукових працівників у складі підприємства; зниження винахідницької та раціоналізаторської активності; зниження освітнього рівня працівників і, особливо, осіб керуючих посад.

Таблиця 1.9.

Приклад ситуаційної оцінки економічного контрагента

Критерії	Порядкова шкала				
	Точно відповідає	Вірогідно відповідає	Невизначеність	Вірогідно не відповідає	Точно не відповідає
Імідж		1			
Досвід роботи	1				
Фінансовий стан		1			
Обов'язковість виконання контракту			1		
Тенденції розвитку		1			
Економічний потенціал			1		
Оцінка в балах	1	3	2	0	0

Джерело:[83]

Відповідальними за дану складову безпеки виступають кадрова служба (відділ кадрів) та головний інженер.

Рівень інтелектуальної складової визначають за допомогою значень наступних показників (коефіцієнтів) [83]:

— плінність працівників високої кваліфікації, розраховується як відношення кількості звільнених працівників до загальної кількості працівників даної кваліфікації;

- частка інженерно-технічних і наукових працівників, розраховується як відношення їх кількості до всієї кількості працюючих;
- показник винахідницької (раціоналізаторської) активності, визначається як відношення кількості винаходів (рацпропозицій) до кількості працюючих або інженерно-технічних працівників;
- показник освітнього рівня, обраховується як відношення кількості осіб, що отримали вищу (спеціальну) освіту до профілю діяльності підприємства, до загальної кількості працюючих і так далі.

Ці та інші подібні показники (коефіцієнти довіри) порівнюються з показниками інших підприємств, щоб отримати розуміння економічної безпеки підприємства в порівнянні з його конкурентами. Крім того, коефіцієнти та інші пов'язані показники можна оцінювати з часом, враховуючи економічні показники аналізованого підприємства та інших підприємств. Для початку значення всіх показників зводять в інтегральний, застосовуючи формулу 1.8

$$П_u = \sum_{i=1}^n (1 - \delta_i) * B_i \quad (1.8.)$$

де n - кількість показників; B_i - вага i -го показника; δ_i - відносна оцінка i -го показника;

Такі ж обрахунки здійснюють для інших підприємств або періодів часу, що порівнюються.

Наступним визначаються середні значення інтегрального показника ($П_{иср}$) для галузі (ринку), або ж для конкретного підприємства за декілька років. При цьому можна задати певний діапазон середніх ($0,7 П_{иср} \leq П_{иср} \leq 1,3 П_{иср}$).

За ступенем відхилення фактичних значень від середнього можна судити про рівень інтелектуальної складової економічної безпеки (табл. 1.10.).

5) Кадрова складова описує кадрову забезпеченість підприємства. До головних негативних ризиків відносяться: відтік кадрів; плінність кадрів; фізичне старіння кадрів, старіння їх знань та кваліфікації; низька кваліфікація кадрів; поєднання основної діяльності з роботою в інших організаціях, що пов'язано як з низькою віддачею працівника, так і з можливим виходом

конфіденційної інформації за межі підприємства. За дану складову безпеки повинна відповідати кадрова служба (відділ кадрів).

Таблиця 1.10.

Рівні інтелектуальної складової економічної безпеки

Показник	Стан
$P_u < P_{ср}$	Рівень інтелектуальної безпеки вищий за середній
$P_u \geq P_{ср}$	Рівень безпеки нижчий за середній
$0,7P_{иср} \leq P_{ср} \leq 1,3P_{иср}$	Середній рівень безпеки

Джерело:[83]

Обрахувати ступінь безпеки для кадрової складової можна використовуючи так самий метод як висвітлено вище, замінивши склад показників. Також в деяких випадках об'єднати показники інтелектуальної та кадрової складової економічної безпеки підприємства [83].

б) Технологічна складова показує технологічний потенціал і рівень його захищеності.

Головними ризиками виступають:

- дії, спрямовані на підрив технологічного потенціалу підприємства;
- порушення технологічної дисципліни;
- моральне старіння використовуваних технологій.

Протистояти вище зазначеним ризикам має технологічна служба (контроль технологічної дисципліни, удосконалення існуючих і розробка нових ефективних технологій тощо). Показники рівня технологічної безпеки може бути розрахований так само як і двоє попередніх складових, при умові зміни складу показників.

Основні показники які слід використовувати для обрахунку рівня технологічної безпеки підприємства, в першу чергу мають описувати технологічний потенціал і технологічну безпеку підприємства (природно, з урахуванням економічних результатів їх діяльності). Наприклад:

- рівень прогресивності технологій, визначається як відношення кількості використовуваних прогресивних сучасних технологій (на рівні кращих

серед підприємств, що працюють на конкретному ринку) до загальної їх кількості на підприємстві;

- рівень прогресивності продукції, що обраховується як відношення кількості найменувань вироблених нових прогресивних видів продукції (на рівні кращих зразків серед підприємств, що працюють на конкретному ринку) в загальній їх кількості;

- рівень технологічного потенціалу, що визначається як питома вага технічних і технологічних рішень на рівні винаходів у загальній кількості нових рішень, використовуються у виробничому процесі тощо [85].

7) Правова складова. Головними ризиками безпеці підприємства є:

- недостатня правова захищеність інтересів підприємства договірної та іншої ділової документації;
- порушення юридичних прав підприємства та його працівників;
- навмисне або ненавмисне розголошення комерційно важливих відомостей; порушення норм патентного права.

Протидію вище зазначених ризиків має забезпечити юридична та патентно-ліцензійна служба. Для визначення ступеня правової безпеки підприємства варто співвіднести витрати, які підприємство понесло (як реальних, так і у вигляді упущеної вигоди) в результаті порушення правових норм (наприклад, виплат за позовами через порушення юридичних норм і прав), до загальної суми відвернутих юридичною службою витрат. Щоб здійснити оцінку може бути використана шкала, що подана в таблиці 1.11.

Таблиця 1.11.

Рівні правової складової економічної безпеки

Показник	Стан
немає	Абсолютна правова безпека
від 0 до 25 %	Нормальна правова безпека
25 % - 50 %	Нестабільний стан
50 % - 75 %	Критичний стан
75 % - 100 %	Кризовий стан

Джерело: [56]

8) Екологічна складова. Ризики які впливають на економічну безпеку, що відносяться до даної складової:

- загроза здоров'ю працівників підприємства;
- втрата прибутку внаслідок високого рівня екологічних штрафів і платежів;
- зниження конкурентоспроможності підприємства і продукції;
- підрив іміджу підприємства.

Служба екологічної безпеки є відповідальною щодо запобігання даних ризиків. Рівень екологічної безпеки підприємства поділяється наступним чином:

- абсолютна екологічна безпека, стан коли забруднюючі речовини у викидах (у повітряне, водне середовище і ґрунт), при проведенні діяльності підприємства, відсутні;
- нормальна екологічна безпека, якщо фактична концентрація забруднюючих речовин у викидах знаходиться в межах гранично допустимої концентрації (ГДК);
- нестійкий екологічний стан, якщо фактична концентрація забруднюючих речовин у викидах (по більшості забруднювачів) перевищує ГДК не більше ніж на 50 %;
- критичний екологічний стан, якщо фактична концентрація забруднюючих речовин у викидах (за більшості забруднювачів) перевищує ГДК більш ніж у два рази [86].

9) Інформаційна складова. Рівень цієї складової економічної безпеки бізнесу визначається часткою неповної, недостовірної та суперечливої інформації, яка використовується в процесі прийняття управлінських рішень.

Інформаційно-аналітична служба разом зі службою охорони відповідальні за протистояння ризикам, шляхом проведення аналізу достовірності інформації, що надходить, підбором, накопиченням, систематизацією та зберіганням інформації, забезпеченням захищеності інформації від несанкціонованого доступу, підтримкою зв'язків з діловими партнерами і широкими верствами громадськості.

$$K_u = K_{пл} * K_T * K_{пр} \quad (1.10.)$$

Для визначення рівня інформаційної безпеки можна використати такі коефіцієнти:

- коефіцієнт повноти інформації ($K_{пл}$), що визначається як відношення обсягу інформації, доступної для особи, яка приймає рішення (ОПР), та обсягу інформації потрібної для прийняття аргументованого рішення;
- коефіцієнт точності інформації (K_t) визначається як відношення обсягу релевантної інформації до загального обсягу доступної в розпорядженні ОПР інформації;
- коефіцієнт суперечливості інформації ($K_{пр}$) визначається шляхом ділення кількості незалежних підстав на користь ухвалення рішення на загальну кількість незалежних підстав у сумарному розмірі релевантної інформації. Розмір інформації можна обрахувати в сторінках формату А4, кількості символів тексту, Кбайт, Мбайт і так далі. В таблиці 1.12 висвітлено межі які показують рівень інформаційної безпеки підприємства.

Таблиця 1.12.

Рівні інформаційної складової

Показник	Стан
$K_u \geq 0,7$	Рівень безпеки високий
$0,3 \leq K_u < 0,7$	Рівень безпеки середній
$K_u < 0,3$	Рівень безпеки низький

Джерело: [73]

10) Силова складова. Головними ризиками даної складової виступають:

- фізичні і моральні впливи, спрямовані зокрема, на ключових осіб підприємства, таких як керівників та висококваліфікованих спеціалістів підприємства з метою заподіяти шкоду їх здоров'ю (як фізичну так і психологічну), а також репутації та матеріального благополуччю, що може призвести до загрози нормальній роботі підприємства;
- негативні впливи, що завдають шкоду активам підприємства та загрожують зниженням вартості його майна, а також втрати економічної незалежності, такі як: несанкціонований доступ до закритої інформації

підприємства, включаючи промислове шпигунство; поширення недостовірної інформації; знищення або викрадення інформації та інше [73].

Протистояти таким ризикам має служба охорони. Вона повинна гарантувати фізичний захист керівництва підприємства, організувати пропускний режим, здійснювати охорону будівель, приміщень, ліній зв'язку та обладнання, забезпечити захист інформації від несанкціонованого доступу, створити режим секретності документів і матеріалів, гарантувати безпеку в екстремальних умовах, навчати персонал розрізняти небезпеку і вживати заходів самозахисту.

Для розрахунку ступеня даної складової економічної безпеки підприємства можна використати оцінку вірогідності реалізації прописаних вище та подібних до них загроз. Вірогідність (P) цієї складової економічної безпеки може бути об'єктивно розрахована шляхом визначення минулих та теперішніх частот негативних впливів на діяльність підприємства, або суб'єктивно методом експертної оцінки. Також важливо враховувати потенційну шкоду, яку може зазнати підприємство в виникнення загроз.

Визначення рівня силової складової економічної безпеки може бути розраховане на підставі табл. 1.13.

Таблиця 1.13.

Рівні силової складової економічної безпеки

Рівень безпеки	Умови			
Високий	$P \leq 0,0001$ $P_t \approx C C_p$	$P \leq 0,001$ $V_D < P_t \leq V$	$P \leq 0,01$ $P_{ch} < P_{ch} \leq V_D$	$P \leq 0,1$ $P_t \leq P_{ch}$
Середній	$0,0001 < P \leq 0,001$ $P_t \approx C C_p$	$0,001 < P \leq 0,01$ $V_D < P_t \leq V$	$0,01 < P \leq 0,1$ $P_{ch} < P_{ch} \leq V_D$	$0,1 < P \leq 0,2$ $P_t \leq P_{ch}$
Низький	$P > 0,001$ $P_t \approx C C_p$	$P > 0,01$ $V_D < P_t \leq V$	$P > 0,1$ $P_{ch} < P_{ch} \leq V_D$	$P > 0,2$ $P_t \leq P_{ch}$

Джерело: [85]

Умовні позначення: P - імовірність втрат; P_t - величина можливих втрат; P_{cp} - власні кошти підприємства; V - виручка від реалізації продукції; $ВД$ - валовий дохід; $Пч$ - чистий прибуток.

Також варто зазначити, що подібним методом можна вирахувати будь-яку із нами перерахованих складову, але практично це є надто складно через неможливість точно визначити вірогідності на можливості понесених витрат[85].

Результати аналізу складових економічної безпеки є основою для розробки заходів протидії загрозам економічній безпеці підприємства, що, дозволить підвищити його адаптацію до ринкових умов, створюючи стабільне середовище для його функціонування та зростання.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТОВ «БСК ТРЕЙДИНГ»

2.1 Фінансово-економічна характеристика діяльності ТОВ «БСК Трейдинг»

Товариство з обмеженою відповідальністю «БСК Трейдинг» було створено у 2007 році та знаходиться за адресою Тернопільська область, с. Великі Гаї, вул. Галицька, 180

Компанія проводить свою діяльність згідно до вимог Цивільного та Господарського кодексів України, Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю", а також інших нормативних актів України.

Основною метою роботи товариства є розширення ринку збуту своїх товарів та послуг, а також отримання прибутку. Товариство має право провадити будь-який вид діяльності який прямо не заборонений Законами України. Статутний капітал товариства встановлює мінімальний обсяг її активів, захищає інтереси кредиторів і нараховує 3 620 тис. грн. ТОВ «БСК Трейдинг» є власником майна, отриманого за рахунок провадження своєї господарської діяльності.

Основною сферою діяльності компанії згідно класифікації видів економічної діяльності є оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням, разом з цим товариство займається наступними видами діяльності:

- Будівництво інших споруд, н.в.і.у.
- Торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами
- Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів, н.в.і.у.
- Вантажний автомобільний транспорт

Організаційну структуру підприємства за своїм характером можна віднести до функціонального типу (рисю 2.1)

Рис. 2.1 – Організаційна структура ТОВ «БСК Трейдинг»

Джерело: складено автором

Товариство керується його власником. Саме він контролює всю фінансово-господарську діяльність підприємства. Кожного року на підприємстві проводиться фінансово-господарська перевірка. Позапланову перевірку також може провести незалежний аудитор (аудиторська фірма), але це здійснюється за бажанням керівника та за його рахунок. Після проведення такої перевірки аудитор (аудиторська фірма) визначає поточний фінансовий стан підприємства у своєму звіті.

ТОВ «БСК Трейдинг» організовує свою роботу самостійно, враховуючи попит на товари та послуги. Також товариство має право самостійно приймати будь-які управлінські рішення, якщо не суперечать законодавству України. Стороні організації не мають права втручатися в діяльність підприємства, за винятком органів затвердженими Українським законодавством. Підприємство проводить бухгалтерський облік, подає відповідні звіти в органи статистики та фінансів.

Товариство забезпечує своїх працівників соціальним страхуванням і соціальним забезпеченням, що прописано у законодавстві. Кількість працівників визначає керівник підприємства, враховуючи обсяги роботи та вимоги норм праці чинного законодавства. На роботу працівників приймає сам керівник або уповноважена особа. Працевлаштування відбувається на підставі трудових договорів/контрактів з окремими працівниками та оформляється у письмовій

формі. ТОВ «БСК Трейдинг» гарантує охорону праці та дотримання стандартів техніки безпеки, охорону навколишнього середовища, пожежну і санітарну безпеку.

Товариство має позитивну ділову репутацію та постійно розширює свою частку на ринку, підвищує рівень ефективності та прибутковості своєї діяльності.

Ефективне фінансове управління підприємством потребує постійного моніторингу та оптимізації розподілу та структури його фінансових ресурсів. Основним етапом даного процесу управління є оцінка поточного стану фінансового забезпечення, яка має бути тісно пов'язана з аналізом економічного стану підприємства. Від успішності цього процесу залежить значна частина майбутньої господарської діяльності, оскільки нестача фінансових ресурсів може практично зупинити всю діяльність суб'єкта господарювання [17].

Основні фінансово-економічні показники діяльності товариства за період з 2021 по 2023 роки представлені в таблиці 2.1, і розраховані на основі даних фінансової звітності ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки.

Таблиця 2.1.

Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «БСК
Трейдинг» за 2021-2023 років

Показники	Одиниці виміру	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
		2021	2022	2023	22/21	23/22	22/21	23/22
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	тис. грн.	17318	20077	26197	2759	6120	1,16	1,30
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	15405	18713	23697	3308	4984	1,21	1,27
Середньорічна вартість основних фондів	тис. грн.	4382	6385	9575	2002	3191	1,46	1,50
Сума зносу	тис. грн.	18858	20226	21329	1368	1103	1,07	1,05
Фондовіддача основних фондів	грн./грн.	3,95	3,14	2,74	-0,81	-0,41	0,80	0,87

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Фондомісткість основних фондів	грн./грн..	0,25	0,32	0,37	0,06	0,05	1,26	1,15
Фондоозброєність	грн./чол..	91,30	155,72	174,10	64,42	18,38	1,71	1,12
Чистий прибуток (збиток)	тис. грн.	761,78	166,00	549,40	-595,78	383,40	0,22	3,31
Рентабельність продукції	%	4,40	0,83	2,10	-3,57	1,27	0,19	2,54
Продуктивність праці	грн./чол..	360,79	489,68	476,31	128,89	-13,37	1,36	0,97
Чисельність працівників	чол.	48,00	41,00	55,00	-7,00	14,00	0,85	1,34

Джерело: складено автором

З таблиці 2.1 ми можемо спостерігати зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг). У 2021 році цей показник становив 17 318 тис. грн., а у 2022 році зріс на 2 759 тис. грн та дорівнював вже 20 077 тис. грн. У 2023 році його ріст продовжився до 26 197 тис. грн., що у 1,3 рази більше від попереднього 2022 року.

Разом з чистим доходом від реалізації зростав і показник собівартості реалізованої продукції. У 2021 році він складав 15 405 тис. грн., а у 2022 році зріс у 1,2 рази та дорівнював вже 18 713 тис. грн. У 2023 році розмір собівартості реалізованої продукції становив 23 697 тис. грн..

Показник середньорічної вартості основних засобів протягом аналізованого періоду також мав тенденцію до зростання. У 2021 році його сума становила 4 382,50 тис. грн, а вже у 2023 році – 9 575,50 тис. грн. Це говорить про зростання основних засобів на підприємстві.

Сума зносу основних засобів, прямо залежить від їх кількості, тому разом із зростанням основних засобів на підприємстві, зростає і їх знос. У 2021 році їх розмір дорівнював 18 858 тис. грн, а у 2022 році збільшився на 1 368 тис. грн. та становив вже 20 226 тис. грн. У 2023 році сума зносу зросла ще на 1 103 тис. грн.

Фондовіддача протягом 2021-2023 років мала спадаючу динаміку, якщо у 2021 році вона становила 3,95 одиниці, то у 2022 вже – 3,14. У 2023 році цей показник дорівнював 2,74. Таким чином, ми бачимо, що ефективність використання основних засобів в товаристві поступово знижується.

Оберненим показником до фондовіддачі виступає коефіцієнт фондомісткості основних засобів. Він показує, що протягом аналізованого періоду частка вартості основних засобів яка припадає на кожну гривню реалізованої продукції збільшується. У 2021 році він становив 0,25, а у 2023 році його показник становив 0,37.

Показник фондоозброєності протягом аналізованих років постійно збільшується. У 2021 році він становив 91,30 грн. на чоловіка, а у 2023 році – 174,10 грн. на чоловіка.

Як видно з таблиці 2.1 чистий прибуток мав нерівномірну структуру. У 2021 році він складав 761,78 тис. грн, а у 2022 році зменшився на 595,78 тис. грн. та дорівнював 166 тис. грн. У 2023 році сума чистого прибутку на товаристві зросла у 3,3 рази і складала 549,40 тис. грн.

Рентабельність продукції мала аналогічну динаміку. У 2022 році даний показник зменшився до 0,83%, що у 5,3 рази менше від розміру у 2021 році. У 2023 році він зріс до 2,10%

Продуктивність праці у 2022 році зросла на 128,89 тис. грн, порівняно з 2021 роком, а у 2023 році зменшилася до 476,31 тис. грн.

Чисельність працівників також була не рівномірною протягом 2021-2023 років. У 2021 році в товаристві числилося 48 чоловік, у 2022 році їх кількість зменшилася до 41 людини, а вже у 2023 році зросла до 55 чоловік.

Така нерівномірна тенденція в показниках пояснюється призупиненням роботи товариства на певний час у 2022 році через повномасштабне вторгнення на територію України та складної ситуації в країні в цілому.

Для того щоб перевірити слабкі сторони діяльності підприємства, а також сформулювати напрямки для їх усунення необхідно провести аналіз фінансово-майнового стану підприємства. Отримані результати даного аналізу

допоможуть створити правильну стратегію розвитку підприємства, а також допомагають оцінити наскільки ефективно було виконано поставленні раніше завдань та створити програми розвитку підприємства на довгостроковий термін. Найперше проводиться оцінка майна підприємства. Тому для початку пропонуємо провести аналіз структури активів ТОВ «БСК Трейдинг» за період 2021-2023 років.

Таблиця 2.2.

Структура активів ТОВ «БСК ТРЕЙДИНГ» за 2021-2023 роки

Показники	2021		2022		2023		Відносне відхилення, %	
	Тис. грн.	ПВ, %	Тис. грн.	ПВ, %	Тис. грн.	ПВ, %	22/21	23/22
Необоротні активи в т.ч.:	5690	44,81	8325	55,10	12108	65,54	1,46	1,45
-основні засоби	5193	40,90	7576	50,14	11575	62,66	1,46	1,53
-інші необоротні активи	497	3,91	749	4,96	533	2,89	1,51	0,71
Оборотні активи, в т.ч.:	7008	55,19	6784	44,90	6365	34,46	0,97	0,94
-запаси	3145	24,77	2274	15,05	1532	8,29	0,72	0,67
-дебіторська заборгованість	2730	21,50	2676	17,71	1717	9,29	0,98	0,64
-гроші та їх еквіваленти	287	2,26	1495	9,89	2503	13,55	5,21	1,67
-інша поточна дебіторська заборгованість	64	0,50	0	0,00	0	0,00	0,00	0,00
-інші оборотні активи	846	6,66	339	2,24	613	3,32	0,40	1,81
Майно разом	12698	100,00	15109	100,00	18473	100,00	1,19	1,22

Джерело: складено автором

Як показано в таблиці 2.2. структура активів товариства протягом трьох аналізованих років є нерівномірною.

Необоротні активи мають зростаючу динаміку, що зображено на рисунку 2.1. У 2021 році їх розмір дорівнював 5 690 тис. грн. а частка у загальному обсязі майна товариства становила 44,81%. У 2022 році їх сума зросла до 8 325 тис. грн., а частка зросла до 55,10%. У 2023 році необоротні активи збільшилися у 1,5 рази і дорівнювали 12 108 тис. грн, а частка вже складала 65,54% від всього майна товариства.

У склад необоротних активів ТОВ «БСК Трейдинг» входять основні засоби та інші необоротні активи. Основною частиною необоротних активів є саме основні засоби, які постійно збільшуються. Якщо у 2021 році їх розмір становив 5 193 тис. грн, то у 2023 році їх сума дорівнювала вже 11 575 тис. грн.

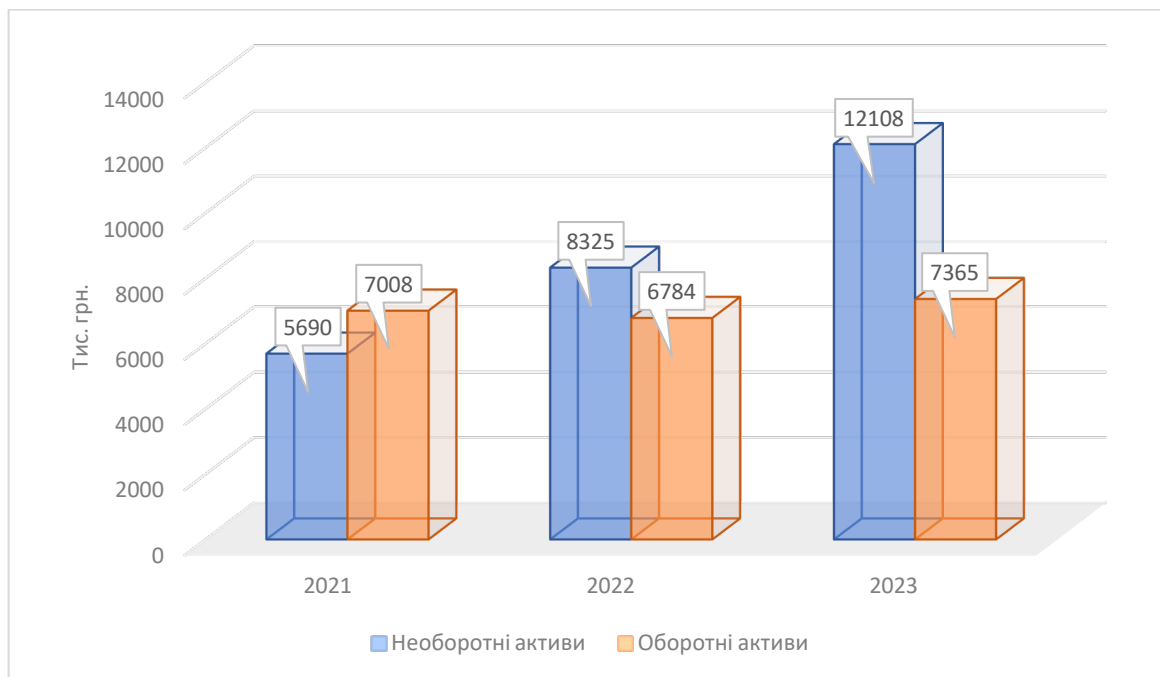

Рис 2.2. Структура активів ТОВ «БСК ТРЕЙДИНГ» за 2021-2023 роки

Джерело: складено автором

Інші необоротні активи мають нерівномірну динаміку. У 2021 році їх обсяг складав 497 тис. грн, а у 2022 році зріс у 1,5 рази та дорівнював 749 тис. грн. У 2023 році даний показник зменшився до 533 тис. грн.

Оборотні активи, як показано на рисунку 2.1 мають тенденцію до зменшення. У 2021 році їх сума складала 7 008 тис. грн., а у 2022 році зменшилася на 224 тис. грн., а частка у загальному розмірі майна товариства зменшився із 55,19% до 44,90%. У 2023 році цей показник зменшився ще 419 тис. грн. та становив вже 6 365 тис. грн, а частка яку він займав – 34,46%.

Вагомою складовою оборотних активів товариства є запаси, оскільки, основною економічною спрямованістю є торгівля. У 2021 році їх величина

становила 3 145 тис. грн. а у 2022 році знизилася до 2 274 тис. грн. У 2023 році запаси підприємства зменшилися ще на 742 тис. грн.

Наступною складовою оборотних активів є дебіторська заборгованість, що також протягом періоду 2021-2023 років зменшувалася. У 2021 році її розмір складав 2 730 тис. грн., а у 2023 році вже – 1 717 тис. грн., що на 959 тис. грн. менше від попереднього 2022 року.

Така складова як гроші та їх еквіваленти навпаки постійно зростали, якщо у 2021 році їх розмір становив 287 тис. грн, то у 2023 році – 2 503 тис. грн., що у 1,6 рази більше порівняно з попереднім 2022 роком.

Показник іншої дебіторської заборгованості був присутній у балансі товариства тільки у 2021 році і нараховував 64 тис. грн.

Інші оборотні активи єдині мали нерівномірну динаміку. У 2022 році вони зменшилися на 613 тис. грн, від показника 2021 року, а у 2023 році зросли у 1,8 рази та дорівнювали вже 613 тис. грн.

Наступним кроком буде проведення аналізу структури джерел коштів, вкладених у майно ТОВ «БСК ТРЕЙДІНГ», що подано у таблиці 2.3

Таблиця 2.3

Структура джерел формування майна ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки

Показники	2021		2022		2023		Відносне відхилення, %	
	Тис. грн.	ПВ, %	Тис. грн.	ПВ, %	Тис. грн.	ПВ, %	22/21	23/22
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Власний капітал, в т.ч:	6088	47,95	6255	41,40	6617	35,82	1,03	1,06
-зареєстрований (пайовий) капітал	3620	28,51	3620	23,96	3620	19,60	1,00	1,00
-нерозподілений прибуток	2281	17,97	2448	16,20	2997	16,22	1,07	1,22
-резервний капітал	187,0	1,47	187	1,24	187,0	1,01	1,00	1,00
Довгострокові зобов'язання, в т.ч.:	163,0	1,28	1165	7,71	1316,0	7,12	7,15	1,13
-довгостроові кредити банків	20,0	0,16	1044	6,91	1059,0	5,73	52,20	1,01
-інші довгострокові зобов'язання	143,0	1,13	121	0,80	257,0	1,39	0,85	2,12

Продовження табл.2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Поточні зобов'язання, в т.ч.:	6446	50,76	7689	50,89	10540	57,06	1,19	1,37
-короткострокові кредити банків	2117	16,67	3271	21,65	1437	7,78	1,55	0,44
-поточна кредиторська заборгованість	2929	23,07	2275	15,06	5725	30,99	0,78	2,52
-інші поточні зобов'язання	1400	11,03	2143	14,18	3378	18,29	1,53	1,58
Капітал разом	12697,8	100,00	15109	100,00	18473,2	100,00	1,19	1,22

Джерело: складено автором

За даними поданими у таблиці 2.3 ми бачимо, що власний капітал товариства протягом 2021-2023 років зростає. Його динаміку можна також побачити на рисунку 2.2. У 2021 році його розмір становив 6088,80 тис. грн. та займав 47,95% від загальної суми капіталу товариства. У 2022 році він зріс на 167 тис. грн. та дорівнював вже 6 255 тис. грн., а його питома вага нараховувала 41,40%. У 2023 році сума власного капіталу знову зросла до 6 617 тис. грн., але його частка знову зменшилася вже до 35,82%.

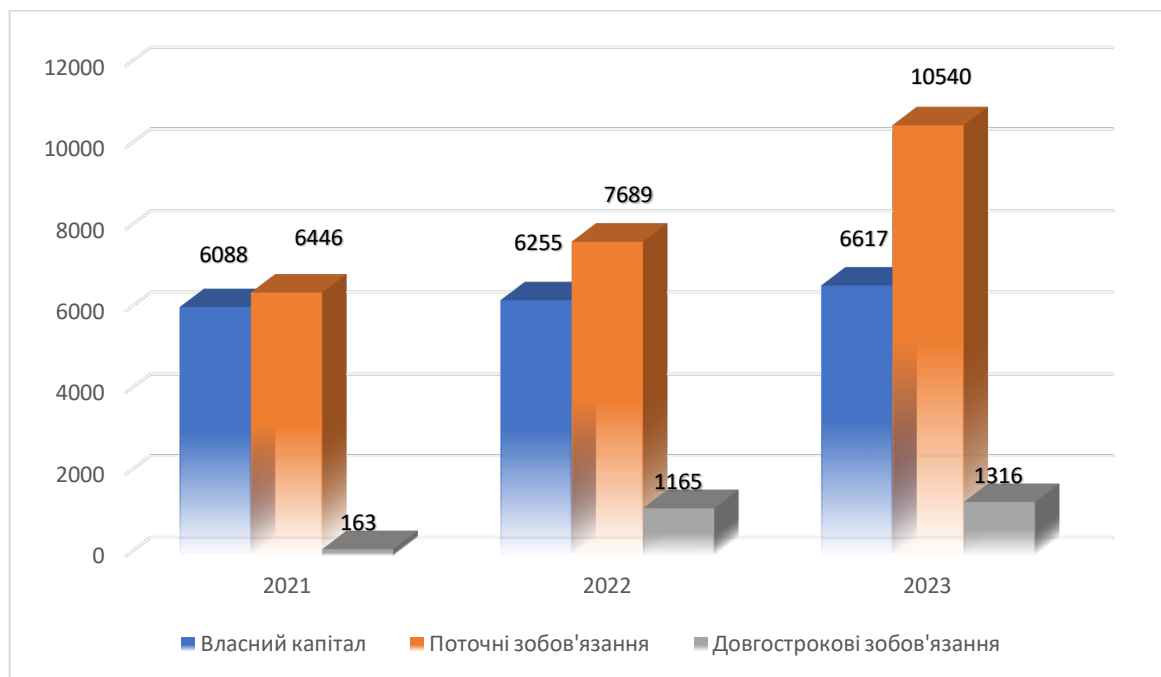

Рис. 2.3. Структура джерел формування майна ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 рр.

Джерело: складено автором

Показник власного капіталу складається з:

- зареєстрованого капіталу, що залишається незмінним за весь період;
- нерозподілений прибуток, що постійно зростає. Якщо у 2021 році його сума дорівнювала 2 281 тис. грн, то у 2023 році вона становила 2 997 тис. грн.;
- резервний капітал, що також залишався незмінним.

Як видно з рисунку 2.3 обсяг довгострокових зобов'язань постійно зростають. У 2021 році він нараховував 163 тис. грн., а питома вага становила 1,28% від загальної суми капіталу ТОВ «БСК Трейдинг». У 2022 році сума даного показника зросла у 7 разів та становила 1 165 тис. грн., а частка яка припадає на довгострокові зобов'язання становить 7,71%. У 2023 році вони зросли до 1 316 тис. грн, а їх питома вага складала 7,12%.

Довгострокові зобов'язання в свою чергу включають довгострокові кредити банків та інші довгострокові зобов'язання.

Довгострокові кредити банків різко зросли у 2022 році та нараховували 1 044 тис. грн., а у 2023 році знову зросли до 1 059 тис. грн.

Інші довгострокові зобов'язання у 2022 році навпаки зменшилися до 121 тис. грн, що на 22 тис. грн. менше порівняно з 2021 роком. Та у 2023 році зросли до 257 тис. грн.

Найбільшу частку у сумі капіталу товариства займають поточні зобов'язання. У 2021 році їх розмір складав 6 446 тис. грн. У 2022 році він зріс на 1 243 тис. грн. і нараховував 7 689 тис. грн., а його питома вага – 50,89%. У 2023 році поточні зобов'язання зросли ще у 1,4 рази, а частка становила вже 57,06%.

У склад поточних зобов'язань входять:

- короткострокові кредити банків, що зросли у 2022 році до 3 271 тис. грн. та зменшилися у 2023 році у 2,3 рази;
- поточна кредиторська заборгованість, яка мала протилежну динаміку, тобто, зменшилася у 2022 році до 2 275 тис. грн. та зросла у 2023 році до 5 725 тис. грн.;
- інші поточні зобов'язання протягом всього аналізованого періоду зростали від 1 400 тис. грн у 2021 році до 3 378 тис. грн. у 2023 році.

Далі здійснимо аналіз структури доходів ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки, що представлено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз структури доходів ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки

Показники	Роки						Відносне відхилення, %	
	2021		2022		2023		22/21	23/22
	Тис. грн.	ПВ, %	Тис. грн.	ПВ, %	Тис. грн.	ПВ, %		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	17318	98,34	20077	98,11	26197,0	99,59	1,16	1,30
Інші доходи	293	1,66	386	1,89	109	0,41	1,32	0,28
Доходи разом	17611	100,00	20463	100,00	26306,0	100,00	1,16	1,29

Джерело: складено автором

Як ми бачимо з таблиці 2.4, основною складовою частиною з яких складається прибуток ТОВ «БСК Трейдинг» є чистий дохід від реалізації продукції, що протягом аналізованого періоду зростає.

Якщо у 2021 році він становив 17 318 тис. грн., то у 2022 році він дорівнював вже 20 077 тис. грн., а його питома вага змінилася з 98,34% до 98,11% відповідно. У 2023 році сума чистого прибутку від реалізації продукції нараховував вже 26 197 тис. грн., що у 1,3 рази більше від показника 2022 року.

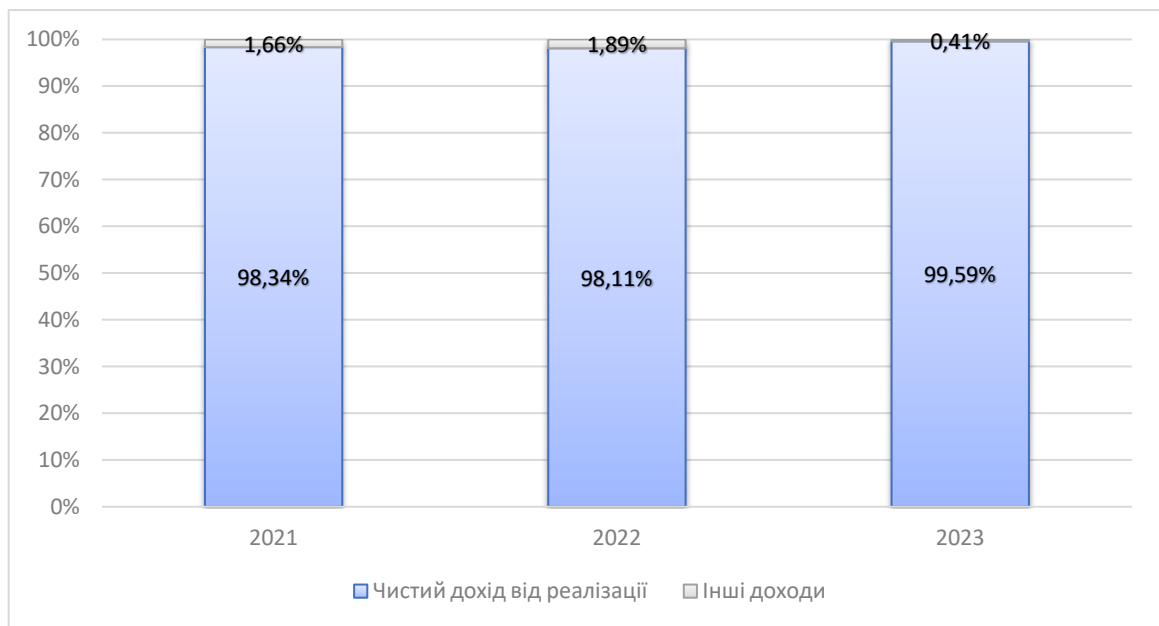

Рис. 2.4 Структура доходів ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки

Джерело: складено автором

Враховуючи, що витрати також є одним із ключових елементів діяльності підприємства, проведемо аналіз і їх структури, що поданий в таблиці 2.5

Таблиця 2.5

Аналіз структури витрат ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки

Показники	Роки						Відносне відхилення, %	
	2021		2022		2023			
	Тис. грн.	ПВ,%	Тис. грн.	ПВ,%	Тис. грн.	ПВ,%	22/21	23/22
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	15405	92,35	18713	92,20	23697	92,44	1,21	1,27
Інші операційні витрати	199	1,19	258	1,27	386	1,51	1,30	1,50
Інші витрати	1078	6,46	1326	6,53	1553	6,06	1,23	1,17
Витрати разом	16682	100.00	20297	100.00	25636	100.00	1.22	1.26

Джерело: складено автором

Так як в доходах переважаючу частину займає чистий дохід від реалізації продукції, так у витратах найбільшою частиною є собівартість від реалізації продукції, що протягом періоду 2021-2023 років постійно зростав. У 2021 році

сума собівартості становила 15 405 тис. грн, а питома вага якої складала 92,35%. У 2022 році дана сума зросла на 3 308 тис. грн. та дорівнювала 18 713 тис. грн. У 2023 році обсяг собівартості зріс у 1,3 рази порівняно з попереднім роком та нараховував вже 23 697 тис. грн., а питома вага – 92,44%. Структуру доходів чудово показано на рисунку 2.5.

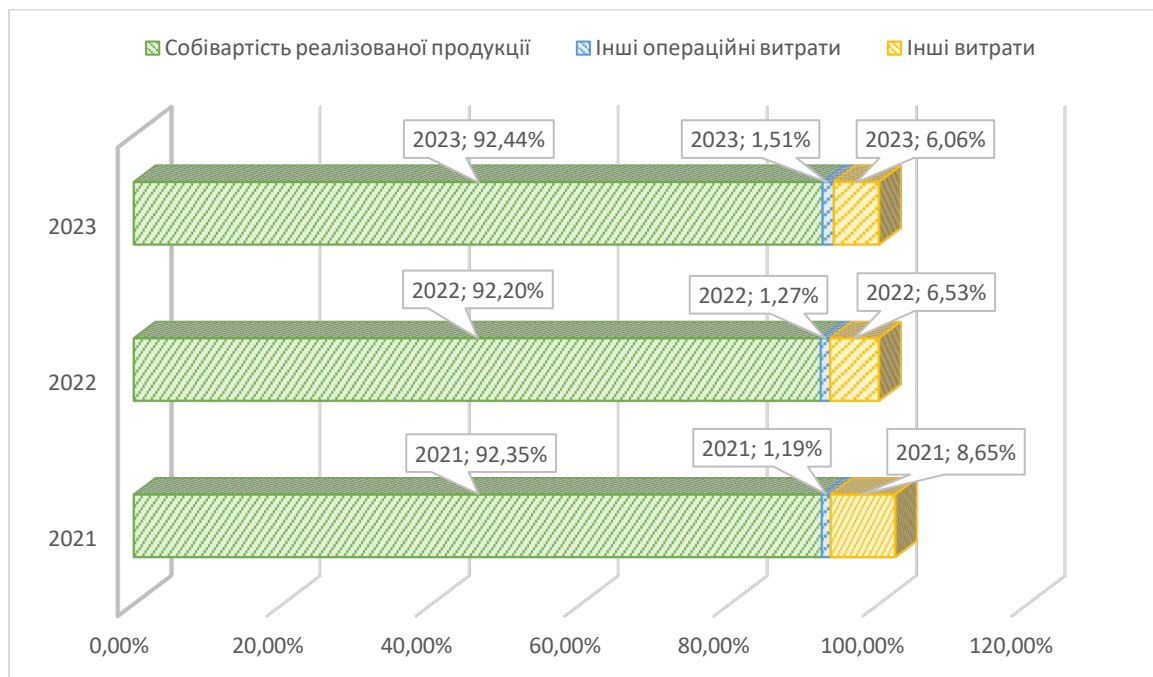

Рис. 2.5 Структура витрат ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки

Джерело: складено автором

Інші операційні витрати також зростали як і їх частка у загальній сумі витрат підприємства. Якщо у 2021 році їх розмір дорівнював 199 тис. грн, то у 2023 році вже 386 тис. грн., а питома вага з 1,19% зросла до 1,51% відповідно.

Інші витрати у 2021 році нараховували 1 078 тис. грн, та займали 6,46% всієї кількості витрат, та вже у 2023 році зросли до 1 553 тис. грн., хоч і питома вага невагомо зменшилася до 6,06%.

Далі проведемо аналіз фінансових результатів ТОВ «БСК Трейдинг» (табл. 2.6).

З таблиці 2.6 ми бачимо зростання більшості показників. Чистий дохід від реалізації продукції зріс з 17 318 тис. грн. у 2021 році до 26 197 тис. грн. у 2023 році.

Таблиця 2.6

Аналіз фінансових результатів ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023

роки

Показники	Роки			Відхилення			
				Абсолютне, тис. грн.		Відносне, %	
	2021	2022	2023	22/21	23/22	22/21	23/22
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації товарів	17318	20077	26197	2759	6120	1,16	1,30
Собівартість реалізованих товарів	15405	18713	23697	3308	4984	1,21	1,27
Інші доходи	293	386	109	93	-277	1,32	0,28
Інші операційні витрати	199	258	386	59	128	1,30	1,50
Інші витрати	1078	1326	1553	248	227	1,23	1,17
Фінансовий результат до оподаткування	929	166	670	-763	504	0,18	4,04
Чистий прибуток (збиток)	761	136	549	-625	413	0,18	4,04

Джерело: складено автором

Разом з чистим доходом збільшилася і собівартість реалізованої продукції від 15 405 тис. грн. до 23 697 тис. грн.

Інші доходи зросли у 2022 році на 93 тис. грн. порівняно з попереднім роком, але у 2023 році зменшився до 109 тис. грн.

Інші операційні витрати зросли за аналізований період з 199 тис. грн до 386 тис. грн.

Така ж динаміка спостерігається і з іншими витратами з 1 078 тис. грн у 2021 році до 1 553 тис. грн. у 2023 році.

Фінансовий результат до оподаткування у 2021 році складав 929 тис. грн. та у 2022 році зменшився у 5,5 разів та дорівнював 166 тис. грн. У 2023 році він зріс до 670 тис. грн.

Чистий прибуток у 2021 році дорівнював 761 тис. грн. та вже у 2022 році різко знизився до 136 тис. грн. У 2023 році його розмір збільшився на 413 тис. грн. та становив вже 549 тис. грн.

2.2. Аналіз фінансово-економічного стану ТОВ «БСК Трейдинг»

Ліквідність є одним головних фінансових показників стійкості підприємства. Вона відображає здатність компанії ефективно використовувати свої активи, щоб за їх рахунок покрити свої зобов'язання протягом визначеного періоду часу. Таким чином, оцінка ліквідності займає важливе місце в аналізі фінансового стану підприємства та для його потенційного розвитку. Рівень ліквідності та платоспроможності гарантує фінансову стійкість підприємства, що у свою чергу є важливим фактором для оцінки його фінансового становища. Умовою аналізу є групування показників балансу так: активи – по мірі зменшення ліквідності, а пасиви – за збільшенням строку їх погашення (табл. 2.7).

Відповідно до ступеня ліквідності активи поділяються на:

1. Найбільш ліквідні активи (A1)
2. Середньоліквідні активи (A2)
3. Низьколіквідні активи (A3)
4. Важколіквідні активи (A4)

Пасиви балансу залежно від строку покриття заборгованостей групують:

1. Поточні зобов'язання за розрахунками (П1)
2. Короткострокові кредити банків і позики (П2)
3. Довгострокові зобов'язання (П3)
4. Постійні пасиви (П4)

Таблиця 2.7

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «БСК Трейдинг » за 2021-2023 роки

Активи	2021	2022	2023	Пасиви	2021	2022	2023
A1	287	1495	2503	П1	2929	2275	5725
A2	2730	2676	1717	П2	3517	5414	4815
A3	3991	2613	2145	П3	163	1165	1316
A4	5690	8325	12108	П4	6089	6255	6617
Баланс	12698	15109	18473	Баланс	12698	15109	18473

Джерело: складено автором

Переглянувши дані подані в таблиці 2.7, ми бачимо, що на підприємстві в 2023 році, порівняно з 2021 роком, найбільш ліквідні та важколіквідні активи збільшилися, в той час як середньоліквідні та низьколіквідні активи в загальному зменшилися. Якщо розглядати пасиви по мірі терміновості їх погашення, то протягом аналізованого періоду група поточних зобов'язань має тенденцію до зростання. Група короткострокових кредитів банків зросла у 2022 році порівняно з 2021 роком, але у 2023 році зменшилася. Групи довгострокових зобов'язань та постійних пасиви також мають зростаючу динаміку.

Ліквідність балансу підприємства гарантується за рахунок наявності ліквідних активів. Абсолютно ліквідним підприємством вважається якщо його баланс відповідає наступним чотирьом рівнянням:

$$A1 > П1, A2 > П2, A3 > П3, A4 < П4. \quad (2.1)$$

Тому проведемо оцінити співвідношення даних груп активів та пасивів ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки:

2021 рік: $A1 < П1, A2 < П2, A3 > П3, A4 < П4$.

2022 рік: $A1 < П1, A2 < П2, A3 > П3, A4 > П4$.

2023 рік: $A1 < П1, A2 < П2, A3 > П3, A4 > П4$.

З даних рівнянь ми бачимо, що співпадиння наших нерівностей відповідають правилу тільки у 3 рівнянні протягом всіх років. Та маємо ще співпадиння у 4 рівнянні у 2021 році. Інші нерівності не відповідають правилу, свідчить, що ліквідність товариства не є абсолютною та закриття всіх заборгованостей можливе тільки при умові продажу всіх основних фондів.

Наступним пропонуємо проаналізувати самі показники ліквідності ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки, що представлено у таблиці 2.8.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом аналізованого періоду зростає (Рис. 2.6). Якщо у 2021 році він становив 0,04 та у 2022 році він зріс на 0,15 одиниць і становив вже 0,19. У 2023 році його ріст продовжився до 0,24. Нормативним значенням даного показника є 0,2-0,3, тобто даний показник

підприємства у 2023 році відповідає правилам. Це свідчить, що в товариства є кошти для негайного покриття своїх зобов'язань.

Таблиця 2.8

Аналіз коефіцієнтів ліквідності ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Відхилення			
				Абсолютне, тис. грн.		Відносне, %	
	2021	2022	2023	22/21	23/22	22/21	23/22
1	2	3	4	5	6	7	8
Вихідні дані, тис. грн.							
Поточні зобов'язання	6446	7689	10540	1243	2851	1,19	1,37
Грошові кошти та їх еквіваленти	287	1495	2503	1208	1008	5,21	1,67
Дебіторська заборгованість	2730	2676	1717	-54	-959	0,98	0,64
Оборотні активи	7008	6784	6365	-224	-419	0,97	0,94
Необоротні активи	5690	8325	12108	2635	3783	1,46	1,45
Активи	12697,8	15109	18473	2411,22	3364	1,19	1,22
Кредиторська заборгованість	2929	5546	7162	2617	1616	1,89	1,29
Коефіцієнти							
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,04	0,19	0,24	0,15	0,04	4,37	1,22
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,47	0,54	0,40	0,07	-0,14	1,16	0,74
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,09	0,88	0,60	-0,20	-0,28	0,81	0,68
Коефіцієнт співвідношення КЗ і ДЗ	1,07	2,07	4,17	1,00	2,10	1,93	2,01
Коефіцієнт мобільності активів	0,55	0,45	0,34	-0,10	-0,10	0,81	0,77
Коефіцієнт співвідношення активів	1,23	0,81	0,53	-0,42	-0,29	0,66	0,65

Джерело: складено автором

Коефіцієнт термінової ліквідності має нерівномірну динаміку, спочатку зростає у 2022 році до 0,54, що на 0,07 більше від показника 2021 року, та у 2023 році зменшується до 0,4. Це чудово можна побачити на рисунку 2.6. Разом

з цим даний коефіцієнт не потрапляє у діапазон нормативного значення, що нараховує 0,7-0,8, тобто товариство здатне закрити лише невелику частину своїх поточних зобов'язань, за рахунок використання грошових коштів і їх еквівалентів та при умові повного погашення дебіторської заборгованості.

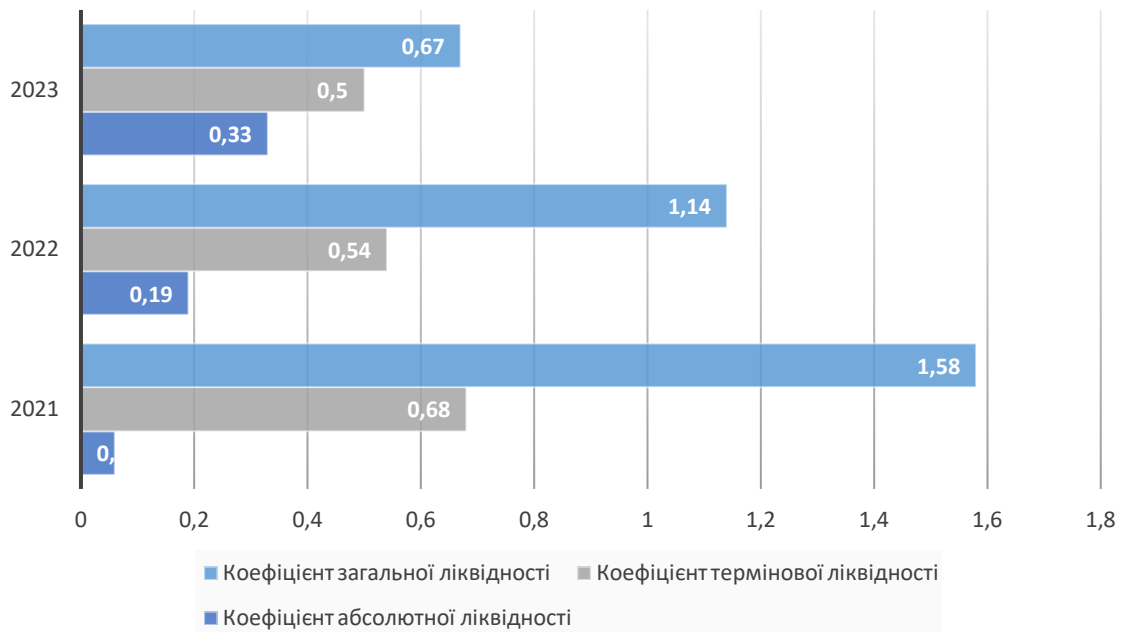

Рис. 2.6. Коефіцієнти ліквідності ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки

Джерело: складено автором

Негативну динаміку до зменшення ми також можемо спостерігати у коефіцієнта загальної ліквідності. У 2021 році його значення становило 1,09 та вже у 2023 році зменшилося до 0,6. Оскільки, нормативне значення даного коефіцієнта становить 2-2,5, то ми можемо зробити висновок, що товариство не зможе на даний момент перекрити всі свої заборгованості за рахунок оборотних активів.

З таблиці 2.8 ми бачимо, що коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованостей зростає протягом всього аналізованого періоду. У 2021 році він дорівнював 1,07. У 2022 році зріс на 1 одиницю та складав 2,07. У 2023 році його ріст продовжився до 4,17, тобто, на 1 гривню дебіторської

припадає 4 гривні та 17 коп. кредиторської заборгованості. Якщо враховувати низький рівень показника термінової ліквідності таке значення співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості свідчить про кризу ліквідності підприємства.

Динаміку до зменшення ми можемо спостерігати і у коефіцієнта мобільності активів. Якщо у 2021 році він становив 0,55, то у 2022 році зменшився до 0,45. У 2023 році значення даного показника зменшилося ще до 0,34.

Коефіцієнт співвідношення активів протягом трьох аналізованих років зменшується. Якщо у 2021 році на 1 грн. необоротних активів припадало 1,23 грн. оборотних активів, то у 2023 році всього 0,53 грн. Така ситуація говорить про те, що товариство не може ефективно використовувати свої активи для генерації прибутку. Це може бути викликано недооптимізацією виробничих процесів чи неефективним управлінням ресурсами.

Показники фінансової стійкості підприємства допомагають оцінити загальний фінансовий стан підприємства (табл. 2.8).

З даних відображених в таблиці 2.8 ми бачимо, що всі показники фінансової стійкості протягом аналізованого періоду зменшуються.

Таблиця 2.8

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Відхилення			
				Абсолютне, тис. грн.		Відносне, %	
	2021	2022	2023	22/21	23/22	22/21	23/22
1	2	3	4	5	6	7	8
Вихідні дані, тис. грн.							
Власний капітал	6089	6255	6617	166	362	1,03	1,06
Майно	12698	15109	18473	2411	3364	1,19	1,22
Позичковий капітал	6609	8854	11856	2245	3002	1,34	1,34
Оборотні активи	7008	6784	6365	-224	-419	0,97	0,94
Основні засоби	5690	8325	12108	2635	3783	1,46	1,45

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнти							
Коефіцієнт автономії	0,48	0,41	0,36	-0,07	-0,06	0,86	0,87
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,52	0,59	0,64	0,07	0,06	1,13	1,10
Коефіцієнт фінансування	0,92	0,71	0,56	-0,21	-0,15	0,77	0,79
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,92	0,70	0,56	-0,22	-0,15	0,76	0,79
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,07	-0,33	-0,83	-0,40	-0,50	-5,05	2,51
Коефіцієнт інвестування	1,07	0,75	0,55	-0,32	-0,20	0,70	0,73

Джерело: складено автором

Коефіцієнт автономії протягом періоду 2021-2023 років, постійно знижувався. Якщо у 2021 році його значення становило 0,48, то у 2022 році зменшилося на 0,07 пунктів і нараховувало вже 0,41. У 2023 році цей показник зменшився ще на 0,06 одиниць та складав вже 0,36. З цього можна зробити висновок, що підприємство залежить від позикового капіталу, оскільки може профінансувати тільки 36% активів за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу є обернено пропорційним показником до коефіцієнта автономії, тобто, він показує який відсоток активів фінансується за рахунок позикових коштів. Таким чином, ми бачимо, що значення даного показника протягом аналізованого періоду зростає. У 2021 році він становив 0,52, а вже у 2023 році нараховує 0,64. Це свідчить, що 64% активів фінансується за допомогою зобов'язань.

Коефіцієнт фінансування у 2021 році становив 0,92 а вже у 2023 році зменшився до 0,56. Даний показник показує, що на 1 грн. зобов'язань товариства у 2023 році припадає 56 коп. власного капіталу.

Коефіцієнт фінансової стійкості у 2021 році становив 0,92, але у 2022 році зменшився на 0,22 пунктів та дорівнював 0,7. У 2023 році його значення

зменшилося ще на 0,15 та нараховувало вже 0,56. Зниження даного показника говорить про зростання фінансових ризиків для товариства.

Коефіцієнти фінансової стійкості зображені на рис. 2.7.

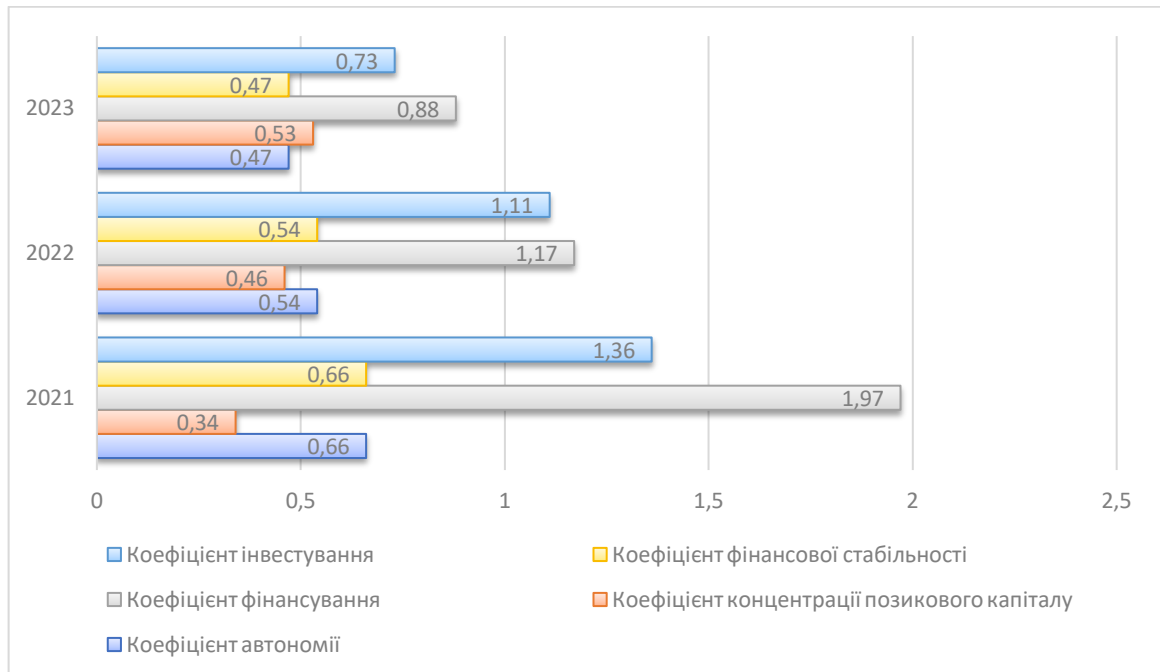

Рис. 2.7. Коефіцієнти фінансової стійкості ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки

Джерело: складено автором

Коефіцієнт маневреності власного капіталу у 2021 році становив 0,07, але вже у наступні 2022-2023 роки має від'ємні значення та постійно падає. Це свідчить про те, що власний капітал здебільшого направлений на фінансування необоротних засобів, таким чином для забезпечення фінансування оборотних активів підприємство повинне використовувати позичкові джерела фінансування, що в свою чергу приводить до зниження фінансової стійкості.

Коефіцієнт фінансування показує таку ж спадаючу тенденцію. У 2023 році він дорівнював 0,55, що у 2 рази менше від значення 2021 року. З цього ми бачимо, що у 2023 році підприємство здатне профінансувати 55% основних засобів за допомогою свого власного капіталу.

Наступним пропонуємо провести аналіз ефективності використання фінансових ресурсів на підприємстві, за допомогою показників ділової активності (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Аналіз показників ділової активності ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Відхилення			
				Абсолютне, тис. грн.		Відносне, %	
	2021	2022	2023	22/21	23/22	22/21	23/22
1	2	3	4	5	6	7	8
Вихідні дані, тис. грн.							
Виручка від реалізації продукції	17318	20077	26197	2759	6120	1,16	1,30
Капітал	12697,8	15108,78	18473	2411	3364,4	1,19	1,22
Власний капітал	6088,8	6254,8	6617	166	362,4	1,03	1,06
Запаси	3145	2274	1532	-871	-742	0,72	0,67
Дебіторська заборгованість	2730	2676	1717	-54	-959	0,98	0,64
Кредиторська заборгованість	2929	5546	7162	2617	1616	1,89	1,29
Коефіцієнти							
Коефіцієнт оборотності капіталу	1,36	1,33	1,42	-0,04	0,09	0,97	1,07
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,84	3,21	3,96	0,37	0,75	1,13	1,23
Коефіцієнт оборотності запасів	5,51	8,83	17,10	3,32	8,27	1,60	1,94
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	6,34	7,50	15,26	1,16	7,75	1,18	2,03
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	5,91	3,62	3,66	-2,29	0,04	0,61	1,01

Джерело: складено автором

Показники ділової активності показані в таблиці 2.9 мають нерівномірну динаміку.

Коефіцієнт оборотності капіталу у 2021 році дорівнював 1,36 та у 2022 році зменшився до 1,33. У 2023 році він зріс на 0,09 та складав 1,42.

Коефіцієнт оборотності капіталу мав динаміку до зростання. Якщо у 2021 році його значення нараховувало 2,84, то у 2022 році він зріс на 13%. У 2023 році його ріст продовжився до 3,96. Це означає, що у 2023 році за допомогою 1 грн. власного капіталу було реалізовано товарів на суму 3,96 грн.

Таку ж зростаючу динаміку показує коефіцієнт оборотності запасів. У 2021 році його значення дорівнювало 5,51, а у 2023 році він зріс у 3 рази та складав вже 17,10. Така ситуація свідчить про збільшення ефективності управління запасами на підприємстві.

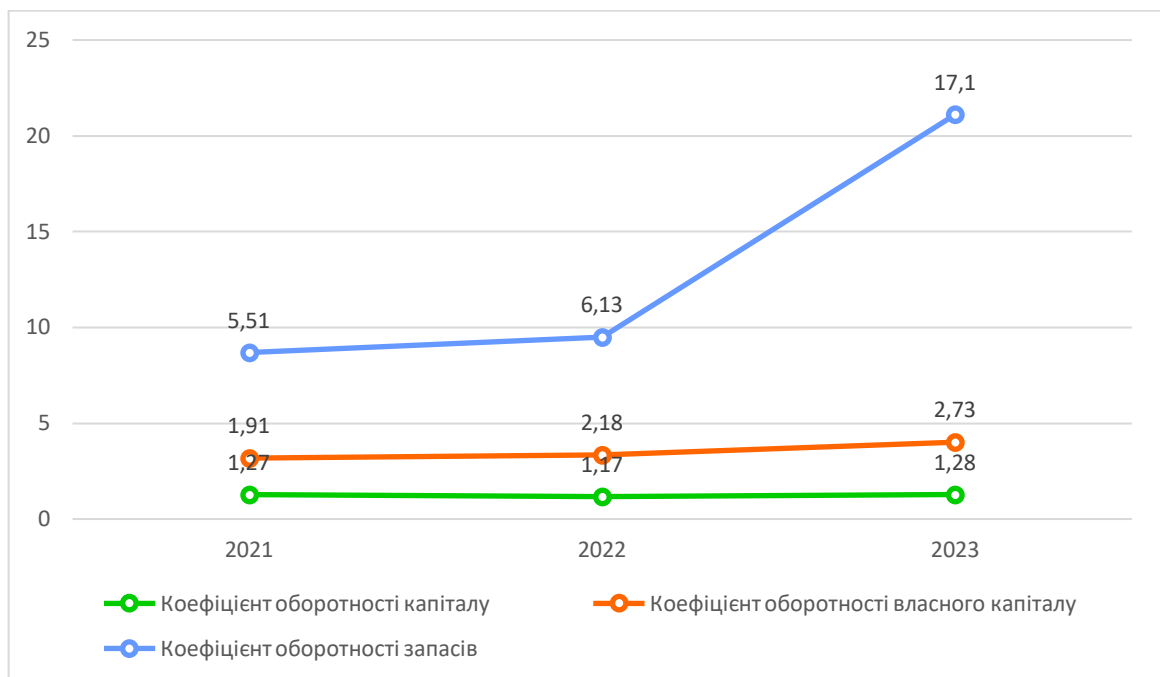

Рис. 2.8. Показники ділової активності ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки

Джерело: складено автором

Протягом 2021-2023 років зріс і коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості. У 2021 році він складав 6,34, а у 2023 році зріс у 2,4 рази та дорівнював вже 15,26, що говорить про покращення управління дебіторською заборгованістю на підприємстві.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості навпаки зменшується. Якщо у 2021 році він становив 5,91 то у 2023 році його значення нараховує вже 3,66. Зниження даного показника означає, що товариство потребує більше часу для погашення заборгованості перед своїми постачальниками, ніж у попередні періоди. Таким чином, зменшення швидкості, з якою товариство погашає свої борги, може вказувати на зниження фінансового становища підприємства.

Проведемо обчислення показників рентабельності ТОВ «БСК Трейдинг» (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Аналіз показників рентабельності ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-
2023 роки

Показники	Роки			Відхилення			
				Абсолютне, тис. грн.		Відносне, %	
	2021	2022	2023	22/21	23/22	22/21	23/22
1	2	3	4	5	6	7	8
Вихідні дані, тис. грн.							
Виручка від реалізації продукції	17318	20077	26197	2759	6120	1,16	1,30
Чистий прибуток	761,8	166,0	549	-595,78	383,4	0,22	3,31
Власний капітал	6088,8	6254,8	6617	166	362,4	1,03	1,06
Витрати	16682	20297	25636	3615	5339	1,22	1,26
Активи	12697,8	15108,78	18473	2411	3364,4	1,19	1,22
Середньорічна вартість основних засобів	4382,5	6384,5	9576	2002	3191	1,46	1,50
Коефіцієнти, %							
Рентабельність продукції	4,40	0,83	2,10	-3,57	1,27	0,19	2,54
Рентабельність власного капіталу	12,51	2,65	8,30	-9,86	5,65	0,21	3,13
Рентабельність витрат	4,57	0,82	2,14	-3,75	1,33	0,18	2,62
Рентабельність активів	6,00	1,10	2,97	-4,90	1,88	0,18	2,71
Рентабельність виробничих фондів	17,38	2,60	5,74	-14,78	3,14	0,15	2,21

Джерело: складено автором

З даних відображений в таблиці 2.10 видно нерівномірну але однакову тенденцію, що можна побачити на рисунку 2.9.

Показник рентабельності продукції у 2021 році становив 4,4%, а у 2022 році він різко зменшився у 5,3 рази та дорівнював вже 0,83%. У 2023 році цей показник зріс до 2,10%, тобто, на 1 гривню виручки від реалізації продукції товариство отримало 2,1 грн. чистого прибутку.

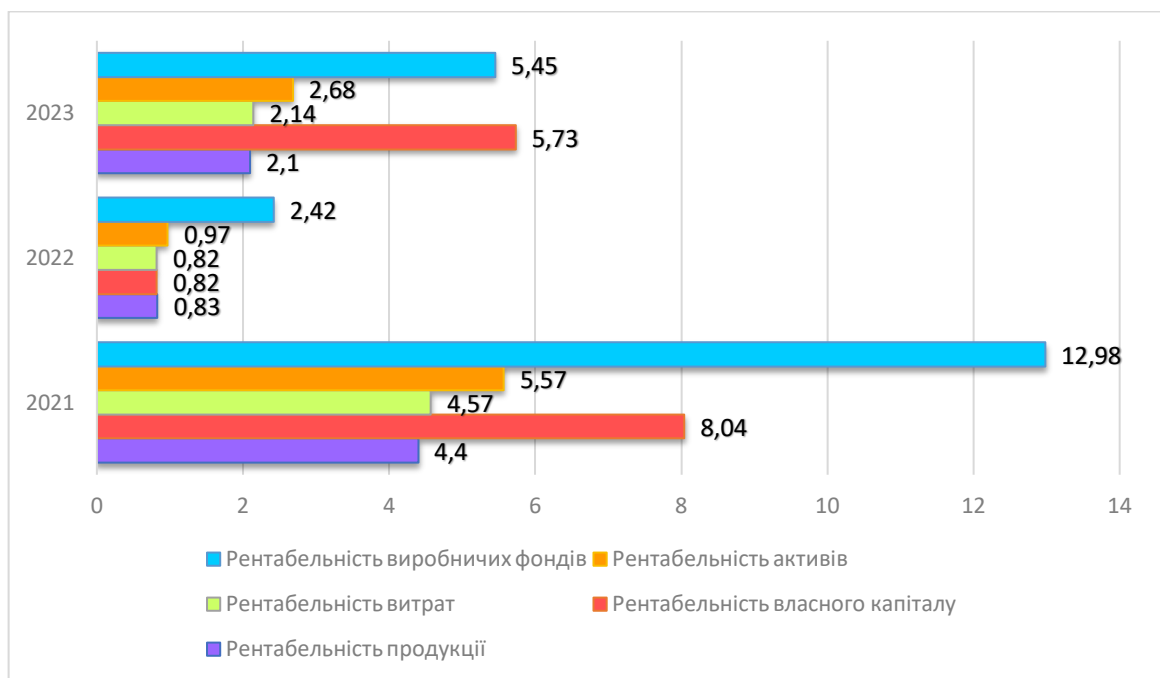

Рис. 2.9. Показники рентабельності ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки

Джерело: складено автором

Якщо поглянути на показник рентабельності власного капіталу, то у 2021 році він нараховував 12,51%, що говорить про те що товариство за кожен вкладену власну гривню отримало чистого прибутку 12,15 грн. У 2022 році даний коефіцієнт зменшився на 9,86 і становив вже 2,65%. У 2023 році він знову почав зростати і за 1 грн власного капіталу підприємство отримало 8,30 грн. чистого прибутку.

Щодо коефіцієнта рентабельності витрат, то у 2021 році він дорівнював 4,57%, а у 2022 році як і інші показники рентабельності різко зменшився та

становив 0,82%. У 2023 році ситуація змінилася і даний показник зріс у 2,6 рази та нараховував 2,14%. Показник рентабельності витрат показує яка сума чистого прибутку припадає на 1 гривню витрат, таким чином ми бачимо, що у 2023 році 1 гривня витрат принесла ТОВ «БСК Трейдинг» 2,14 грн. чистого прибутку.

Рентабельність активів протягом аналізованих років мала аналогічну динаміку як і попередні показники. У 2022 році різке зниження до 1,1%, що у 5,5 раз менше від показника попереднього року. У 2023 році спостерігається зростання до 2,97%. З цього випливає, що у 2023 році на 1 гривню активів припадає 2,97 грн чистого прибутку.

У 2021 році коефіцієнт рентабельності виробничих фондів нараховував 17,38%. У 2022 році цей показник знизився на 14,78 і дорівнював вже 2,60%, тобто за кожен гривню вкладену у виробничі фонди товариство одержало 2,60 грн. чистого прибутку. На наступний 2023 рік значення даного показника зросло в 2 рази та дорівнювало 5,74%.

З проведеного вище аналізу ми можемо зробити висновок, що у 2022 році відбувся значний спад більшості коефіцієнтів. Така ситуація пояснюється початком повномасштабного вторгнення в Україну та припинення роботи товариства майже на півроку. Але вже у 2023 році показники почали зростати, що свідчить про активну роботу підприємства.

2.3. Оцінка системи забезпечення фінансово-економічної безпеки та ймовірність банкрутства ТОВ «БСК Трейдинг»

У сьогоднішньому бурхливому економічному середовищі, яке постійно змінюється, суб'єкти господарювання змушені запроваджувати значні структурні реформи в рамках своєї економічної безпеки. Побудова комплексної моделі економічної безпеки стає все більш вирішальною для забезпечення довгострокової стійкості та стабільності суб'єктів господарювання

Проведений нами аналіз джерел в першому розділі говорить про те, що не зважаючи на багатогранність підходів до визначення терміну «економічної безпеки підприємства» та виокремлення різних її елементів, усі науковці однозначно підкреслюють головну роль саме фінансової складової у загальній системі економічної безпеки. Стійкість фінансово-економічного стану підприємства показує його швидку реакцію на зовнішні впливи і при цьому ефективність роботи економічної системи.

Використовуючи багатофакторну модель аналізу рівня економічної безпеки підприємства, описану нами у першому розділі, проведемо комплексну оцінку стану системи управління економічної безпеки ТОВ «БСК Трейдинг».

У табл. 2.11. відображено розподіл по групах показників згідно зі фінансовою звітністю ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки.

Проведений аналіз основних груп фінансових показників відображає зменшення значень більшості показників.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності, у 2023 році становить 0,24, а це свідчить про те, що товариство здатне відповідати по своїм зобов'язання негайно, без загрози порушень структури капіталу.

В той самий час коефіцієнт загальної ліквідності на кінець 2023 року нараховує 0,6, а це означає, що підприємство не має достатньо власних ресурсів для погашення поточних зобов'язань. Порівнюючи його значення з 2021 роком

ми бачимо зменшення на 0,49, що в свою чергу показує поступове погіршення ліквідності підприємства, щодо негайного погашення поточних зобов'язань.

Таблиця 2.11.

Основні фінансові показники економічної безпеки ТОВ «БСК Трейдинг»
за 2021-2023 рр.

Група показників	Показник	Роки		
		2021	2022	2023
1	2	3	4	5
Оцінка ліквідності активів (Y1)	Коефіцієнт загальної ліквідності	1,09	0,88	0,60
	Коефіцієнт термінова ліквідності	0,47	0,54	0,40
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,04	0,19	0,24
Оцінка фінансової стійкості (Y2)	Коефіцієнт фінансової стабільності	0,92	0,70	0,56
	Коефіцієнт незалежності (автономії)	0,48	0,41	0,36
	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,07	-0,33	-0,83
Оцінка рентабельності (Y3)	Коефіцієнт рентабельності активів	0,060	0,01	0,03
	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,125	0,03	0,08
	Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,124	0,07	0,11
	Коефіцієнт рентабельності продукції	0,044	0,01	0,02
Оцінка ділової активності (Y4)	Коефіцієнт оборотності основних засобів	3,95	3,14	2,74
	Коефіцієнт оборотності активів	1,36	1,33	1,42
	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,84	3,21	3,96

Джерело: складено автором на основі [18]

Коефіцієнт незалежності, або автономії у 2023 році становить 0,36. Це означає, що товариство недостатньо фінансово стійке, та залежить від

позикових коштів. А негативна динаміка яка спостерігалася з 2021 року вказує на зменшення забезпеченості власними оборотними засобами.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу у 2023 році має від’ємне значення. Це означає, що у ТОВ «БСК Трейдинг» власні кошти як джерело забезпечення фінансування оборотних активів в повній мірі не виконує свою функцію, що вказує на низький рівень фінансової стійкості та стабільності підприємства.

Коефіцієнт рентабельності активів у 2023 році один з не багатьох показників який мав зростаючу динаміку протягом аналізованого періоду

Показники ділової активності підприємства такі як коефіцієнт оборотності активів та коефіцієнт оборотності власного капіталу також мали зростаючі значення протягом періоду 2021-2023 років.

Хоча динаміка зміни більшості показників ТОВ «БСК Трейдинг» за аналізований період має негативний характер. Використовуючи визначену значимість кожного фактора за Фішберном, проведемо обрахунок показників кожної з груп.

Для кожного моменту часу за всіма групами показників отримаємо згортання цих показників в межах своїх груп за рівнями відповідно:

$$A_j^l = \sum_{j=1}^n X_j^l r_{ij} \quad (2.6.)$$

де

l – нечіткий рівень відповідної групи показників, $l \in \{\text{«ДН»}; \text{«Н»}, \text{«СР»}; \text{«В»}\}$;

n – кількість показників відповідної групи;

X_j^l – показники відповідної групи;

r_{ij} – ваги показників відповідної групи.

За допомогою даних з таблиці 2.11 та формули 2.6. здійснимо обрахунки враховуючи індивідуальну вагу кожного показника в окремих групах. Результати обрахунків подано у табл. 2.12.

Таблиця 2.12.

Обрахунок показників економічної безпеки ТОВ «БСК Трейдинг» за
2021-2023 рр.

Група показників	Показник	Вага показника	Роки		
			2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6
Оцінка ліквідності активів (Y1)	Коефіцієнт покриття	0,107	0,116	0,094	0,065
	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,107	0,050	0,058	0,043
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,107	0,005	0,021	0,025
Оцінка фінансової стійкості (Y2)	Коефіцієнт фінансової стабільності	0,08	0,074	0,056	0,044
	Коефіцієнт незалежності (автономії)	0,08	0,038	0,033	0,029
	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,08	0,005	-0,026	-0,066
Оцінка рентабельності (Y3)	Коефіцієнт рентабельності активів	0,04	0,002	0,000	0,001
	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,04	0,005	0,001	0,003
	Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,04	0,005	0,003	0,004
	Коефіцієнт рентабельності продукції	0,04	0,002	0,000	0,001
Оцінка ділової активності (Y4)	Коефіцієнт оборотності основних засобів	0,027	0,107	0,085	0,074
	Коефіцієнт оборотності активів	0,027	0,037	0,036	0,038
	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,027	0,077	0,087	0,107

Джерело: складено автором на основі [18]

Наступним кроком буде проведення інтегральної оцінки фінансової безпеки підприємства за формулою:

$$I = \sum_{i=1}^N A_j^l r_i \quad (2.7.)$$

За допомогою даних поданих у таблицях 2.11-2.12. та формули 2.7. проведемо розрахунок інтегрального показника економічної безпеки підприємства ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки. Результати проведених обчислень зображено у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13.

Обрахунок показників економічної безпеки ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 рр.

Група показників	Вага групи	Показник	Інтегральні показники по групам		
			2021	2022	2023
1		2	4	5	6
Оцінка ліквідності активів (Y1)	0,32	Коефіцієнт покриття	0,171	0,173	0,133
		Коефіцієнт швидкої ліквідності			
		Коефіцієнт абсолютної ліквідності			
Оцінка фінансової стійкості (Y2)	0,24	Коефіцієнт фінансової стабільності	0,117	0,062	0,006
		Коефіцієнт незалежності (автономії)			
		Коефіцієнт маневреності власного капіталу			
Оцінка рентабельності (Y3)	0,16	Коефіцієнт рентабельності активів	0,0141	0,005	0,010
		Коефіцієнт рентабельності власного капіталу			
		Коефіцієнт рентабельності діяльності			
		Коефіцієнт рентабельності продукції			
Оцінка ділової активності (Y4)	0,08	Коефіцієнт оборотності основних засобів	0,220	0,207	0,219
		Коефіцієнт оборотності активів			
		Коефіцієнт оборотності власного капіталу			
Інтегральний показник (I)			0,488	0,425	0,352

Джерело: складено автором на основі [18]

Для оцінки інтегрального показника економічної безпеки підприємства було формалізовано вигляд показника, іншими словами було прописано логічні

рівні за яким буде проводитись комплексна оцінка рейтингу підприємства (рис. 2.10).

Дуже низький				Середній								Дуже високий			
-0,27	-0,25	-0,123	-0,096	0,069	0,092	0,115	0,162	0,209	0,256	0,313	0,399	0,407	0,45	0,491	0,5128
Низький						Високий									

Рис. 2.10. Класифікація інтегрального показника оцінки рівня економічної безпеки підприємства

Джерело: складено автором на основі [18]

Відповідно до поданого класифікатора на рисунку 2.9, можна визначити рівень економічної безпеки ТОВ «БСК Трейдинг» (табл. 2.14.).

Таблиця 2.14.

Рівень економічної безпеки ТОВ «БСК Трейдинг»

Роки	Інтегральний показник оцінки економічної безпеки підприємства	Стан
2021	0,523	Дуже високий
2022	0,448	Дуже високий
2023	0,368	Високий

Джерело: складено автором на основі [18]

Результати проведеного аналізу показали, що протягом досліджуваного періоду інтегральний показник економічної безпеки для ТОВ «БСК Трейдинг» коливався в межах дуже високого та високого рівня.

Наступним кроком проведемо прогнозний аналіз деяких показників (табл. 2.16)

З даних поданих в таблиці 2.16, ми бачимо, що більшість показників зростають. Чистий прибуток підприємства за прогнозом на 2024 рік дорівнюватиме 868,47 тис. грн., що на 319,47 тис. грн. більше порівняно з показником 2023 року.

Таблиця 2.16

Прогнозний аналіз ТОВ «БСК Трейдинг» на 2024 рік

Показник	Роки			Середнє значення	Відносне відхилення, %			Прогноз на 2024 рік
	2021	2022	2023		22/21	23/22	Сер. знач.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий прибуток	761,8	166	549	492,39	21,79	330,96	176,38	868,47
Виручка від реалізації товарів	17318	20077	26197	21197,33	115,93	130,48	123,21	26116,60
Собівартість реалізованих товарів	15405	18713	23697	19271,67	121,47	126,63	124,05	23907,22
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,09	0,88	0,60	0,86	81,15	68,45	74,80	0,64
Рентабельність продукції	4,40	0,83	2,10	2,44	18,80	253,65	136,22	3,33
Коефіцієнт фінансової незалежності (фінансової автономії)	0,48	0,41	0,36	0,42	86,33	86,53	86,43	0,36
Коефіцієнт оборотності капіталу	1,36	1,33	1,42	1,37	97,43	106,72	102,08	1,40
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,48	0,41	0,36	0,42	86,33	86,53	86,43	0,36

Джерело: складено автором на основі

В той час як виручка від реалізації продукції зменшиться на 81,6 тис. грн. Собівартість реалізованих товарів ж у прогнозованому році зростуть з 23 697 до 23 907,22 тис. грн. Коефіцієнт загальної ліквідності у прогнозованому 2024 році збільшиться на 0,04 і становитиме 0,64. Також збільшення очікується і у значенні показника рентабельності продукції на 1,23 тобто товариство у 2024 році від 1 грн. виручки отримає 1,23 грн. чистого прибутку. Коефіцієнт фінансової незалежності у 2024 році залишиться на тому ж рівні як і раніше та дорівнюватиме 0,36. Зменшення очікується у значенні коефіцієнта оборотності капіталу до 1,4, що менше на 0,02 від показника 2023 року. Коефіцієнт фінансової стійкості як і коефіцієнт фінансової незалежності не зміниться та нараховуватиме 0,36

З проведеного вище аналізу можна зробити висновок, що у прогнозованому 2024 році очікується збільшення більшості показників та не зважаючи на це їх значення залишаються досить низькими, що є негативним.

На даний момент є велика кількість різних методів діагностики ймовірності банкрутства. Деякими з таких моделей є: двофакторна модель Е. Альтмана, п'ятифакторна модель Е. Альтмана, дискримінантна модель Р. Ліса, модель Г. Спрінгейта, дискримінантна модель Дж. Таффлера, показник діагностики платоспроможності Ж. Конана і М. Гольдена, коефіцієнт У. Бівера, модель Г. Спрінгейта, дискримінантна модель О. Терещенка, модель Р. Сайфуліна – Г. Кадикова, О. Зайцевої та інші [33].

Для визначення ймовірності банкрутства ТОВ «БСК Трейдинг» за 2023 рік ми скористаємося тільки трьома з них. У таблиці 2.17 представлені результати розрахунку за допомогою п'ятифакторної моделі Е. Альтмана.

Таблиця 2.17

Прогнозування ймовірності банкрутства за п'ятифакторною моделлю
Альтмана

Показники	Алгоритм розрахунку	Значення показника
1	2	3
Частка власних оборотних коштів в активах (X1)	$\frac{1495-1095}{1300}$	-0,30
Рентабельність активів розрахована на основі НП (X2)	$\frac{1420}{1300}$	0,16
Рентабельність активів розрахована на основі ФР до ОП (X3)	$\frac{2290}{1300}$	0,036
Коефіцієнт покриття поточних зобов'язань власним капіталом (X4)	$\frac{1495}{1695}$	0,36
Коефіцієнт трансформації (X5)	$\frac{2000}{1300}$	1,42
Результуючий показник (Z)	$1,2X1 + 1,4X2 + 3,3X3 + 0,6X4 + 1,0X5$	1,62
Ймовірність банкрутства		Висока

Джерело: складено автором на основі

Згідно умов даної моделі якщо показник Z дорівнює 1,8 або менше, тоді ймовірність банкрутства даного підприємства є високою; від 1,81 до 2,7 –

висока; від 2,71 до 2,9 банкрутство можливе; при показнику 3 і вище ймовірність банкрутства дуже низька.

З таблиці 2.17 ми бачимо, що показник Z є меншим від 1,8, що свідчить про високий рівень ймовірності банкрутства товариства.

Далі проведемо оцінку ймовірності банкрутства ТОВ «БСК Трейдинг» використовуючи модель Спрінгейта (табл. 2.18).

За умовами моделі значення показника Z можна оцінити наступним чином:

$Z > 2$ – підприємство вважається фінансово стійким, таким чином банкрутство йому не загрожує;

Таблиця 2.18

Прогнозування ймовірності банкрутства за моделлю Спрінгейта

Показники	Алгоритм розрахунку	Значення показника
1	2	3
Частка власних оборотних коштів в активах (A)	$\frac{1495-1095}{1300}$	-0,30
Рентабельність активів (B)	$\frac{2290}{1300}$	0,04
Співвідношення прибутку та короткострокових зобов'язань (C)	$\frac{2290}{1695}$	0,03
Коефіцієнт трансформації (D)	$\frac{2000}{1300}$	1,42
Результуючий показник (Z)	$1,03 A + 3,07 B + 0,66 C + 0,4 D$	0,39
Ймовірність банкрутства		Висока

Джерело: складено автором на основі

$1 < Z < 2$ – фінансова рівновага підприємства порушена, але за умови переходу на антикризове управління банкрутство йому не загрожує;

$0 < Z < 1$ – підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів;

$Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом [33].

Розрахований показник ймовірності банкрутства Z за допомогою моделі Спрінгейта говорить про те, що товариству варто здійснити відповідні заходи, для уникнення банкрутства.

Останньою моделлю ймовірності банкрутства використаємо модель Р. Ліса (табл. 2.19).

Таблиця 2.19

Прогнозування ймовірності банкрутства за моделлю Ліса

Показники	Алгоритм розрахунку	Значення показника
1	2	3
Частка оборотних активів в їх загальній сумі (A)	$\frac{1195}{1300}$	0,34
Рентабельність активів, визначена на основі ОП (B)	$\frac{2190}{1300}$	0
Рентабельність активів, визначена на основі НП (C)	$\frac{1420}{1300}$	0,16
Співвідношення власного та позикового капіталу (D)	$\frac{1495}{1900-1495}$	0,56
Результуючий показник (Z)	$0,063 A + 0,092 B + 0,057 C + 0,001 D$	0,03
Ймовірність банкрутства		Висока

Джерело: складено автором на основі

Оскільки, за умовами даної моделі, значення не має бути нижчим від 0,037, ми може зробити висновок, що ТОВ «БСК Трейдинг» має високу ймовірність банкрутства.

Отже, провівши діагностику ймовірності банкрутства ТОВ «БСК Трейдинг» за допомогою трьох моделей, ми побачили, що по всіх ймовірність є високою. Тому щоб запобігти цьому товариство має провести превентивні заходи які зменшать вірогідність банкрутства.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Напрямки зміцнення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки ТОВ «БСК Трейдинг»

В сучасних умовах постійної зміни в економіці та політиці, ключовим фактором діяльності підприємств виступає прийняття раціональних та обґрунтованих управлінських рішень, а такої їх ефективного впровадження. Ефективність діяльності суб'єктів господарювання зумовлюється переважно станом їх фінансів, що призводить до необхідності розгляду проблеми забезпечення фінансової безпеки підприємств [68].

Не зважаючи на високу прибутковість бізнесу, брак уваги до проблем фінансової безпеки може призвести до того, що підприємство стане об'єктом поглинання його конкурентом, а швидкий темп розвитку бізнесу зумовлює високу залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, що в свою чергу приводить до втрати автономії у прийнятті управлінських рішень.

Враховуючи роль фінансової безпеки, вкрай важливо провести ретельний аналіз системи безпеки підприємства. Основною метою даного аналізу є визначення рівня безпеки, ідентифікація ризиків, деструктивних факторів і загроз, побудова оптимальної фінансової стратегії для підприємства, що направлена на гарантування його стабільності як у короткостроковому, так і в довгостроковому періодах

Здійснивши аналіз фінансового стану підприємства, можна визначити наступні стратегічні цілі для позбавлення проблем фінансової безпеки підприємства: збільшення видів фінансової діяльності, а також необхідне фінансування для розширення границь збутової діяльності підприємства. Головними напрямками за допомогою яких можна досягнути поставленої мети є такі:

1. Зменшення дебіторської заборгованості. Для цього можна використати наступні методи:

- жорсткіше контролювати стан розрахунків з покупцями за відстроченими (простроченим) заборгованостями;
- збільшити якомога ширше коло клієнтів, щоб мінімізувати ризик неплатежів з боку одного чи кількох великих покупців;
- контролювати співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості для того щоб попередити неплатоспроможність підприємства, що може статися у випадку коли кредиторська заборгованість перевищує дебіторську;
- надавати знижки при достроковій оплаті;
- використовувати факторинг, як метод для прискореного вивільнення оборотних коштів.

2. Оптимізація структури капіталу.

3. Збільшення прибутку за рахунок внутрішніх резервів підприємства [93].

Таким чином, підприємство має обрати:

1. Стратегію управління капіталом – що направлена на задоволення вимог до капіталу, необхідних для формування та підтримки необхідного рівня активів і ведення господарської діяльності. Для цього здійснюється оптимізація структури власного та позикового капіталу підприємства, що дозволить підвищити ефективність його використання та прибутковість.

2. Стратегію управління активами. Стратегія управління активами характеризується проведенням концепції управління дебіторською заборгованістю. По суті, впровадження даної концепції відіграє вирішальне значення для контролю та мінімізації ризиків, пов'язаних із дебіторською заборгованістю підприємства. Запровадження методів управління активами починається з призначення організаційного підрозділу (наприклад, комітету), який має необхідні повноваження для їх виконання. Сюди входять: розробка

методів і положень, здійснення контролю та управління дебіторською заборгованістю, розгляд претензій тощо [59].

Важливим етапом створення фінансової стратегії є оцінка її ефективності. Ефективність впровадження фінансової стратегії (як результат - збільшення фінансових показників діяльності підприємства, підвищення його ринкової вартості, максимізація прибутку, покращення ділового іміджу підприємства, підвищення якості управління фінансовою діяльністю його структурних підрозділів тощо) досягається за допомогою:

1. Координація цілей, напрямків та етапів проведення фінансової стратегії підприємства з його фінансовою безпекою;
2. Пристосованість фінансової стратегії підприємства до майбутніх змін у зовнішньому підприємницькому середовищі;
3. Проведення розробленої підприємством фінансової стратегії відносно створення власних і залучених зовнішніх фінансових ресурсів [41].

Перед тим, як заглиблюватися в особливості фінансової стратегії за конкретними показниками та заходами, варто визначити тривалість фінансової стратегії підприємства, яка повинна нараховувати не менше трьох років, а також узгодити її з періодом загальнокорпоративної стратегії та ступенем досяжності стратегічних фінансових цілей разом із наявними ресурсами, виділеними на її реалізацію.

Далі проводиться планування. Воно допомагає визначити та конкретизувати головні цілі підприємства. Ключовими завданнями, за допомогою яких відбувається управління при плануванні фінансової стратегії:

1. Залучення потрібних ресурсів для нормального функціонування господарської діяльності;
2. Виділення найбільш слушних напрямів для інвестицій та вивчення їх ефективності;
3. Виявлення та запровадження резервів зростання прибутку підприємства за допомогою розподілу ефективного використання існуючих ресурсів підприємства [39].

Забезпечення проведення фінансової стратегії за рахунок створення системи заходів, в які входять:

1. Розподіл фінансового плану на підрозділи для зручності їх виконання;
2. Детальну оцінку зростання вартості підприємства;
3. Визначення та оцінка ризику фінансової стратегії;
4. Контролю за вчасною і ефективною реалізацією.

Остання частина механізму планування направлена на створення фінансової стратегії за допомогою аналізу:

1. Фінансового потенціалу та визначення фінансової стійкості підприємства;
2. Структури капіталу та визначення співвідношення залученого і власного капіталу та впливу його на діяльність підприємства в цілому;
3. Взаємодії та оцінки вибору стратегічних і тактичних цілей [61].

Також одним із стратегічних напрямків покращення фінансової безпеки підприємства є його діджиталізація, оцифрування фінансових операцій. Діджиталізація, зміни в стилі життя споживачів та стрімкий розвиток електронної комерції, який ще більше підживлюється «торгівлею через смартфон», підкреслили зростаючі потреби споживачів. Очікування цих споживачів все частіше визнаються суб'єктами поза фінансовим сектором, які тепер мають можливість пропонувати фінансові послуги і їх все частіше розглядають як альтернативу або навіть конкурентів традиційним постачальникам фінансових послуг

Ключовим фактором який вплинув на розвиток перетворення ринку діджиталізації є технологія, яка змінює роботу фінансового сектора та методи взаємодії суб'єктів, які фінансово співпрацюють з клієнтами. Технології не лише надають можливості для бізнесу, але й завдяки діджиталізації пропонують комбінації, які дозволяють традиційним фінансовим операціям зменшувати витрати та підвищувати операційну ефективність, будучи рушійною силою фінансових інновацій. Технології, які застосовуються на

ринку фінансових послуг, можуть вплинути на зменшення недоліків дистрибуції на ринку, приміром за допомогою звуження проблеми асиметрії інформації, зменшення операційних витрат і зниження бар'єрів контакту із клієнтом [57].

Таким чином, можемо зробити висновок, що фінансова стратегія підприємства є підвидом його загальнокорпоративної стратегії, а також є сукупним планом в довгостроковій перспективі проведення підприємством системної діяльності по розробці та впровадженні найбільш оптимальних напрямків досягнення його фінансової безпеки. Це здійснюється за рахунок прийняття стратегічних рішень з приводу результативного утворення, розподілу (перерозподілу), управління та використання фінансових ресурсів та потенціалу, в тому числі використовуючи передові технології.

Процес розробки фінансової стратегії є досить складним, через необхідність проведення багатоаспектного аналізу. Він нараховує такі етапи: аналіз стратегічного фінансового стану підприємства, в тому числі проведення аналізу теперішнього фінансового потенціалу підприємства та стратегічних умов фінансового середовища і клімату роботи підприємства; визначення стратегічних фінансових цілей; розроблення фінансової стратегії за наступними напрямками: управління вартістю та управління капіталом [34].

Проведений у другому розділі аналіз фінансового стану та визначення рівня економічної безпеки ТОВ «БСК Трейдинг» дозволили побачити проблемні аспекти діяльності аналізованого підприємства та звернути увагу на заходах їх мінімізації чи ліквідації.

Основною метою будь-якого торгівельного підприємства є збільшення прибутку, що в свою чергу дозволяє підвищити свій рівень фінансово-економічної безпеки. Збільшення прибутковості може досягатися за допомогою збільшення обсягів продажу та зниження витрат. Збільшення обсягу продажу включає:

- стимулювання попиту на товари підприємства;
- розширення збутової мережі та вихід на нові ринки збуту;

- комплексні маркетингові дослідження потенційних ринків збуту;
- вивчення можливостей проведення наступальної маркетингової політики;

Зменшення витрат реалізації продукції передбачає:

- пошук постачальників, що пропонують вигідніші умови;
- зменшення постійних та змінних витрат за рахунок економії [65].

Важливим аспектом роботи підприємства є вірно прорахувати оптимальну кількість оборотних коштів, що дозволить отримати запланований прибуток із мінімальними витратами при відповідному обсязі виробництва. Недостатність у оборотних коштах може призвести до зменшення стійкості фінансового стану підприємства, збоїв у господарській діяльності. Що в свою чергу зменшує суму прибутку. В той самий час, надмірна кількість оборотних коштів, загрожує зменшенням можливості підприємства вкладати свій капітал на розширення діяльності.

Ключову роль у господарській діяльності підприємства відграє раціональне та ефективне використання серед оборотних коштів в першу чергу грошових ресурсів. Це пояснюється тим, що постійна присутність оптимальної кількості грошових коштів на рахунку дозволяє забезпечити безперервний процес господарської діяльності. Таким чином, важливо в теперішніх умовах провадження своєї діяльності організувати оптимізацію руху грошових коштів на підприємстві.

Проведення оптимізації руху високоліквідних оборотних коштів це процес відбору найліпших форм їх забезпечення на виробництві з урахуванням умов і особливостей проведення господарської діяльності підприємства.

Відділ збуту відповідальний за досягнення маркетингових цілей. Основною їх функцією є продаж продукції через налагодженні протягом років роботи підприємства каналами розподілу. Проте, важливо звернути увагу, що цей підрозділ не може в повній мірі охопити весь комплекс заходів з маркетингу, таких як: дослідження ринку, розробка рекламних заходів, політика ціноутворення тощо, які так необхідні для ефективного

функціонування підприємства в кризових ринкових умовах. Таким чином, перед нами постає проблема в потребі дослідження ефективності управління маркетингом на підприємстві.

Для цього визначимо сильні та слабкі сторони ТОВ «БСК Трейдинг» за допомогою SWOT-аналізу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

SWOT- аналіз підприємства ТОВ «БСК Трейдинг»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Висококваліфікований персонал. 2. Хороша репутація. 3. Достатня сировинна база 4. Значна частка ринку	1. Недосконала система мотиваційного менеджменту 2. Не використовується реклама 3. Неефективна робота відділу збуту та відсутність служби маркетингу
Можливості	Загрози
1. Нарощування основного та оборотного капіталу 2. Налагодження роботи з партнерами. 3. Зростання продуктивності праці та матеріальної забезпеченості працівників 4. Підвищення рівня професійності кадрів 5. Вклад інвестицій у розвиток підприємства 6. Збільшення прибутковості діяльності	1. Поява нових конкурентів 2. Збільшення цін на послуги та товари 3. Зростаючий конкурентний тиск

Джерело: складено автором на основі

SWOT-аналіз середовища ТОВ «БСК Трейдинг» показав, що підприємство має більше сильних сторін, ніж слабких, що в свою чергу допоможе нам зробити висновки та впровадити деякі зміни у його роботу для покращення результатів.

Разом із сильними та слабкими сторонами, ми дослідили і можливості ТОВ «БСК Трединг». За їх допомогою підприємство зможе покращити свій стан на ринку. Також було вивчено і загрози, що можуть вплинути на діяльність підприємства.

Для мінімізації загроз та зміцнення слабких сторін, а також щоб розширити можливості підприємства варто впровадити маркетингову кампанію.

3.2 Економічне обґрунтування доцільності реалізації запропонованих заходів

В сучасних умовах перенасиченого ринку різними товарами ринку, підприємству мало просто створити якийсь новий якісний товар та запросити за нього оптимальну ціну і вибрати яким чином його реалізовувати. Вагоме значення сьогодні набувають маркетингові комунікації.

Маркетингові комунікації підприємства є одним із ключових факторів його конкурентоспроможності та дозволяють отримати перевагу над конкурентами на ринку. Саме за їх рахунок підприємство може збільшити кількість реалізованого товару тим самим збільшуючи суму прибутку. Реклама допомагає донести до споживачів про наявність товару та методи його використання. Це дозволить розповсюдити бренд компанії, збільшити лояльність та її частку в сегменті ринку.

Наявність добре розвиненого бренду підприємства підвищує вірогідність бажання потенційних партнерів співпрацювати у спільних проектах, інвестиціях або просто для створення більш сприятливих умов для дистрибуції та збуту продукції. Крім того важливо пам'ятати, що окрім впливу на інші підприємства, маркетингові комунікації також мають великий вплив на економіку галузі та країни загалом, оскільки вони розпочинають ланцюг витрачання коштів, що в свою чергу призводить до створення нових робочих

місць, підвищення конкурентоспроможності галузі та розвитку її новітніх технологій.

Оскільки, ТОВ «БСК Трейдинг» не має як таких маркетингових комунікацій ми пропонуємо провести рекламну компанію, що на нашу думку приведе до збільшення продажів та в свою чергу зростання прибутку, що дозволить підвищити рівень фінансово-економічної безпеки.

Після усвідомлення мети компанії та цілей рекламної діяльності детально проаналізуємо в таблиці 3.2 характеристику заходів рекламної діяльності які ми будемо використовувати для досягнення поставлених завдань. Наведені нижче засоби інтернет-реклами найбільш ефективно сприяють досягненню цілей рекламної діяльності ТОВ «БСК Трейдинг».

Таблиця 3.2

Характеристика заходів рекламної діяльності ТОВ «БСК Трейдинг»

Назва заходу	Характеристика заходу
Створення Web-сайту	Розробка простого, але інформативного сайту, який буде містити основну інформацію про послуги підприємства, контактні дані і відгуки клієнтів.
Оптимізація для пошукових систем (SEO)	Після створення сайту важливо оптимізувати його для пошукових систем, щоб підприємство з'являлося у пошукових запитах, пов'язаних з торгівлею наших товарів
Створення профілів у соціальних мережах	Реєстрація у популярних соціальних мережах, таких як Facebook, Instagram або LinkedIn. Це дозволить залучати увагу клієнтів, демонструвати товари, а також взаємодіяти з аудиторією через коментарі та повідомлення.
Електронна розсилка	Використання електронної розсилки для сповіщення клієнтів про акції, нові товари або корисну інформацію. Це може сприяти збільшенню лояльності і залученню більше клієнтів
Рекламні кампанії	Запуск цілеспрямованих рекламних кампаній в Інтернеті (наприклад, через Google Ads) для залучення нових клієнтів, які шукають наші товари
Аналітика і відгуки клієнтів	Важливо встановити систему аналітики для відстеження ефективності маркетингових кампаній

Джерело: створено автором

Для запровадження запропонованих нововведень потрібно вкласти певні ресурси. Це потребує обчислення обсягу можливих майбутніх витрат. У таблиці 3.3 представлені витрати які є необхідними при проведення вище зазначених заходів рекламної кампанії.

Таблиця 3.3

Витрати для реалізації обраних заходів за рік

Витрати на втілення заходів	Сума, грн
Витрати на розробку Web-сайту	145 000,00
– створення Web-сайту	80 000,00
– технічна підтримка Web-сайту	60 000,00
– Оптимізація для пошукових систем (SEO)	5 000,00
Створення та підтримка профілів у соціальних мережах	258 880,00
– Створення профілів у соціальних мережах	10 000,00
– Зарплата акаунт менеджера (враховуючи податки)	248 880,00
Рекламне розміщення на різних порталах	156 000,00
Додаткові непередбачувані витрати	10 000,00
Всього витрат за рік	569 880,00

Джерело: створено автором

Для фінансування цих витрат будуть застосовані резервні кошти для розвитку підприємства, а також кошти від можливого продажу активів чи передачу їх в оренду.

Побудова точної таблиці грошових потоків на даний момент є не можливою, через те підприємство буде вирішувати в якій послідовності буде відбуватися дана процедура вдосконалення. Однак, якщо припустити, що ці заходи будуть реалізовуватися одночасно, то за інших незмінних умов, ми вважаємо що ці заходи допоможуть збільшити виручку від реалізації товарів ТОВ «БСК Трейдинг» на 5% шляхом залучення нових клієнтів, утримання існуючих та підвищення загальної задоволеності клієнтів.

Тому у таблиці 3.4 показано вплив впроваджених вдосконалень на нижче наведені показники.

Таблиця 3.4

Зміна показників від запропонованих змін

Показник	Прогноз на 2024 рік	Із урахуванням змін	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %
Загальні витрати	25878	26448	570	102,20
Чистий дохід від реалізації продукції	26116	27422	1306	105,00
Чистий фінансовий результат: прибуток	1016	1609	593	158,37
Власний капітал	6553	8162	1609	124,55
Коефіцієнт рентабельності діяльності	12,59	14,83	2,24	117,79
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,56	0,75	0,19	133,93
Інтегральний показник оцінки економічної безпеки підприємства	0,374	0,398	0,024	106,42

Джерело: створено автором

Як бачимо із таблиці 3.4, що запропоновані нами зміни призвели до вагомого збільшення чистого прибутку, що в свою чергу призвело до підвищення власного капіталу. Оскільки, відбулося збільшення власного капіталу це тягне за собою зростання фінансової стійкості ТОВ «БСК Трейдинг» на 33,93%.

Разом з усім вагомо зріс коефіцієнт рентабельності діяльності як один із показників фінансової безпеки підприємства із прогнозного 12,59% до 14,83%.

Також запропоновані зміни дозволили підвищити інтегрального показника оцінки економічної безпеки підприємства на 6,42% від прогнозного, що тепер становить 0,398.

Таким чином ми можемо зробити висновок, що впровадження маркетингової компанії позитивно вплинуло на роботу ТОВ «БСК Трейдинг» та на його економічно-фінансову безпеку.

3.3. Моделювання показників фінансово-економічної безпеки підприємства

Ефективне управління фінансово-економічною безпекою підприємства вимагає передусім наявності високоякісного аналітичного забезпечення, здатного виявляти і оцінювати фактори, що впливають на рівень безпеки підприємства.

Показники, що використовуються для з'ясування фінансово-економічної безпеки підприємства, є взаємозалежними та показують різні аспекти або рівні одного процесу чи ситуації. Між ними існує зв'язок, але це пов'язано з деякими причинами, які неможна спостерігати або реєструвати одночасно. Однак ці причини необхідно враховувати, щоб можна було приймати відповідні управлінські рішення. Отже, ми пропонуємо використати математичні моделі для їх кількісної оцінки.

Найкраще, на нашу думку, є використання моделі парної лінійної регресії. За допомогою даної моделі ми зможемо з'ясувати рівень залежності між такими показниками як X та Y . Умови моделі парної лінійної регресії говорять, що показник X є незалежним значенням, що безпосередньо впливає на значення показника Y . Рівняння лінійної регресії виглядає наступним чином:

$$y = b_1x + b_0 \quad (3.1)$$

Для початку проведемо аналіз залежності капіталу підприємства від зміни суми поточних зобов'язань. У таблиці 3.5 подано дані вибіркового статистичного спостереження за 2018-2023 роки.

Таблиця 3.5

Вихідні дані для проведення розрахунків, тис.грн.

Роки	Поточні зобов'язання	Капітал
2018	3206	7530
2019	4168	8885
2020	5210	10662
2021	6446	12698
2022	7689	15079
2023	10540	18443

Джерело: створено автором

Далі використовуючи попередньо надані дані з таблиці 3.5 та за допомогою програми MS Excel ми будемо діаграму розсіювання.

Дана діаграма покаже нам лінійну залежність між капіталом та зміною суми поточних зобов'язань ТОВ «БСК Трейдинг».

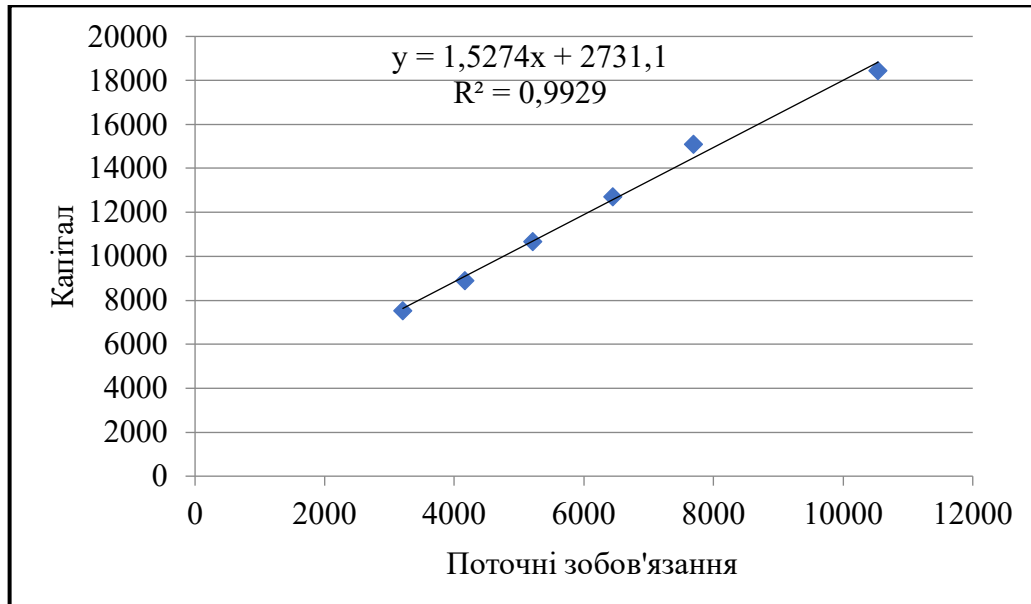

Рис.3.1. Залежність між поточними зобов'язаннями та капіталом ТОВ «БСК Трейдинг»

Джерело: створено автором

Наступним, проведемо оцінку невідомих параметрів моделі, за допомогою методу найменших квадратів (МНК). Даний метод дозволить нам мінімізувати суми квадратів відхилень.

Таблиця 3.6

Залежність активів від основних засобів ТОВ «БСК Трейдинг»

i	X_i	Y_i	$\hat{y}_i = b_0 + b_1 x_i$	$e_i = y_i - \hat{y}_i$	X_i^2	$X_i \cdot Y_i$	e_i^2
1	2	3	4	5	6	7	8
2018	3206	7530	7628,04	-98,04	10278436	24141180	9611,35
2019	4168	8885	9097,42	-212,42	17372224	37032680	45122,27
2020	5210	10662	10689	-27,00	27144100	55549020	728,81
2021	6446	12698	12576,9	121,11	41550916	81851308	14666,79
2022	7689	15079	14475,5	603,52	59120721	1,16E+08	364233,56
2023	10540	18443	18830,2	-387,17	111091600	1,94E+08	149900,7
Сума	37259	73297	73297	6,46E-11	2,67E+08	5,1E+08	584263,49
Середнє	6209,8333	24432,3333					

Джерело: створено автором

Для пошуку невідомих параметрів моделі проведемо наступні дії:

1. Для початку, побудуємо матрицю $X'X$ (формула 3.2). Для цього в програмі MS Excel скористаємося функціями СУММ і СУММКВ:

$$X'X = \begin{matrix} & \sum_{i=1}^n x_i & \\ \sum_{i=1}^n x_i & \sum_{i=1}^n x_i^2 & \end{matrix} = \begin{matrix} 6 & 37259 \\ 37259 & 2,6E + 08 \end{matrix} \quad (3.2)$$

2. Наступним кроком буде формування матриці $X'Y$ (формула 3.3) за допомогою функцій MS Excel СУММ і СУММ:

$$X'Y = \begin{matrix} \sum_{i=1}^n y_i \\ \sum_{i=1}^n x_i y_i \end{matrix} = \begin{matrix} 73297 \\ 508905839 \end{matrix} \quad (3.3)$$

3. Далі користуючись функцією MS Excel МОБР побудуємо матрицю $(X'X)^{-1}$, яка є оберненою до матриці $(X'X)$:

$$(X'X)^{-1} = \begin{matrix} 1,2626205 & -0,0001765 \\ -0,0001765 & 2,8421E - 08 \end{matrix} \quad (3.4)$$

4. Останнім етапом ми обрахуємо вектор оцінок параметрів моделі (формула 3.5) з допомогою наявної функції MS Excel МУМНОЖ обчислимо:

$$B = (X'X)^{-1} X'Y = \begin{matrix} 2731,114 \\ 1,527 \end{matrix} \quad (3.5)$$

З проведених вище розрахунків, ми отримали наступні значення невідомих параметрів моделі:

$$\begin{matrix} b_0 = 2731,114 \\ b_1 = 1,527 \end{matrix}$$

З цього наше рівняння регресії виглядає наступним чином:

$$y = 1,527x - 2731,114 + e$$

Таким чином, при умові незмінності суми поточних зобов'язань, розмір капіталу дорівнюватиме 2731,114 тис. грн., саме це показує показник b_0 . Значення параметра b_1 вказує на те, що змінюється сума основних засобів на 1 тис. грн. призведе до збільшення активів взагалі на 1,5%.

Таким чином, за допомогою вище обрахованих даних проведемо розрахунок незміщеної оцінки дисперсії залишків моделі $\hat{\sigma}_\varepsilon^2$ та стандартну похибку моделі $\hat{\sigma}_\varepsilon$:

$$\sigma_\varepsilon^2 = \frac{\sum_{i=1}^n e_i^2}{n-2} = 146065,9 \quad (3.6)$$

$$\sigma_\varepsilon = \sqrt{\sigma_\varepsilon^2} = 382,186 \quad (3.7)$$

далі побудуємо дисперсійно-коваріаційну матрицю параметрів моделі:

$$var - cov(b) = \sigma_\varepsilon^2 (X'X)^{-1} = \begin{matrix} \sigma_{b_0}^2 & cov(b_0, b_1) \\ cov(b_1, b_0) & \sigma_{b_1}^2 \end{matrix} = \begin{matrix} 184425,761 & -25,779 \\ -25,779 & 0,0041 \end{matrix} \quad (3.8)$$

та обчислимо оцінку дисперсії параметрів моделі $\hat{\sigma}_{b_0}^2$, $\hat{\sigma}_{b_1}^2$ (формула 3.9 і 3.10), а також їхні стандартні похибки $\hat{\sigma}_{b_0}$, $\hat{\sigma}_{b_1}$:

$$\sigma_{b_0} = \sqrt{\sigma_{b_0}^2} = 429,448 \quad (3.9)$$

$$\sigma_{b_1} = \sqrt{\sigma_{b_1}^2} = 0,064 \quad (3.10)$$

Наступним буде обрахунок вибіркового коефіцієнта парної кореляції r_{yx} , який визначимо користуючись функцію MS Excel KОРРЕ. Він дорівнює в нас 0,99.

Ми бачимо, цей значення даного показника є дуже близьким до 1, що вказує на існування тісного прямого лінійного зв'язку між активами та основними засобами підприємства.

Користуючись вище обрахованого коефіцієнта парної кореляції r_{yx} ми можемо знайти коефіцієнт детермінації R^2 :

$$R^2 = r_{yx}^2 = 0,98 \quad (3.11)$$

Коефіцієнт детермінації вказує на те, що вплив пояснюючих змінних на залежну змінну є значущим. Тим самим це про високий рівень адекватності моделі статистичним даним.

Для того щоб оцінити адекватність моделі обчислимо величину критерію Фішера за наступною формулою:

$$F^* = \frac{R^2}{1-R^2} (n-2) = 562,003 \quad (3.12)$$

Згідно статистичними таблицями F- розподілу Фішера для рівня значимості $\alpha = 0,05$ і ступенів вільності $\nu_1 = 1$ і $\nu_2 = n-2$ обраховується критичне значення критерію Фішера $F_{кр}$:

$$F_{кр} = 7,71$$

Оскільки, співвідношення $F > F_{кр}$ виконується, то це означає, що дана модель є адекватною.

Далі проведемо перевірку значущості величин параметрів користуючись t-тестом. За допомогою критерія Ст'юдента для двох значень з'ясовуємо значення таким чином:

$$t_{b_0}^* = \frac{b_0}{\sigma_{b_0}} = 6,36 \quad (3.13)$$

$$t_{b_1}^* = \frac{b_1}{\sigma_{b_1}} = 23,70 \quad (3.14)$$

Для рівня значимості $\alpha = 0,05$ і ступеня вільності $\nu = 1$ за статистичними таблицями t - розподілу Ст'юдента критичне значення критерію Ст'юдента дорівнюватиме 2,78. З цього ми бачимо, що виконується співвідношення $|t_r| > t_{кр}$ двох параметрів. Це свідчить про їх значущість для даної моделі.

Наступним, здійснимо t - тестування вибіркового коефіцієнта парної кореляції r_{yx} . Визначений параметр t – статистики для коефіцієнта парної кореляції будується за допомогою наступною залежністю у формулі (3.15) :

$$t_R^* = \frac{r_{yx}\sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r_{yx}^2}} = \frac{r_{yx}\sqrt{n-2}}{\sqrt{1-R^2}} = 23,71 \quad (3.15)$$

Якщо враховувати, що величина параметра t_R^* , є більшою від критичного значення, то з цього можна зробити висновок про значимість вибіркового коефіцієнта кореляції. Це в свою чергу відображає дійсний реально існуючий зв'язок між залежною і пояснюючими змінними моделі.

Наступним буде обрахунок прогнозного значення розміру поточних зобов'язань $X_{pr} = 13387,74$ тис.грн. Для того щоб визначити цей показник проведемо наступні дії:

Проводиться точковий прогноз суми основних засобів підприємства. Точковий прогноз – це точкова оцінка математичного сподівання залежної змінної моделі, що дозволяє знайти наближене середнє прогнозне значення залежної змінної:

$$\widehat{y_{pr}} = X'_{pr}B = 23179,88 \quad (3.16)$$

Отже, середній прогнозований обсяг капіталу рівна 23 179,88 тис. грн., оскільки, прогнозне значення суми поточних зобов'язань дорівнює 13 387,74 тис.грн.

1. Тепер здійснимо інтервальний прогноз для математичного сподівання величини капіталу використовуючи таку формулу:

$$M(y_{pr}) = \widehat{y_{pr}} \pm t_{\alpha/2} \widehat{\sigma}_\varepsilon \sqrt{X'_{pr}(X'X)^{-1}X_{pr}} = 21766,38 \pm 24593,38 \quad (3.17)$$

2. Наступним проведемо обрахунок середнього коефіцієнта еластичності.

Середнім коефіцієнтом еластичності називається величина:

$$\bar{E} = b_1 \frac{\bar{x}}{\bar{y}} = 0,78 \quad (3.18)$$

де $\bar{x} = \bar{D}$ - середнє значення величини капіталу;

$\bar{y} = \bar{Q}$ - середнє значення суми поточних забор'язань.

Триманий нами коефіцієнт еластичності означає, що при збільшені поточних зобов'язань на 1% - капітал зросте всередньому на 78%

Отже, ми сформуvalи кореляційно-регресійну модель залежності розміру капіталу від суми поточних забор'язань та провели її верифікацію. Проведене нами дослідження, дозволило зробити висновок, що значення поточних забор'язань підприємства суттєво впливає на суму його капіталу.

ВИСНОВОК

Фінансово-економічна безпека підприємства представляє собою складну систему, яка охоплює сукупність внутрішніх характеристик, спрямованих на ефективне управління та використання матеріальних, трудових, інформаційних і фінансових ресурсів.

Фінансово-економічна безпека підприємства – це стан який служить для досягнення захисту фінансово-економічних інтересів компанії від загроз збоку зовнішніх на внутрішніх факторів впливу та формування потрібних фінансово-економічних умов, що забезпечать ефективну діяльність та стійкий рівень розвитку підприємства.

Основною метою забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства виступає здобуток найбільшої результативності та незмінності його роботи, а також забезпечення умов для стійкого розвитку за допомогою попереднього виявлення та запобігання загроз та небезпек із зовнішнього та внутрішнього середовища.

На наш погляд, комплексна система безпеки підприємства – сукупність взаємозалежних організаційних, правових і технічних дій направлених на зменшення та опір реальним і можливим, внутрішнім і зовнішнім ризикам та загрозам діяльності підприємства, що мають можливість спричинити досить великі економічні втрати, зупинити або загальмувати розвиток підприємства.

Головними завданнями комплексної системи забезпечення безпеки діяльності підприємства в умовах існуючих небезпек, загроз і ризиків є:

- постійне здійснення досліджень процесів, які трапляються в суспільно-політичному житті країни, світовій і вітчизняній економіці, сегменті ринку, де працює організація, у зовнішньому і внутрішньому середовищі організації;
- вчасне викриття реальних і можливих загроз і ризиків для діяльності організації, вивчення їх джерел та рівня вірогідності реалізації;

- формування ефективної конкурентної розвідки в інтересах організації;
- побудова продуктивних механізмів по зменшенню ступеня небезпек, запобігання загроз, ризиків, а також активного опору їм у випадку їхньої реалізації;
- створення системи захисту комерційної таємниці в організації;
- створення ефективних механізмів попередження, зниження рівня й протидії загрозам і ризикам підприємницької діяльності;
- організація взаємодії із зовнішніми організаціями (органами державної влади, МВС, СБУ й т.д.) при проведенні спільних заходів задля гарантування безпеки організації;
- розробка й впровадження інноваційних технологій по протидії загрозам і ризикам діяльності організації;

забезпечення інформаційної безпеки організації

Створення та подальша робота системи комплексного забезпечення безпеки організації ґрунтується на основі переліку принципів, які встановлюють головні вимоги для побудови ефективної системи захисту. До них відносяться: принцип законності, принцип економічної доцільності, принцип комплексності, принцип своєчасності, принцип безперервності, принцип активності, принцип обґрунтованості, принцип самостійності й відповідальності, принцип удосконалювання, принцип централізації управління, принцип взаємодії й координації, принцип спеціалізації й професіоналізму, принцип конспірації й гласності.

Отже, з цього ми можемо зробити висновок, що ефективну та комфортну діяльність підприємства у постійно змінному економічному середовищі можна забезпечити на основі комплексного підходу. Тільки за допомогою комплексної системи безпеки підприємство зможе своєчасно виявляти, проаналізувати та результативно чинити опір небезпекам, загрозам і ризикам, які виникають в різних сферах його внутрішнього й зовнішнього середовища.

Визначення економічної безпеки підприємства має в собі наступні складові: фінансову, інтелектуальну, кадрову, технологічну, правову, екологічну, інформаційну та силову складові. До них також слід додати ринкову, а також інтерфейсну. Вони показують певність відносин підприємства з його економічними контрагентами.

Результати аналізу складових економічної безпеки є основою для розробки заходів протидії загрозам економічній безпеці підприємства, що, дозволить підвищити його адаптацію до ринкових умов, створюючи стабільне середовище для його функціонування та зростання.

Основною сферою діяльності компанії згідно класифікації видів економічної діяльності є оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням.

Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «БСК Трейдинг» за 2021-2023 роки показав зростання більшості показників.

Проаналізувавши розмір майна підприємства ми бачимо, що у 2023 році даний показник зріс порівняно з 2021 роком на 45,5%. У його складі більшу частину займають необоротні активи, які протягом аналізованого періоду зросли у 2 рази. Оборотні активи в свою чергу навпаки зменшилися на 643 тис.грн.

Аналіз джерел формування капіталу на підприємстві показав, що залучений капітал перевищує власний. У 2023 році власний капітал дорівнює 6617 тис. грн., що зростає протягом всього часу, а розмір зобов'язань склав 11 856 тис. грн. та мав постійну зростаючу динаміку.

Провівши аналіз фінансових результатів ТОВ «БСК Трейдинг» ми бачимо збільшення показників чистого доходу від реалізації товарів та собівартість реалізованих товарів.

В той час, як чистий прибуток коливався протягом 2021-2023 років.

Аналіз коефіцієнтів ліквідності показав зменшення більшості показників.

Коефіцієнти фінансової стійкості протягом трьох аналізованих років також мали тенденцію до зменшення

Показники ділової активності навпаки показують зростаючу динаміку у більшості коефіцієнтах.

Протягом аналізованого періоду показники рентабельності коливалися. Всі мали різке зменшення у 2022 році та вже у 2023 році знову почали зростати.

Значний спад всіх коефіцієнтів 2022 році, пояснюється початком повномасштабного вторгнення в Україну та припинення роботи на певний період часу. Та незважаючи на це підприємство все ж змогло втриматися на плаву та продовжити працювати.

З проведеного вище аналізу ми можемо зробити висновок, що у 2022 році відбувся значний спад більшості коефіцієнтів. Така ситуація пояснюється початком повномасштабного вторгнення в Україну та припинення роботи товариства майже на півроку. Але вже у 2023 році показники почали зростати, що свідчить про активну роботу підприємства.

Аналіз рівня економічної безпеки ТОВ «БСК Трейдинг» за допомогою інтегрального показника оцінки економічної безпеки підприємства показав зменшення та не зважаючи на це у 2023 році мав високий рівень.

Прогнозний аналіз показав, що у 2023 році підприємство буде мати зростання в більшості показників такі як: чистий прибуток, витрати, коефіцієнт загальної ліквідності, рентабельність продукції. В той час як виручка від реалізації товарів та коефіцієнт оборотності капіталу зменшиться, а коефіцієнт фінансової незалежності та коефіцієнт фінансової стійкості залишаться не змінними.

Аналіз прогнозованої ймовірності банкрутства, проведений за допомогою п'ятифакторної моделі Альтмана, моделі Спрінгейта та моделі Ліса, показав високий рівень банкрутства підприємства. Тому щоб запобігти цьому товариство має провести превентивні заходи які зменшать вірогідність банкрутства.

Основною метою будь-якого торговельного підприємства є збільшення прибутку, що в свою чергу дозволяє підвищити свій рівень фінансово-економічної безпеки. Збільшення прибутковості може досягатися за допомогою

збільшення обсягів продажу та зниження витрат. Збільшення обсягу продажу включає:

- стимулювання попиту на товари підприємства;
- розширення збутової мережі та вихід на нові ринки збуту;
- комплексні маркетингові дослідження потенційних ринків збуту;
- вивчення можливостей проведення наступальної маркетингової політики;

Зменшення витрат реалізації продукції передбачає:

- пошук постачальників, що пропонують вигідніші умови;
- зменшення постійних та змінних витрат за рахунок економії.

Проведений SWOT-аналіз ТОВ «БСК Трейдинг» показав сильні та слабкі сторони підприємства, а також його можливості і загрози. Тому, для мінімізації загроз та зміцнення слабких сторін, а також щоб розширити можливості підприємства варто впровадити маркетингову кампанію. Це на нашу думку приведе до збільшення продажів та в свою чергу зростання прибутку та підвищить рівень фінансово-економічної безпеки. Таким чином були запропоновані наступні заходи для проведення рекламної діяльності ТОВ «БСК Трейдинг»:

- створення Web-сайту;
- оптимізація для пошукових систем (SEO);
- створення профілів у соціальних мережах;
- електронна розсилка;
- рекламні кампанії;
- аналітика і відгуки клієнтів.

Проведені нами розрахунки витрат на запровадження даної пропозиції становили 569 880,00 грн.

Пропонується визначити, що за інших незмінних умов ці заходи допоможуть збільшити виручку від реалізації товарів ТОВ «БСК Трейдинг» на 5% шляхом залучення нових клієнтів, утримання існуючих та підвищення загальної задоволеності клієнтів

Збільшення прибутку на вище зазначений розмір призвело до зростання обсягів інших показників, таких власний капітал, що в свою чергу потягло підвищення коефіцієнтів фінансової стійкості та коефіцієнт рентабельності діяльності, а також зріс інтегральний показник економічної безпеки підприємства. тим самим підтверджує доцільність запропонованих удосконалень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Базилевич В. М. Оцінка рівня економічної безпеки підприємств АПК. *Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка*. 2014. Вип. 717. С. 109-114
2. Бандурка, А. М. . *Економічна безпека підприємства* . Київ: Центр навчальної літератури. Нав.посіб Х.: ХНУВС. 2017. 192
3. Беззубченко О. А. Економічна безпека як складова стратегії розвитку підприємства в умовах нестабільності. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. 2020. Вип. 19. С. 20-27.
4. Биба В.В., Лоза Т.В. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства. *Економіка та держава*. 2017.№ 5. С. 110–113
5. Білошкурська Н. В. Економіко-організаційний механізм формування економічної безпеки підприємства: принципи побудови, функції, структура. *Економіка та держава*. 2013. № 12. С.24-29
6. Бондаренко Є. К., Журавка О. С. Теоретичні аспекти формування системи фінансової безпеки підприємства. *Інноваційна економіка*. Київ : КНЕУ, 2012. С. 237.
7. Бондаренко О.О. Фінансово-економічна безпека підприємства: теоретичний та практичний аспекти. 2014. №10 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3580>
8. Бондарчук Н. Сутність фінансово-економічної безпеки підприємства та необхідність її забезпечення. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL:: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5409>.
9. Бруслиновська І.В., Матвійчук В.І. Теоретичні аспекти формування фінансової стратегії підприємства. *Економіка і організація управління*. 2018. Вип. 3. С. 100-111.
10. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність : навч. посіб. Київ : Університет "Україна", 2014. 417 с.
11. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія. Львів: Арал, 2018. 384 с

12. Волкова Т.А., Волкова С.А. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. *Актуальні питання розвитку сучасного суспільства збірник наукових статей VI Міжнародної науково-практичної конференції*. 2016. С. 66 – 68.
13. Волошин В.І. Пріоритети та методи забезпечення економічної безпеки малого і середнього підприємництва: дис. канд. екон. наук: 08.00.03 «економіка та управління національним господарством» Ін-т регіональних досліджень НАН України. Л., 2008. 196 с.
14. Волощук Л. О. Фінансовий аналіз: інструментарій діагностики фінансово-економічної безпеки підприємств : навч. посіб. Одеса : ОНПУ, 2014. 224 с
15. Головай Н. М. Обліково-інформаційне забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємства. *Інноваційна економіка*. 2012. № 10. С. 302-307.
16. Городня Т.А., Мойсеєнко І.П. Економічна та фінансова діагностика: навч. посіб. Львів: Магнолія, 2015. 282 с.
17. Горячківська І. В. Регулювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання як засіб мінімізації загроз фінансовій безпеці держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 24. С. 101–105. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2017/19.pdf.
18. Дашков А.П., Памбухчянц В.К. Комерція і технологія торгівлі. К.: 2009. 758 с.
19. Денисенко М., Зазимко О. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств. *Агросвіт* № 10, 2017. С. 52–58. URL:
20. Діденко Є. О. Модель антикризового управління підприємством. *Вісник КНУТД*. 2015. № 3. С. 53-58
21. Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства. *Фінанси України*. 2013. С. 91–97.
22. Донець Л. І., Ващенко Н. В. Економічна безпека підприємства: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2008. 240 с

23. Доценко І. О., Мельничук О. П. Стратегічне управління фінансовоекономічною безпекою підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2018. № 3. С. 79-84.
24. Дулеба Н. В. Оцінка можливості застосування існуючих методів та методик визначення рівня економічної безпеки підприємства на українських автотранспортних підприємствах. *Вісник Національного транспортного університету*. 2010. № 21(1). С. 307-311.
25. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін.. К.: Правова єдність, 2009. 544 с.
26. Економічна безпека підприємства: підручник / за ред. А. М. Дідик. Львів: ТзОВ «Видавнича група «Бухгалтер України», 2019. 624 с.
27. Економічна безпека: навч. посіб. / За ред. З.С.Варналія. К.: Знання, 2009. 647с
28. Єпіфанов А.О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: моногр. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 295 с.
29. Животенко В. О. Оцінка рівня економічної безпеки у системі антикризового управління підприємством. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки*. 2015. № 1(2). С. 112-117
30. Злотенко О. Б. Стратегічні орієнтири забезпечення економічної безпеки інвестиційної діяльності промислових підприємств. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки*. 2019. № 2. С. 100-107
31. Зубко Т. Л. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства галузі зв'язку. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2016. № 3. С. 81-88.
32. Іващенко О. В. Фінансово-економічна безпека підприємства. *Вісник Одеського національного університету. Серія" Економіка"* 2013. Т. 18, вип.1 (1). С.142–145.

33. Івченко Л. В. Аналіз фінансового стану підприємств: інформаційне та методичне забезпечення. *Фінанси, облік і аудит*. 2017. Вип. 1. С. 197-210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Foa_2017_1_

34. Ілляшенко О. В. Методологічні засади формування та функціонування механізмів системи економічної безпеки підприємства. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: 08.00.04; 21.04.02 / Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. Сєверодонецьк, 2018. 606 с.

35. Ілляшенко О.В. Механізм функціонування системи економічної безпеки підприємства: підхід до побудови *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2014. № 26(1). С. 160-168.

36. Ілляшенко С. М. Управління знаннями в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. №6. С. 258–265.

37. Камишнікова О. В. Методика оцінки рівня економічної безпеки металургійного підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 11(101). С. 77-82.

38. Кириченко О. А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах кризи. *Інвестиції : практика та досвід*. 2009. № 10. С. 22–26.

39. Кислова Л. А. Проблеми стратегічного планування фінансовоекономічної безпеки на підприємствах України. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. 2018. Вип. 15. С. 20-27.

40. Колісник О. В., Буркан Є. А. Економічний зміст управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Економічні та безпекові виклики сучасного бізнес-середовища: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової. Харків: ХНУРЕ, 2020. С. 383-389.

41. Костирко Л. А. Стратегічний фінансовий менеджмент : навч. Посібник. Луганськ : Ноулідж, 2014. 432 с

42. Костін Ю. Д., Буркан Є. А. Теоретичні аспекти фінансовоекономічної безпеки підприємства. *Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації*

та бізнес-освіта. Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 3 листопада 2020 р.) / За заг. ред. Т. В. Полозової та ін. Харків: ХНУРЕ, 2020. С. 165-167.

43. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Видання 2-ге. К.: Центр учбової літератури, 2018. 456 с
44. Кулаженко В.В. Система моніторингу економічної безпеки як чинник формування його конкурентоспроможності. *Ефективна економіка*. 2016. №8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5127>
45. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_11_59
46. Лойко В. В. Загрози економічній безпеці промислового підприємства: сутність та класифікація. *Ефективна економіка*. 2015. № 10 URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4372>
47. Малик О. В. Формування механізму управління фінансової безпеки підприємства : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 "Економіка і управління" / О. В. Малик ; Хмельницький національний університет. – Хмельницький, 2016. 263 с.
48. Малик О. В. Формування та реалізація сучасної стратегії управління фінансовою безпекою підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 1. С. 100-107.
49. Мандзіновська Х. О. Управління фінансово-економічної безпекою: підручник / ред.Онищенко В. О. та ін. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 530 с.
50. Марусяк Н. Л. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2020. № 2. С. 109–113.
51. Маслак О. І., Гришко Н. Є. Управління економічною безпекою підприємства на принципах забезпечення її раціонального рівня. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 1. С. 198-208
52. Меліхова Т. О. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства як основний складник економічної безпеки: узагальнення наявних методичних

підходів та критичний аналіз. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. 1. С. 87-91

53. Мельник В. Нормативно-правове регулювання економічної безпеки *Молодий вчений*. 2019. № 12 (76). С. 343–346. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-12-76-73>.

54. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика : монографія. Львів : Растр-7, 2020. 384 с.

55. Мігус І.П., Лаптев С.М. Необхідність розмежування понять «загроза» та «ризик» при діагностиці економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Ефективна економіка*. 2018. № 12 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=821>

56. Міронова Ю.В., Небава М. І. Економічна безпека підприємства : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2017. 73 с

57. Міщук Г. Ю., Джигар Т. М., Шишкіна О. О. Економічний аналіз: навч. посіб.; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне: НУВГП, 2017. 155 с.

58. Могилевська О. Ю., Уфимцева Т. М., Слободяник А. М. Економіка підприємства. Теорія і практика : навч. посіб.; Київ. міжнар. ун-т. Київ, 2017. 295 с.

59. Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. Львів, 2011. 380 с.

60. Момот Т. В., Шаповал Г. М., Панов В. В. Стратегічний моніторинг в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 3(1). С. 80-84.

61. Мороз О. В., Карачина Н. П., Шиян А. А. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2018. 259 с

62. Нагорна І. І. Оцінка стійкої економічної безпеки промислового підприємства. *Економічний простір*. 2008. № 19. С. 243-255.

63. Найденко О.Є. Методика діагностики стану внутрішнього середовища підприємства. *Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля*. 2017. № 2(84). С. 162-170.

64. Новик І. В. Проблеми та перспективи забезпечення економічної безпеки підприємства в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 43. С. 229-233.
65. Нусінова О. В. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства на основі вартості бізнесу. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 3. С. 218-222.
66. Ольшанський О. В., Крамчанінова М. Д. Вплив пандемії COVID-19 на проблеми забезпечення економічної безпеки малих та середніх підприємств. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 2. С. 78-82
67. Онищенко С. В., Пугач О. А. Загрози економічній безпеці України: сутність, оцінювання та механізм упередження: монографія. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 337 с.
68. Оніщенко М. Л., Сюркало Б. І. Особливості механізму управління економічною безпекою підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 446–452.
69. Оришин Т. М., Крихівська Н. О., Тягур С. І. Оцінка фінансовоекономічної безпеки підприємств: методичний аспект. *Бізнес-навігатор*. 2020. Вип. 2. С. 7-12
70. Підхомний О.М. Діагностика фінансового стану підприємства. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. 2019. Вип. 23. С. 234-237
71. Пілецька С. Т. Ефективність управління підприємством, підходи та методи щодо її оцінки. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. 5 (67). С. 100–106.
72. Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Храпач В.О. Управління фінансовою стійкістю підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки в умовах посилення інтеграційних процесів в економіці. *Бізнес Інформ*. 2020. № 12. С. 245–251.
73. Подольчак Н.Ю., Карковська В.Я. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014.-268с.

74. Полінкевич О. М. Стратегії управління економічною безпекою підприємств. *Економічний форум*. 2018. № 2. С. 251-257.
75. Пуцентейло, П.Р., Гуменюк, О.О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. *Інноваційна економіка*. 2018. № 5-6 (75). С. 131-143. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/32028>
76. Роговий А.В. Економічна діагностика підприємства: теоретичні та практичні аспекти дослідження. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 6. С. 457–459.
77. Романчик Т.В. Економічна безпека підприємства: функціональні аспекти. Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації. Запоріжжя: «Просвіта», 2017. Т. 2. С. 372–374.
78. Садчикова І. В., Садчиков В.С. Концептуальні засади інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Фінансові дослідження*. 2016. № 1 (1) С. 87–95. URL: <https://fr.stu.cn.ua/tmp/pdf/23.pdf>.
79. Сисоліна Н. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник. Кіровоград: КНТУ, 2018. 226 с
80. Смірная С. М. Формування стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства. *Modern economics*. 2018. № 8. С. 190-198
81. Соколова Л.В., Полозова Л.В. Теоретичне забезпечення діагностики як превентивний захід запобігання банкрутства підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2015. № 65(1107). С. 154–162
82. Сороківська О. А. Інноваційні напрями підвищення економічної безпеки підприємств малого бізнесу в умовах конфліктних ситуацій. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: 08.00.04 / Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. Тернопіль, 2017. 488 с
83. Татарова Г.Г. Якісні методи в структурі методології аналізу даних. *Соціологія: методологія, методи, математичні моделі*. 2012. № 12. С. 154 – 172.
84. Тищенко В. В., Тищенко О. І. Оцінка фінансового стану підприємств в контексті економічної безпеки. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2016. Т. 21, Вип. 6. С. 196-201.

85. Ткаченко А.М. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Venu/2010_1/21.pdf
86. Ткаченко О. Н., Крамаренко О.Н Нормативно-правове забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки. *Формування ринкових відносин в Україні. Серія "Макроекономічні аспекти сучасної економіки"*. 2016. – № 4 (179). – С. 12–16.
87. Фостяк В.І. Безпекова діяльність та безпековий потенціал підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 3. С. 114- 119.
88. Франчук В. І. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності: підручник; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2015. 235 с.
89. Хобта В. М., Панкова М. В. Інтегральна оцінка рівня економічної безпеки підприємства. *Інтелект XXI*. 2018. № 6. С. 100-105.
90. Чеберяко О.В., Економіко-теоретична сутність системи забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Економіка і держава* 2015.№11.С.94-98.
91. Череп А. В., Худолей Л. В. Використання інструментів забезпечення фінансово-економічної безпеки промислових підприємств: монографія; Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя: Запоріж. нац. ун-т, 2018. 221 с
92. Череп О. Г. Управління фінансово-економічною безпекою підприємств в Україні. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*. 2012. № 3(61). С. 328-330
93. Швець Ю.О. Управління оборотними активами підприємств. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2015. № 13. С. 127–130.
94. Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: монографія. К.: Книжкове видавництво Національного авіаційного університету, 2007. 436 с
95. Шмалій Л. В., Ількевич М. В. Управління економічною безпекою підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2020. № 4. С. 68-73.
96. Якименко Ю. М., Мужанова Т. М. Оцінка рівня економічної безпеки бізнесу при моніторингу підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2015. № 4. С. 78-84.

ДОДАТКИ

Звіт подібності

метадані

Заголовок

Диплом Кушнірук В.С..docx

Автор

Кушнірук Віталій Сергійович

Науковий керівник / Експерт

Кушнірук Віталій Сергійович

Підрозділ

National University of Water and Environmental Engineering

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		77
Інтервали		0
Мікропробіли		67
Білі знаки		19
Парафрази (SmartMarks)		271

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фраз для коефіцієнта подібності 2

18858

Кількість слів

143606

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз			Копір тексту	
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)		КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	http://library.krok.edu.ua/media/library/category/statist/zakharov_0012.pdf		101	0.54 %
2	https://vela.kpi.ua/bitstream/123456789/26071/1/Mischuk_magistr.pdf		60	0.32 %
3	http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/32.pdf		56	0.30 %
4	http://library.krok.edu.ua/media/library/category/statist/zakharov_0012.pdf		45	0.24 %
5	ФЕБА_2020_072_Сидорова_Ю.В 7/11/2024 Ukrainian national aviation university (Ukrainian national aviation university)		42	0.22 %